

**ERZURUM KREDİ VE YURTLAR KURUMU
ÖĞRENCİLERİNİN MADDE BAĞIMLILIĞINA
YÖNELİK TUTUMLARI VE PEK ÇOK
DEĞİŞKENLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Münevver MÜNİROĞLU

**Yüksek Lisans Tezi
Kriminalistik Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Cavit KAZAZ
2022**

(Her hakkı saklıdır.)

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KRİMİNALİSTİK ANA BİLİM DALI

**ERZURUM KREDİ VE YURTLAR KURUMU ÖĞRENCİLERİNİN MADDE
BAĞIMLILIĞINA YÖNELİK TUTUMLARI VE PEK ÇOK DEĞİŞKENLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

*Examination of the students staying in Erzurum Credit and Hostels Institution, attitudes
towards substance addiction (drug-abuse) and its relationship with many variables.*

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Münevver MÜNİROĞLU

Danışman: Prof. Dr. Cavit KAZAZ

Erzurum
Haziran, 2022

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Natural and
Applied Sciences

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Erzurum Kredi ve Yurtlar Kurumu Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları ve
Pek Çok Değişkenle İlişkisinin İncelenmesi

Prof.Dr.Cavit KAZAZ danışmanlığında, Münevver MÜNİROĞLU tarafından hazırlanan bu çalışma, 30/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Kriminalistik Anabilim Dalı Kriminalistik Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Özkan AKSAKAL <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Cavit KAZAZ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Burçak SÖNMEZ <i>Erzurum Teknik Üniversitesi</i>	Aslı Islak İmzalıdır

Enstitü Yönetim
Kurulunun .../.../.... tarih
ve sayılı kararı.

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof.Dr. Saltuk Buğrahan CEYHUN

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ Graduate School of Natural and
Applied Sciences**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ****ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU**

Yüksek Lisans Tezi olarak *Prof. Dr. Cavit KAZAZ* danışmanlığında sunulan “Erzurum Kredi ve Yurtlar Kurumu Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları ve Pek Çok Değişkenle İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımızdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını, yararlanılan eserlerin kaynakçada gösterildiğini, Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından belirlenmiş olan Turnitin Programı benzerlik oranlarının aşılmadığını ve aşağıdaki oranlarda olduğunu beyan ederiz.

Tez Bölümleri	Tezin Benzerlik Oranı (%)	Maksimum Oran (%)
Giriş	6	30
Kuramsal Temeller	22	30
Materyal ve Metot	11	35
Araştırma Bulguları ve Tartışma	13	20
Sonuçlar ve Öneriler	13	20
Tezin Geneli	16	25

Not: Yedi kelimeye kadar benzerlikler ile Başlık, Kaynakça, İçindekiler, Teşekkür, Dizin ve Ekler kısımları tarama dışı bırakılabilir. Yukarıdaki azami benzerlik oranları yanında tek bir kaynaktan olan benzerlik oranlarının %5'den büyük olmaması gerekir.

Sunulan bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ettiğimizi beyan ederiz.

Tez Yazarı (Öğrenci)	Tez Danışmanı
Münevver MÜNİROĞLU	Prof. Dr. Cavit KAZAZ
7.7.2022	7.7.2022
İmza: Aslı Islak İmzalıdır	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

* Tez ile ilgili YÖKTEZ’de yayımlanmasına ilişkin bir engelleme var ise aşağıdaki alanı doldurunuz.

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

Not: Bu form, Tezin son şekline uygun olarak bilgisayar ortamında doldurulmalı, çıktısı imzalanıp Tezin sonuna eklenmelidir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa kabul aşamasından başlayarak, ders dönemim boyunca engin bilgilerinden istifade ettiğim, çalışma konumun belirlenmesinden, çalışmamın sonlanmasına kadar her türlü desteğini esirgemeyen çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Cavit KAZAZ'a en derin şükranlarımla teşekkür ederim.

Tez çalışmamda, bana her türlü kolaylığı sağlayan, manevi anlamda her zaman yanımda olan ve desteğini esirgemeyen çok sevgili ve saygıya değer Yurt Müdürüm Melahat KAYA'ya bu büyük ailede bir yerimin olduğunu hissettiren değerli Yurt Yönetim arkadaşlarıma ve tüm Kazım Karabekir Kız Yurt Müdürlüğü personellerine veri toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen ismini sayamadığım bütün dostlarıma ve öğrencilerimize sonsuz şükranlarımı sunarım.

Son olarak, hayatta en büyük destekçim ve hazinem olan, her türlü duygu durumumu bilen/hisseden ve her daim yanımdan olan, canım eşim Emrah MÜNİROĞLU'na desteklerini her zaman arkamda hissettiğim geniş aileme özellikle kayınvalidem Gülpaşa MÜNİROĞLU'na canı gönülden teşekkür ederim.

Münevver MÜNİROĞLU

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERZURUM KREDİ VE YURTLAR KURUMU ÖĞRENCİLERİNİN MADDE BAĞIMLILIĞINA YÖNELİK TUTUMLARI VE PEK ÇOK DEĞİŞKENLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Münevver MÜNİROĞLU

Danışman: Prof. Dr. Cavit KAZAZ

Amaç: Bu Araştırmanın amacı; Erzurum Kredi ve Yurtlar Kurumunda kalan üniversite öğrencilerinin madde bağımlılığına yönelik tutumlarını öğrenmek ve pek çok değişkenle ilişkisini incelemektir.

Yöntem: Betimleme modeli kullanılmış olup evreni 2021-2022 Eğitim Öğretim yılında, Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bağlı Yurt Müdürlüklerinde barınan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2021-2022 eğitim öğretim yılında yurtlarda barınan öğrencilerin içinden ankete katılmak isteyen 409 öğrenci oluşturmaktadır. Anket Erzurum devlet yurtlarında barınan öğrencilere 01.12.2021-31.01.2022 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Araştırmada ölçme aracı olarak, anket kullanılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 28.0 paket programı kullanılarak gerekli istatistiksel çözümlemeler yapılmış ve yorumlanmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde, t-testi, yüzdeler hesaplama, aritmetik ortalama, ki-kare testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %56'sının şimdiye kadar hiç sigara denemediği ve %44'ünün belli aralıklarla da olsa sigara kullanmaya devam ettiği saptanmıştır. Aynı zamanda %34'ünün en az bir kez alkol kullandığı ve alkol kullananların %61,1'inin de halen belli aralıklarla da olsa alkol kullanmaya devam ettiği belirlenmiştir.

Sonuç: Öğrencilerin alkol ve sigara kullanma durumları ile yaş, mezun olduğu lise, cinsiyet, yaşadıkları bölge, eğitim gördüğü alan, devam edilen sınıf seviyesi, anne ve babanın çalışma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak kurslara katılma sıklığı, yakın çevredeki arkadaşların sigara içme durumları, ailenin yaklaşımı, yakın çevrede bağımlılık yapıcı madde kullananların varlığı ile sigara ve alkol kullanma durumları arasında anlamlı farklılık saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Madde bağımlılığı, Yurt öğrencileri, Sigara, Alkol, Uyuşturucu madde, Tutum

Mart 2022, 122 sayfa

ABSTRACT

MASTER THESIS

EXAMINATION OF ERZURUM KREDİ AND ORIGINATIONS STUDENTS' ATTITUDES TOGETHER WITH MANY VARIABLES

Münevver MÜNİROĞLU

Supervisor: Prof. Dr. Cavit KAZAZ

Purpose: The purpose of this research; The aim of this study is to learn the attitudes of university students staying in Erzurum Credit and Hostels Institution towards substance addiction and to examine its relationship with many variables.

Method: The descriptive model has been used and the universe consists of students living in Dormitory Directorates affiliated to Erzurum Provincial Directorate of Youth and Sports in the 2021-2022 academic year. The sample consists of 409 students who want to participate in the survey among the students living in the dormitories in the 2021-2022 academic year. The questionnaire was applied to the students living in Erzurum state dormitories between 01.12.2021 and 31.01.2022.

A questionnaire was used as a measurement tool in the research. For the analysis of the data, the necessary statistical analyses were made and interpreted by using the SPSS 28.0 package program. In the statistical evaluation of the data, t-test, percentage calculation, arithmetic mean, chi-square test and analysis of variance was used.

Findings: According to the findings obtained as a result of the research, it was determined that 56% of the students had never tried smoking and 44% of them continued to smoke at regular intervals. At the same time, it was determined that 34% of them used alcohol at least once and 61.1% of those who used alcohol still continued to use alcohol, albeit at regular intervals.

Results: There was no significant difference between students' alcohol and cigarette use and age, high school they graduated from, gender, region of residence, field of education, grade level attended, and working status of parents. However, a significant difference was found between the frequency of attending the courses, the smoking status of friends in the close environment, the approach of the family, the presence of addictive substance users in the close environment, and the status of smoking and alcohol use.

Keywords: Substance addiction, Dormitory students, Cigarette, Alcohol, Drugs, Attitude

March 2022, 122 pages

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK BİLDİRİM VE İNTİHAL BEYAN FORMU	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	4
Varsayımlar	4
Sınırlılıklar	5
KURAMSAL BİLGİLER	6
Uyuşturucu Madde Nedir?	6
Madde Bağımlılığı	6
Maddenin Kötüye Kullanımı.....	6
Madde Bağımlılığı Türleri	7
Opiat tipi bağımlılık	7
Alkol, barbitürat, benzodiazepin tipi bağımlılık	7
Esrar Tipi Bağımlılık.....	7
Kokain tipi bağımlılık	8
Uyarıcı (psikostimulan) tipi bağımlılık.....	8
Hallusinojen tipi bağımlılık	8
Solunan çözücü tipi bağımlılık	8
Tütün tipi bağımlılık	9
Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Genel Özellikleri	9
Bağımlılık Yapıcı Maddeler.....	11
Alkol.....	11
Tütün ve türevleri.....	12

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler	12
Dünya’da Tütün Kullanım Yaygınlığı	18
Türkiye’de Tütün Kullanım Yaygınlığı	19
Dünya’da Alkol Kullanım Yaygınlığı.....	19
Türkiye’de Alkol Kullanım Yaygınlığı.....	20
Dünya’da Madde Kullanım Yaygınlığı.....	20
Türkiye’de Madde Kullanım Yaygınlığı.....	20
Madde Kullanımı İle Mücadele	21
Önleme çalışmaları.....	21
Tedavi çalışmaları	21
Türkiye’de uyuşturucu konusunda örgütlenmeler	22
Türkiye’de Bağımlılıkla Mücadele Konusunda Mevzuat	24
Madde Kullanımına İlişkin Literatür Özeti.....	26
MATERYAL VE METOD	28
Araştırmanın Yöntemi.....	28
Evren ve Örneklem	28
Veri Toplama Araçları	29
Verilerin Toplanması	29
Verilerin Analizi.....	29
BULGULAR	31
Örneklem Grubunun Demografik Yapısına İlişkin Bulgular.....	31
Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bulgular	35
Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	35
Ailelerinin Öğrenciye Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular	36
Öğrencilerin Sosyal Etkinlik Yapma Sıklığına İlişkin Bulgular.....	37
Öğrencilerin Madde Bağımlılığı Alışkanlığı ve Yaygınlığına İlişkin Bulgular.....	38
Sigara alışkanlığı ve yaygınlığına ilişkin bulgular Tablo 9’da görülmektedir.....	38
Alkol Alışkanlığı ve Yaygınlığına İlişkin Bulgular	40
Bağımlılık Yapıcı Madde Yaygınlığına İlişkin Bulgular.....	42
Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarına Dair Bulgular.....	43
Öğrencilerin Madde Bağımlılığının Önlenmesine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	46
Öğrencilerin ALO 191, ALO 115, ALO 171 Numaraları Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı	49

Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı	51
Öğrencilerin Bazı Uyuşturucu Maddelere Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular	53
Madde Kullanımının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	62
Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Sigara İçme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	62
Öğrencilerin Sosyo-Demografik Durumları İle Alkollü İçki Deneme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	67
Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumları	73
Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarının Frekans Analizi	73
Cinsiyete Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Karşı Tutumlarının T-Testi Sonuçları	76
Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları	78
SONUÇ ve ÖNERİLER	86
Sonuçlar.....	86
Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar.....	86
Öğrencilerin Sosyal Etkinlik Yapma Sıklığına İlişkin Sonuçlar.....	87
Bağımlılık Yapıcı Madde Alışkanlığı ve Yaygınlığına İlişkin Sonuçlar	87
Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarına Dair Sonuçlar	90
Öğrencilerin Madde Bağımlılığının Önlenmesine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar.....	91
Öğrencilerin Bazı Uyuşturucu Maddelere Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar	92
Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasının Sonuçları	93
Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına İlişkin Görüşlerinin Analiz Sonuçları.....	96
Öneriler	97
Araştırmacılara Öneriler.....	98
KAYNAKÇA	99
EKLER	104
EK 1. ANKET FORMU.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Sınıflandırmaları	12
Tablo 2. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	31
Tablo 3. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	35
Tablo 4. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	35
Tablo 5. Ailelerinin Öğrenciye Yaklaşımlarına Göre Dağılımı.....	36
Tablo 6. Öğrencilerin Aktif Olarak Spor, Egzersiz Yapma Sıklığına Göre Dağılımı	37
Tablo 7. Öğrencilerin Akşamları Dışarı Çıkma Sıklığına Göre Dağılımı	37
Tablo 8. Öğrencilerin Kendilerini Geliştirmek İçin Katıldıkları Kurs Sıklığına Göre Dağılımı	37
Tablo 9. Öğrencilerin Şimdiye Kadar Bir Kez Dahı Olsa Sigara Deneyip Denemediklerine Göre Dağılımı	38
Tablo 10. Öğrencilerin Son 30 Günde Sigara İçme Sıklığına Göre Dağılımı	38
Tablo 11. Öğrencilerin Sigaraya Başlama Nedenlerine Göre Dağılımı	39
Tablo 12. Öğrencilerin Sigara İçmeme Nedenlerine Göre Dağılımı	39
Tablo 13. Öğrencilerin Yakın Arkadaşlarının Sigara İçmelerine Göre Dağılımı	40
Tablo 14. Öğrencilerin Sigara Kullandığından Ailelerinin Haberdar Olma Durumuna Göre Dağılımı	40
Tablo 15. Öğrencilerin Bir Kez Dahı Olsa Alkollü İçecek Deneme Durumlarına Göre Dağılımı	40
Tablo 16. Öğrencilerin Alkollü İçeceklerden İçme Sıklıklarına Göre Dağılımı	41
Tablo 17. Öğrencilerin Alkollü İçki Kullanma Nedenlerine Göre Dağılımı	41
Tablo 18. Öğrencilerin Alkolden Uzak Durma Nedenlerine Göre Dağılımı.....	42
Tablo 19. Öğrencinin Yakın Çevresinde Bağımlılık Yapıcı Madde Kullananlara Göre Dağılımı	42
Tablo 20. Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeyi İlk Kez Nerede Denediklerinin Dağılımı	42
Tablo 21. Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Bilgileri Daha Çok Nerelerden Elde Edildiğinin Dağılımı	43
Tablo 22. Hangi Bağımlılık Türü Daha Tehlikeli Olduğu Görüşüne Göre Dağılımı	43
Tablo 23. Öğrencilerin Uyuşturucu Madde Kullanan İnsanları Tanımlama Durumlarına Göre Dağılımı	44

Tablo 24. Öğrencilerin Bağımlı Edici Maddeleri Kullanan Arkadaşına Bakış Açlarına Göre Dağılımı	44
Tablo 25. Öğrencilerin Madde Kullanımı ve Bağımlılığı Nasıl Bir Sorun Olarak Gördüklerinin Dağılımı	45
Tablo 26. Öğrencilerin Türkiye'de Madde Bağımlılığının Boyutu Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	45
Tablo 27. Öğrencilerin, Gençlerin Bağımlılık Yapıcı Maddeye İlgili Duymasının Nedenlerine İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı	46
Tablo 28. Öğrencilerin Gençleri Madde Bağımlılığından Koruyabilmek İçin Alınabilecek Önlemlere İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı	46
Tablo 29. Araştırmadaki Sigara Kullanan Öğrencilerin Sigara Kullanımının Zararlarına İlişkin Kamu Spotlarını/Afişlerini Gördüklerinde Verdikleri Tepkilere Göre Dağılımı	47
Tablo 30. Öğrencilerin Ülkemizde Bağımlılıkla Mücadele Konusunda Türk Ceza Kanununda Yer Alan Cezaları Yeterli Bulma Konusunda Görüşlerine Göre Dağılımı	48
Tablo 31. Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Zararları ile İlgili Kamu Spotlarını Yeterli Bulma Konusunda Görüşlerine Göre Dağılımı	48
Tablo 32. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden Kurumların (AMATEM, YEŞİLAY, vb..) Çalışmalarını Yeterli Bulma Konusunda Görüşlerine Göre Dağılımı	49
Tablo 33. Öğrencilerin ALO 191 Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı	49
Tablo 34. Öğrencilerin ALO 184 Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı	50
Tablo 35. Öğrencilerin ALO 171 Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı	50
Tablo 36. Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Sigara İçme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	63
Tablo 37. Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Alkollü İçki Deneme Durumu Arasındaki İlişki	68
Tablo 38. Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarının Frekans Analizi .	73
Tablo 39. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Karşı Tutumlarının T Testi Sonuçları	76
Tablo 40. Öğrencilerin, Kendilerini Geliştirmek İçin Kurslara Katılma Sıklığına Göre Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları	78
Tablo 41. Aile Tutumlarının Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına Etkisine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları	80

Tablo 42. Öğrencilerin Aylık Gelirlerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına Etkisine İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları	82
Tablo 43. Öğrencilerin Mezun Oldukları Liselerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına Etkisine İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları	84

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Cinsiyete Göre Dağılım	32
Şekil 2. Yaş Grupları	32
Şekil 3. Mezun Olduğu Lise Türüne Göre Dağılım	32
Şekil 4. Üniversitede Kaçınıcı Sınıf Olduğunun Dağılımı	33
Şekil 5. Üniversite Öncesi Yaşadığı Yere Göre Dağılımı	33
Şekil 6. Üniversite Öncesi Yaşadığı Bölgeye Göre Dağılımı	33
Şekil 7. Üniversitede Öğrenim Gördüğü Alana Göre Dağılımı	34
Şekil 8. Öğrencinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı	34
Şekil 9. Öğrencinin Birlikte Yaşadığı Kişilere Göre Dağılımı	34
Şekil 10. Anne -Babanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	36
Şekil 11. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...)	
Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı	51
Şekil 12. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...)	
Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı	51
Şekil 13. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...)	
Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı	52
Şekil 14. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...)	
Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı	52
Şekil 15. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...)	
Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı	53
Şekil 16. Öğrencilerin Amfetamin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	53
Şekil 17. Öğrencilerin Halüsinolenler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	54
Şekil 18. Öğrencilerin İnhalanlar Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	54
Şekil 19. Öğrencilerin Nikotin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	55
Şekil 20. Öğrencilerin Fensiklidin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	56
Şekil 21. Öğrencilerin Bonzai Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	56
Şekil 22. Öğrencilerin Esrar Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	57
Şekil 23. Öğrencilerin LSD Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	58
Şekil 24. Öğrencilerin Benzodiazepinler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	58
Şekil 25. Öğrencilerin Opiyatlar Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	59

Şekil 26. Öğrencilerin Sedatifler, Hipnotikler, Anksiyolitikler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	59
Şekil 27. Öğrencilerin Eroin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı.....	60
Şekil 28. Öğrencilerin Kannobis Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	61
Şekil 29. Öğrencilerin Kokain Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı.....	61

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AMATEM	Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi
ÇEMATEM	Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Araştırma ve Tedavi Merkezi
ESPAD	Alkol ve Diğer Madde Kullanımına Yönelik Avrupa Okul Araştırması
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TUBİM	Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNODC	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

GİRİŞ

Problem Durumu

Hayat, sürekli gelişim ve değişim evresi içinde olduğumuz uzun bir süreçtir. Bu sürecin en önemli evrelerinden bir tanesi de beliren yetişkinlik dönemidir. Bilginin önemli olduğu toplumlarda gençler genellikle yirmili yaşlarından otuzlu yaşlarına kadar eğitim hayatlarına devam ettiği için evlenme, ana-baba olma gibi yetişkinliğe geçişi simgeleyen rolleri erteleyebilmektedirler.

Bu dönemin kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Kişinin ergenlik ve yetişkinlik arasında bir geçiş, kendini arada hissettiği bir dönemdir. Kişi bu dönemde kendine odaklanır. Günlük yaşam becerilerini geliştirip kendi yaşamını yönetmeye çalışır. İş, aşk, dünya görüşü gibi pek çok alanda karar verme aşamasındadır. Bu dönemde kişi büyük ölçüde ailesinden ayrılmış ancak henüz bir ilişki ağına girememiştir (Atak ve Çok, 2010).

Anketimize katılan 409 öğrencimizin % 43,3 'ünün 17-20 yaş arası,%30,8'inin 21-25 yaş arasındadır. Ankete katılan öğrencilerimizin büyük çoğunluğunu 17-25 yaş arasındaki beliren yetişkinler oluşturmaktadır.

Beliren yetişkin, bu dönemde yeni duygular tecrübe etme isteği, geleceğine dair endişeler, aileden uzaklaşmış ama henüz bir ilişki ağına dâhil olamamışlık, yeni ortamlara katılma ve kendini kabullendirme arzusu vb. psikososyal faktörlerin etkisi altındadır. Geçici bir mutluluk perdesine bürünerek bu sorunları alt edebileceğini düşündüğü için kişi alkol, sigara ve narkotik tüketme eğilimine girebilmektedir (Anonim, 2022).

Ailenin desteği, ilgisi her zaman değerli olduğu gibi bu dönemde de son derece önemlidir. Kişi hata yapabilir, düşebilir önemli olan düştükten sonra kalkabilmesidir bu yüzden ailenin çocuklarına karşı tutumları onların geleceği aynı zamanda toplumların geleceği için üzerinde durulması gereken önemli bir parametredir. Bu yüzden araştırmamızın giriş bölümünde aile tutum çeşitleri ve bağımlılığa olan etkisi üzerine değinmeyi faydalı bulduk.

Aşırı otoriter ve baskıcı ailede yetişen çocuk ileride sevilme, korunma vb. gereksinimlerini karşılayabilmek için her türlü çatışmadan ve olası sürtüşmeden kaçınırlar yani kendi istek ve taleplerinden vazgeçerek karşı tarafı hoşnut etmeye çalışırlar. Aşırı otoriter ailede yetişen çocuk farklı bir ortama girdiğinde oradaki insanları da mutlu edebilmek için her

söyleneni yapabilir, arkadaş ortamı bağımlılık yapıcı madde kullanıyorsa gruptan dışlanmamak için o da bir bağımlılık geliştirebilir (Geçtan, 1992).

Aşırı hoşgörü gösterilen, üstüne fazla düşülen çocuklarda ileride bencillik, ilgi odağı olmak isteme, kendine hizmet ettirme gibi eğilimler ortaya çıkmaktadır. Aile içinde küçük başarılarında dahi abartılarak övülen çocuk ileride aynı geri dönütü yaşatlarından bekleyecek alamadığında ise yetersizlik duygusuna kapılacak ve ilgi açlığı hissedecektir. Bu hisleri ardı sıra duygularına karşılık bulamayan mızımız bir tavır ardından da arkadaşları tarafından dışlanmanın verdiği bir yalnızlık takip edecektir. Kişi bu durumda aradığı mutluluğu başka maddeler üzerinden temin etmek isteyecektir (Baykan, 2014).

Dengesiz ve tutarsız tutum sergileyen ailelerde anne ve baba ya çok serttir ya da aşırı hoşgörü arasında kararsız kalır. Aile kendince disiplin uygular ancak zamanını ve yerini belirleyemez. Bazen de gereksiz yere aşırı tepki verebilir. Çocuk da hangi davranışın onaylanıp onaylanmadığını anlayamaz. Çocuklar da bu kez davranış kalıplarını anne babanın keyifli olma durumlarına göre oluşturma eğilimlerine girerler. Burada çocuğu bekleyen sorun şu şekilde olabilir; çocuk bir arkadaş ortamında bağımlılık edici bir madde denemiş olabilir ve bırakmayı denese de başaramayabilir, ailesinin tutarsız tepkisinden de korktuğu için onlarla bu durumu paylaşmaya korkabilir ve madde bağımlılığı ile gelen sorunlar gün geçtikçe artar (Gazeloğlu, 2000).

Ailenin aşırı koruyucu ve kollayıcı tutum sergilemesinin birtakım sebepleri olabilir bunlar; daha önce ölmüş bir çocuğun yerine doğma, ailenin geçmişte karşılaştığı bir travma, çocuğun bir hastalığının olması, anne/babanın ilgisiz ya da aşırı koruyucu bir ailede yaşamış olması gibi. Bu tarz tutuma sahip ailelerin genel özellikleri şöyledir: Çocuğa aşırı ilgi gösterip onunla ilgili her şeye kendilerinin karar verebileceği algısı oluşturma, çocuğa aşırı ilgi ve denetimden dolayı kendine özgü yaşamının olamayacağı algısı oluşturma ve çocuklarının her şeyi kendilerine sorma beklentisini oluşturmaları ile bilgileri dışında herhangi bir şeyin olmasına izin vermeme gibi davranışlardır. Böyle ortamda büyüyen çocuk ileride kendine güveni olmayan birilerine bağımlı tek başına üstesinden gelebileceği işi bile yapamayan bir kişilik özelliği geliştirecektir. Madde kullanan kişilerle de arkadaşlık kurduğu takdirde onların gölgesinde hareket edecek, farklı bir reaksiyon gösteremeyecektir (Baykan, 2014).

Demokratik tutum sergileyen aileler çocuklarına karşı koşulsuz bir sevgi gösterirler. Çocuklarını başarılı oldukları ya da itaat ettikleri için değil sadece kendi çocukları oldukları için severler. Çocuklarını olgun bir birey olarak görüp istek ve tercihlerine saygı gösterirler. Çocuklarına karşı oldukça hoşgörölü ve ilgilidirler. Herhangi bir karar alınacaksa onların da

görüşüne başvururlar. Bu yüzden çocukta çaresizlik, suçlanma hissi, kararsızlık, kendini yetersiz hissetme gibi duyguların oluşmasını önleyen en sağlıklı tutumdur. Böyle kendini değerli hissettiği ortamda büyüyen genç ilerde madde kullandığı zaman ailesiyle bunu rahatlıkla paylaşabilir. Kurtulmak isterse ailesinin desteği ile başarabilir (Baykan, 2014).

Araştırmamızda sigara içen öğrencilerin %60,6'sının ailesi çocuklarının sigara içtiğini bilmekte iken %39,4'ünün bu durumdan haberdar olmadığı görülmektedir.

İlgisiz ve kayıtsız tutum sergileyen anne- baba, çocuk için neyin önemli olduğunu düşünmekten ziyade kendi ilgi ve ihtiyaçlarını ön plana çıkarırlar. Onlar için çocuklarının varlığı da yokluğu da birdir. Çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak gibi gayeleri de yoktur (Baykan, 2014).

Steinberg'e göre ilgisiz anne babalar çocuklarıyla etkileşimi en aza indirmek için ne gerekiyorsa yaparlar, bazı durumlarda ise ihmalkâr olurlar. Çocuğun sosyal hayatına çok az ilgi gösterirler. Karar verirken çocuğun düşüncesine nadir olarak başvururlar (Steinberg, 2007: 158–159).

Shepherd ile Sutherland'ın yaptığı bir araştırmada aile içi iletişimi iyi olan ergenlerin %5,3'ünün, aile içi iletişimi iyi olmayan ergenlerin ise %26,7'sinin sigara kullandığı saptanmıştır (Sutherland ve Shepherd, 2001).

Nitekim hem ülkemizde hem de dünya genelinde bağımlı edici madde kullanımı son yıllarda artarak çok boyutlu ve küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmakta, özellikle de genç yaş grubu için büyük bir tehlike olmakla beraber tüm dünyada toplumların hem bugünü hem de yarınını tehdit etmektedir. 2020 Dünya Uyuşturucu Raporuna göre dünyada 15-64 yaş grubu bireyler arasında 269 milyon kişinin hayatında en az bir kez uyuşturucu madde denediği kaydedilmiştir. Bu oran 2009 ve 2018 yıllarına göre %30 daha fazladır. Öte yandan 2021 yılı Avrupa Uyuşturucu Raporu verilerine göre Avrupa Birliğine üye ülkelerde 15-64 yaş grubu bireyler arasında herhangi bir uyuşturucu maddeyi en az bir kez deneme oranının %28,9 olduğu, bu oranın da 83 milyon yetişkine denk geldiği belirtilmektedir. Türkiye'de ise bu oran %3,1'lere denk gelmektedir. Avrupa ve dünya ortalamasının altında olmamıza rağmen bu oran bile bizim için azımsanmayacak büyüklüktedir. (UNODC, 2021).

17 Mayıs 2022 tarihinde yayımlanan TÜİK verilerinin 2021 yılsonu itibariyle Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre; Türkiye'nin toplam nüfusu 84 milyon 680 bin 273 kişi iken 15-24 yaş grubundaki genç nüfus 12 milyon 971 bin 289 kişi oldu. Genç nüfus, toplam nüfusun %15,3'ünü oluşturmaktadır. Genç nüfusun %51,3'ünü erkek nüfus, %48,7'sini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Türkiye'nin genç nüfus oranının %15,3 ile

Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin genç nüfus oranlarından daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz (TÜİK,2022).

Peki, toplumların geleceğini inşa edecek olan gerek işteki başarısını sergileyerek üreten gerekse toplumun temelini atacak olan aile birliğini kurmaya karar veren bu genci nasıl sorunlar bekliyor?

Kişi bu dönemde; gençlik heyecanı ve tecrübesizliğinin de verdiği toylukla yanlış ilişkiler geliştirebilir. Herhangi bir bağımlılık edici madde kullanan arkadaşına özenip kendisi de bir bağımlı edici madde kullanmaya başlayabilir. Nitekim ülkemizde gençler üzerinde Ersoy'un Maraş ilinde yaptığı bir çalışmada sigaraya başlama nedenini %31,7 meraktan,%31,7 üzüntüden,%16,8 arkadaş ısrarı yüzünden, %12,6 özentiden %7 eğlenmek amacıyla olduğunu saptamıştır (Ersoy, 2015).

Etrafında uyuşturucu madde kullanan birileri varsa ekonomik beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamak için daha kolay para kazanma yollarına temayül edebilir. Beliren yetişkinlik dönemini verimli atlatamayıp uyuşturucu madde tuzağına düşen genç daha sonra bu maddelerin temini için suç örgütlerinin tuzaklarına çekilebilirler ve farklı amaçlarla kullanılabilirler.

Araştırmanın Amacı

Ülkemiz genç nüfusu fazla olan dinamik bir ülkedir. Bu yüzden toplumumuzun geleceği olan bugünün gençleri potansiyel bir hedeftir. Küresel iletişimin hızla artması, sınırlar içinde ve sınırlar arasında taşımacılığın gelişmesi ile birlikte yasaklı maddelerin de ülkeler arasında ve ülke içinde taşınması ihtimal dahilinde kolaylaştırabilmektedir. Bilginin hızla yayılabilirliği ve endüstrinin hızla gelişimi karşısında **yeni tip psikoaktif** maddelere karşı ulusal ve uluslar arası mevzuatlar yetersiz kalmıştır. Ülkemizde de bağımlılığa karşı aktif çalışan kurumlar ve kuruluşlar olup yasal mevzuatımız da bulunmaktadır. Yüksek lisans tez çalışmamız olan web tabanlı anket ile amacımız Erzurum'da devlet yurtlarında barınan ülkemizin her köşesinden gelen, geleceğin öğretmenleri, sağlıkçıları, hukukçuları, sanatçıları en önemlisi anne ve babası olacak olan öğrencilerimizin mevcut tehlike karşısında bilinç düzeylerini belirlemek, bağımlılığa karşı tutumlarını buna etki eden parametrelerle değerlendirerek literatüre kazandırmak ve geleceğe yönelik koruyucu politikalar için öneride bulunmaktır.

Varsayımlar

Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bağlı merkezde 6 kız, 7 erkek, ilçelerde 7 karma olmak üzere 20 adet Yurt Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu yurtlarda barınan erkek

öğrenci sayısı 7757, kız öğrenci sayısı 14195 ,toplam öğrenci sayısı ise 21952'dir. Anketimiz için evrenimiz; 2021-2022 Eğitim-Öğretim güz döneminde eğitim gören Atatürk Üniversitesi ve Erzurum Teknik Üniversitesi bünyesinde eğitim gören Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde bulunan Yurt Müdürlüklerinde barınan öğrencileridir.

Örneklem seçimimiz, olasılık temelli basit seçkisiz örnekleme yöntemidir. %95 güven aralığı ve 0.05 hata payı ile evren büyüklüğü 21952 olan araştırmada örneklem sayısı en az 378 olmalıdır. Araştırmamızda evrenden seçilen örneklem grubu, evreni yansıtmaktadır. Örneklemdeki katılımcılar, anketteki sorulara tarafsız ve samimi cevaplar verip kendilerine ait gerçek durumu yansıttıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma; Atatürk Üniversitesinde ve Erzurum Teknik Üniversitesinde 2021-2022 Eğitim-Öğretim güz döneminde Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bağlı Yurt Müdürlüklerinde barınan üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirilmiştir.

Araştırma; Erzurum ilinde 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında örgün eğitim görüp devlet yurtlarında barınan evren büyüklüğünü temsil eden 17-35 yaş arası 409 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır.

Araştırma verilen iki aylık süre ile sınırlıdır.

Araştırma anket formundaki sorular ile sınırlıdır.

KURAMSAL BİLGİLER

Uyuşturucu Madde Nedir?

Uyuşturucu maddeler; belirli oranda vücuda alındığında bireyin merkezi sinir sistemini etkileyerek zihnen, fizyolojik ve psikolojik tahribata yol açan, toplumsal ve ekonomik çöküntüler meydana getiren alışkanlık ve bağımlılık yapıcı; böylece kullanılan maddeye karşı olan bu baskıcı ihtiyacı cinsi zevklerden çok daha ileri götüren doğal veya sentetik maddelerdir.

Madde Bağımlılığı

Bağımlılık; bir ilacın sentetik veya doğal maddenin fiziksel bağımlılık olsun ya da olmasın yinelenen kullanımı olup 19.yy'da bir günah olarak değerlendirilirken sonrasında ahlaki bir sapma olarak görülmüştür. Bununla birlikte günümüzde davranış-uyaran üzerinden yürüyen beyinde oluşan kronik ve tıbbi bir rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden kişi kurtulmak için zaman ve emek harcamak zorunda kalmaktadır (Yaman, 2021: 15).

Maddenin Kötüye Kullanımı

Maddenin kötüye kullanımı; kişinin hayatında tekrarlanan sorunlara ve arzu edilmeyen sonuçlara katlanabilmesi açısından uygunsuz olarak, tekrar tekrar madde kullanmasıdır. Tıbbi amaçla kullanılan bazı maddeler sağlığı iyileştirmekte, ağrı ve kaygıyı azaltmakta, enerji artırmakta, mutluluk hissi yaratmakta, uyuyabilmeyi sağlamakta yahut uyanıklık durumunu arttırmaktadır. Öte yandan bu maddeler farklı amaçlarla kötü yönlü olarak da kullanılabilir. Amaçlananın dışında kullanılan bu maddelerle stres ve gerginlik hafifletilmek istenmekte ya da sıkıntılı durumlarla baş edebilmek için geçici bir çözüm adeta bir kaçış noktası sağlanmak istenmektedir (Şimşek, 2010: 96-99).

Maddenin kötüye kullanımı herhangi bir ilacın ya da maddenin genelde kişinin kendi kendine bir uzman görüşünü almadan sosyal ve tıbbi amaçtan farklı bir şekilde kullanmasıdır. Bu durumda kişinin öz denetimi etkilenecek yeni davranış ve tutumların oluşmasına yol açıp uzun vadede kapsamlı sorunlar ortaya çıkmaktadır (Kaya, 2014).

Madde Bağımlılığı Türleri

Dünya Sağlık Örgütü'nce gruplandırılan madde bağımlılığı tipleri şunlardır:

Opiat tipi bağımlılık

Opiatlar ağrıyı kesmek için kullanılırlar. Ağrı kesici etkilerinin dışında keyif, mutluluk, gevşeme hissi vermeleri sebebi ile tercih sebebidirler. Haşhaştan elde edilirler ve zamanla bağımlılığa neden olan ilaç konumuna gelirler. Tedavi edilebilen bir bağımlılıktır.

Alkol, barbitürat, benzodiazepin tipi bağımlılık

Alkoller kimyasal yapılarında hidroksil grupları ihtiva eden organik bileşiklerdir. İçki yapımında kullanılırlar. Tütün ve kafeinden sonra dünyada en çok kötü amaçlı kullanılan uyarıcı maddelerdir. Tıpta cilt antiseptiği olarak kullanılırlar ve yaygın kullanım alanına sahip değildirler. Ancak alkollü içki olarak anılması sebebiyle bazı kişilerce ilaçtan daha sık kullanılırlar. Tıbbi önemi olan diğer alifatik alkoller metanol (metil alkol) ve etilen glikoldür. Bu alkoller genellikle sahte içki yapımında kullanılırlar. Keyiflendirici etkilerinin yanı sıra akut toksik özellikleri mevcuttur.

Barbitüratlar epilepsi tedavisinde ve genel anesteziye kullanılırlar. Aşırı dozda alındıklarında ve fazla miktarda alkolle kullanıldıklarında solunumu durdurup kişinin ölümüne sebebiyet verirler. Bu yüzden özel reçete ile satılırlar.

Benzodiazepinin kötüye kullanımı ise performans sergileme öncesi sakinleşme amacıyla alınımıdır. Bu maddenin kullanımında sonuçlar her zaman istenildiği gibi olmayabilir tam tersine performansı olumsuz da etkileyebilir. Üzerinde en fazla araştırma yapılan bağımlılık yapıcı (60-120 mg/gün) benzodiazepin türü diazepamdır (Uzbaş,2009: 16-33).

Esrar Tipi Bağımlılık

Esrar (Marijuana); *Cannabis Sativa* adlı kenevir bitkisinin yaprakları ve çiçeklerinin kurutulup öğütülmesi ile elde edilen yeşil veya gri renkteki karışımdır. Etkin maddesi Δ -9-tetrahidrokannabinol (THC)'dür.

En önemli etkileri kaygı rahatlaması, ruhsal dinginlik, beyinsel coşku ve bazen de engel olunamaz gülme krizleridir. Kişiyi rüya âlemine sokar, kısa süreli belleği bozar, zihinsel konsantrasyonu bozarak zaman ve mekân algısını ortadan kaldırır. Konjonktiva damarlarını genişleterek göz kızarıklıklarına neden olur. Aşırı doza bağlı ölümler çok nadirdir.

Sigara içine sarılarak ya da ağızla direk solunarak alınabilir. Ağızdan alımda etkisi 3-4 saat sonra başlarken, inhalasyon yoluyla alındığında etki hemen görülmeye başlar.

THC yani esrarın etkin maddesi lipofilik özellikte olup yarılanma ömrü 30 saate kadar sürer ve yağ dokularında birikir. Esrarın büyük bir bölümü karaciğerde metabolize olur. (Uzbay, 2009: 16-33).

Kokain tipi bağımlılık

Kokain Güney Amerika'da And dağlarında yetişen *Erytroxylon Coca* bitkisinin yapraklarından elde edilen bir tür alkaloiddir. Şiddetli bir uyarıcıdır. Doğrudan beyin korteksine etki eder. Çok kısa sürede (yaklaşık 20 dakika) metabolize edildiği için tekrar alınma arzusu oluşturur. Aşırı doz yüzünden meydana gelen ölümlerde asıl sebep metabolizmasının hızlı olması sonucu kişinin tekrar tekrar alma isteğidir (Anonim 2022b).

Sigara içinde solunarak ya da tozu ısıtarak buharının solunması ile alınabileceği gibi intravenöz yoldan da alınabilir. Kokain ciğerden ilk geçişte eliminasyona uğradığı için ağız yoluyla alındığında etkisi oldukça düşmektedir. (Uzbay, 2009: 16-33).

Uyarıcı (psikostimulan) tipi bağımlılık

Amfetamin (amphetamine), Metilfenidat (methylphenidate) vb. uyarıcı özellikteki ilaçlara olan bağımlılık türüdür. Çocuklarda görülen aşırı hareketliliğin tedavisi, bazı uyku bozukluklarının tedavisi gibi klinik sorunların tedavisinde kısıtlı olarak kullanılır. Genelde uyku düzeni bozukluğu gibi bahaneler ileri sürülerek kötüye kullanılmaktadır, bu yüzden ülkemizde özel renkteki reçeteler ile temini sağlanmaktadır (Anonim 2022b).

Hallusinojen tipi bağımlılık

Halüsinasyon oluşturan liserjik asit dietilamid (LCD), Mescaline ayrıca Ecstasy, Captagon, Methamfetamin gibi sentetik maddelerin yaptığı bağımlılık türüdür. Bağımlılığın modellenmesindeki sorun halen devam etmektedir.

Solunan çözücü tipi bağımlılık

Tiner, ballı, aseton, yapıştırıcılar, daksil, metal parlaticılar, kuru temizleme malzemeleri, temizlik malzemeleri, çakmak gazı olarak kullanılan butan gazı, benzin, kokulu kalem, silgi, defter bu tip bağımlılığa neden olan maddelerdir. Bu tip maddelerin ucuzluğu ve teminin kolay olması çokça kullanılması özellikle kokulu kırtasiye ürünlerinin küçük çocuklarca tercih edilmesi küçük yaşlarda bu tip bağımlılığa yol açabilmektedir (Arslan, 2016; 8).

Tütün tipi bağımlılık

Tüm dünyada ve ülkemizde en yaygın görülen, toplumlar tarafından kullanımı çok da yadırganmayan bir bağımlılık türüdür. Sigara gibi ya da başka formlarıyla dumanının inhalasyonu zamanla bağımlılığa neden olur. Tütün bağımlılığına neden olan en önemli sebep nikotindir. Bağımlılık nispeten geç gelişir ve günlük sigara alımı ile paralellik gösterir. Bağımlılığın en sık belirtileri bırakanın tekrar başlaması ve sabah kalktığında kişinin ilk isteğinin bir sigara içmek olmasıdır (Uzbay, 2009: 16-33).

Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Genel Özellikleri

Aşağıda sıralanan özellikler herkes tarafından kabul gören, iyi bilinen ortak özelliklerdir.

***Keyif Vericilik**

Keyif vericilik, maddenin kendini tercih ettirmesi, koşullandırması, pozitif pekiştirici etki göstermesidir. Ödüllendirme (rewarding) kavramı ile de ifade edilebilir.

Bağımlılık yapıcı maddeler keyif vericidir. Fakat bu etkilerine karşı vücut hızla tolerans geliştirdiği için bağımlı aynı hazzı yaşamak için her defasında aldığı dozu arttırmak zorunda kalır. Doz artışı ve sonrasında fiziksel bağımlılığı ardından yoksunluk krizlerini peşi sıra getirerek kısır döngüye sebep olur.

***Madde Arayışı Davranışı Oluşturma**

Bağımlılık yapıcı maddelerin genelinde belirli bir kullanımdan sonra karşı koyulması zor bir istek ile madde arayışına girme davranışının geliştiği görülür.

Bağımlı, madde kullanımının verdiği sahte iyilik halinin devamı için daha sık kullanma eğilimine girer. Bu bir nevi aşermedir (craving) ve onu şiddetle tutkuyla arzular.

Böyle bir özlem kullanılan maddenin türüne, kullanım süresine ve alım yoluna bağlı olarak değişir. Kişi maddeyi elde edebilmek için her türlü yolları dener, gerekirse ahlak kurallarını çiğnemekten geri kalmaz.

***Tolerans Gelişimi**

Bağımlılık yapıcı maddelere karşı gelişen tolerans iki farklı şekilde oluşabilir. Bunlar; metabolik (dispozisyonel) veya fizyolojik toleranstır.

Metabolik toleransta maddeyi metabolize eden bir enzim sistemi vardır. Dozun arttırılması ile enzim sistemindeki hareketlilik de paralel şekilde artar.

Fizyolojik tolerans (hücrel tolerans) veya farmakodinamik tolerans; sürekli alınan maddenin farmakolojik etkisini tamponlamak için vücudun kendini ona göre ayarlamasıdır. Bir çeşit homeostazidir. Şöyle açıklayabiliriz; madde vücuda ilk alındığında organizma bu madde tarafından önce etkilenir, sistemde bir takım değişiklikler yaşanır. Organlar bir yandan yeni duruma uyum sağlamaya çalışır bir yandan da homeostazi ile önceki dengesine yeniden kavuşmaya uğraşır.

Kişi maddeyi sürekli almaya devam ettiğinde homeostatik kontrol sistemi dengeyi daha çabuk ve tutarlı sağlamak için giderek daha fazla çalışmaya başlar. Bu da aynı dozda alınan maddenin etkilerinin kısa sürede azalacağı anlamına gelir.

*Duyarlılaşıma (sensitizasyon) veya 'ters reverse tolerans' Gelişimi

Bazı durumlarda tekrarlanan madde alımlarında bir maddenin etkisi artabilir, buna duyarlılaşma (sensitizasyon) veya 'ters reverse tolerans' denir. Duyarlılaşıma oldukça yeni bir kavramdır. Daha çok amfetamin, kokain, alkol, nikotin, fensiklidin ve morfin gibi maddelerden elde edilen veriler mevcuttur.

*Yoksunluk Krizi Gelişimi

Bağımlı için oldukça acı verici ve istenmeyen bir durumdur. Kullanılan madde aniden kesilince kriz ortaya çıkar. Krizin şiddeti; maddenin kullanım süresine, maddenin türüne, alım şekline, fiziksel bağımlılığın derecesine göre değişebilir. Belli başlı belirtiler şunlardır: Elde edebilmek için suç işlemeyi dahi göze alabilecek seviyede şiddetli madde alma arzusu, aşırı gerginlik ve kaygı, bulantı, kusma, epilepsi nöbetleri, terleme ve hiperpireksi vb.

*İkincil Hastalıkların Ortaya Çıkması

Bağımlı edici maddelerin kronik olarak tüketilmesi zamanla bağımlıda maddenin türüne, kullanım dozuna ve alınış yoluna göre değişen şiddet ve sürede fiziksel ve depresyon, şizofreni gibi ruhsal hastalıkların gelişmesine neden olur.

Doza ve kullanım sıklığına bağlı olarak özellikle akciğer, karaciğer ve böbreklerde kanser gibi ciddi hasarlar oluştururlar.

*Yasaklar ve Toplumsal Tepki

Alkol ve sigara dışında uyuşturucu maddelerin kullanımı, taşınması, bulundurulması, depolanması ve satılması kanunen yasaklanmıştır. Yasal diyebileceğimiz alkollü içkilere ve sigaraya karşı da önemli toplumsal tepkiler gelişmiştir. Belirli saatlerden sonra alkollü içki satışının yasaklanması toplumsal tepki sonucu ortaya çıkmıştır.

Sigara kullanımının azaltılmasına yönelik yasal düzenlemeler, sigaranın kapalı alanlarda içilmesinin yasaklanması hatta halka açık alanlarda bile sınırlandırılması pasif içiciliğin engellenmesine yönelik atılan adımlar son derece önemlidir.

Yasaklar konusunda üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da sigara ve alkol dâhil uyuşturucu maddelerin sert ve şiddetli yasaklarla toplum hayatından çıkarılamayacağıdır (Uzbay, 2009: 25-32).

Bağımlılık Yapıcı Maddeler

Tüm sağlık literatürlerinde kullanılan tanı kitaplarında yer alan bağımlılık yapıcı maddeler şu şekilde sıralanmaktadır.

Alkol

Etil Alkol (etanol), kimyasal olarak yapısında alifatik hidroksil grubu içeren ve vücut tarafından metabolize edilebilen tek organik bileşiktir. Alkollü içki üretiminde kullanılan etanol dünyada tütün ve kafeinden sonra en yaygın kullanılan uyarıcı maddelerdendir. Tıpta cilt antiseptiği ve temizlik malzemelerinde (dezenfektan) ve kimya sektöründe önemli ölçüde kullanımı söz konusudur.

Farklı alkollü içeceklerde etanol oranı farklıdır. 2017 yılı Resmi Gazetede Yayınlanan Türk Gıda Kodeksi Destile Alkollü İçkiler Tebliğine göre bazı alkollü içeceklerin bulundurması gereken alkol hacmi en az şu şekildedir.

Rakı: hacmen alkol oranı en az %40

Rom: hacmen alkol oranı en az %37,5

Viski: hacmen alkol oranı en az %40

Şarap: hacmen alkol oranı en az %37,5

Votka: hacmen alkol oranı en az %37,5

Likör: hacmen alkol oranı en az %15

(Resmi Gazete, 2017:30014)

Alkollü içkilere kolay ulaşılabilmesi, genel çevrede kabul görmesi, arkadaş çevrelerince tüketilebiliyor olması gibi nedenler bağımlılığı arttıran belli başlı etmenlerdir. Alkol tüketimi yalnız elit kesim olarak nitelendirebileceğimiz zengin sınıfta değil, gelir seviyesi nispeten daha düşük olan fakir sınıfta da karşımıza çıkmaktadır. Elit kesim olarak adlandırdığımız parasal durumu iyi olan grup alkolü daha lüks mekânlarda ve farklı markalarda alırken gelir düzeyi düşük olan grup daha çok ucuz yollarla temin ettiği şarap, bira

gibi içkileri tercih edebilmektedir. Bağımlılık genelde 5-15 yıllık içme süresinden sonra gelişmektedir (Arslan, 2016; 9).

Alkol bağımlılığı sonucunda kullanıcıda psikolojik sorunların baş göstermesi ile birlikte bağımlılık tedavisi süresince psikolojik desteğe ihtiyaç duyulmaktadır (Özer, 2016; 6).

Tütün ve türevleri

Tütün (*Nicotiana tabacum*), sıcak iklimlerde yetişen yeşil yapraklı otsu bir bitkidir. Kurutulmuş yaprakları yakılarak ortaya çıkan dumanı solunur, tozları buruna çekilir veya yaprakları özel işlemlerden geçirildikten sonra çiğnenir.

Tütün dumanı, bünyesinde nikotin dâhil 4000 den fazla kimyasal madde içerir. Bu maddeler içen veya dumana maruz kalanlar tarafından solunması ile direkt kan dolaşımına katılır. Nikotin, merkezi sinir sisteminde yüksek konsantrasyonlara ulaştığında ise bağımlılık gelişir (Koçum, 2012;15).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) 2003 yılı raporuna göre; dünya çapında 1,3 milyar insan tütün kullanmakta, sigara kullanım sıklığı küresel anlamda %29'lara ulaşmaktadır. Tütün insan ömrünü yarı yarıya azaltan ve dünyada önlenebilir ölümlerin ikinci büyük nedenidir. Dünya genelinde 10 ölümden biri tütün kaynaklı olup 6,5 saniyede bir kişi tütünden kaynaklanan bir hastalıktan yaşamını yitirmektedir.

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler

Tablo 1'de görülmektedir (Vatandaş, Can, Mahitapoğlu, Yaman, Kırbaçoğlu, 2016).

Tablo 1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Sınıflandırmaları

Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatanlar (Depresanlar)	
A-Doğal Uyuşturucular	B- Sentetik Uyuşturucular
1.Afyon	1.Barbituratlar
2.Morfin	
3.Eroin	2.Trankilizanlar
4.Kodein	
Merkezi Sinir Sistemini Uyananlar (Stimülanlar)	
A-Doğal Uyuşturucular	B- Sentetik Uyuşturucular
1.Kokain	1.Amfetaminler
2.Crack	2.MDMA (Ecstasy)
	3.Captagon
Duyuların Bozulmasına Sebep Olanlar (Halusinojenler)	
A-Doğal Uyuşturucular	B- Sentetik Uyuşturucular
1.Esrar	1.LSD
2.Marihuana	2.Inhalants (Uçucular)
3.Meskalin	

Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatanlar (Depresanlar)

Doğal uyuşturucular (Opiatlar)

- Afyon (Opium)

Haşhaş kapsüllerinin olgunlaştıktan sonra çizilmesiyle kese dışına sızan süte benzer öz suyun toplanması ile elde edilen uyuşturucu maddedir. Yutularak, sigara ile içilerek ve çiğnenerek kullanılabilir. Kullanım şekilleri farklı olsa da aynı etkiyi göstermektedir.

Afyonun keskin ve hoş olmayan bir kokusu vardır. Bileşiminde %10 morfin, %5 kodein, %6 narkotin ve zehirli alkaloidler vardır. Ağrıları azaltmakta, sıkıntıları geçirmekte, geçici bir huzur hali başlatmaktadır. Fakat bu hal kısa sürmekte hemen mide bulantısı, arkasından baş dönmesi, kalp çarpıntısı ile birlikte zehirlenme hasıl olmaktadır (Vatandaş ve diğ., 2016).

- Morfin

Afyonun ham halinin kimyasal proseslerden geçirilmesi ile elde edilir. Ham afyonda %10 oranında mevcut olup afyonla benzer özellikler gösterir. Ancak ondan daha güçlü ve zehirlidir. Günümüzde uluslararası sözleşmelerle tıbbi amaç dışı kullanımı sınırlandırılmıştır. Genelde son evresinde olan kanser hastalarının ağrılarının dindirilmesinde kullanılır.

Morfin şırınga ile deri altına zerk etmek suretiyle kullanılır. Kontrolsüz ve fazla kullanımlarda bağımlılık yaptığı gibi, psikolojik ve fizyolojik problemlere de sebep olur.

Morfin argoda; cevher, hayalperest, beyaz şey, Amerikan kelebeği, maymun gibi isimlerle de anılır (Çakan, 2021: 17).

- Eroin

Eroin kimyasal yollarla morfinin asetillenmiş halidir. Karaciğerde morfine dönüşür. Hammaddesi morfin olmasına rağmen ondan 4-5 kat daha etkili olup 6 kat daha zehirlidir. Beyaz ölüm olarak da bilinir.

Genelde açık kahve renkli ve ince toz halindedir. Doğrudan merkezi sinir sistemini bozucu etkisinden dolayı Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütünün önerisi ile birçok ülkede üretimi ve tüketimi yasaklanmıştır.

Sigara içinde, toz şeklinde burundan çekilerek, alüminyum folyo katmanı üzerinde ısıtılıp oluşan buharı solunmak suretiyle ve damar içine zerk edilerek kullanılır. Vücuda girdikten sonra hemen bir gevşeme, kalp ve solunum hızının yavaşlaması, ağrı hissinin kaybı gibi etkileri görülmeye başlar ve bu hal 6-8 saat sürer.

Tolerans geliştikten sonra bağımlı artık zevk için değil 3-4 saat aralıklarla krize girmemek için almaya başlar çünkü uyuşturucu maddeler arasında en hızlı bağımlılık geliştiren eroindir (Koum, 2012; 32).

- Kodein (metilmorfin)

Ağrı kesici, öksürük kesici ve ishal önleyici özellikleri olan bir opioiddir. Afyonun ham halinde en fazla %0,5 oranında bulunan bir alkaloiddir. Morfinin metillendirilmesi ile elde edilir. Toz ve tablet halinde yapılabilir.

Morfinden daha zayıf narkotik bir madde olup alışkanlık yapma derecesi de az olduğundan çok kullanılan bir uyuşturucu tipidir. Merkezi sinir sistemini etkileyerek öksürük refleksini ortadan kaldırdığı için iyi bir öksürük giderici ve aspirinden daha etkili bir ağrı kesicidir. Etkisi 2-3 saat kadar sürer. Bağımlılık oluşturabilmesi için çok uzun süre fazla miktarlarda alınması gerektiği için kodein bağımlısına çok az rastlanır (Vatandaş ve diğ., 2016).

Sentetik uyuşturucular (Sedatif Hipnotikler)

- Barbitüratlar

Nobel ödüllü kimyacı Adolf von Baeyer tarafından ilk kez malonik asit ile ürenin birleştirilmesi suretiyle barbitürik asit üretimi başarılmıştır. Barbitürik asidin davranış üzerinde bir etkisinin olmadığı anlaşılınca bu kez kimyasal yapısı değiştirilerek barbitüratlar sentezlenmiştir (Yetiz, 2019: 25).

Barbitüratlar merkezi sinir sistemini etkileyerek sakinleştirici ve uyku verici etki yaratırlar. Ağız yoluyla ya da su ile sulandırılarak deri altına enjekte edilerek kullanılırlar. Genelde uyuşturucu bağımlıları kullandıkları maddeyi temin edemeyince barbitürata başvururlar. Bu madde kötüye kullanılınca uykusuzluk, sinirli davranışlar, kahkaha, sendeleme, reflekslerde zayıflama, artan terleme hatta beyne verdiği zarardan ötürü intihar vakaları görülebilmektedir (Babuna, Bayhan, 2009; 232).

- Trankilizanlar

Temelde sakinleştirici, sakinleştiren anlamlarına gelir. Tıpta belirli hastalıkların tedavisi amacıyla kullanılır. Ancak uzun süre dikkati odaklaştırabilmek ve uyanık kalabilmek üzerine etkili olduğu gerekçesi ile kötü kullanımı söz konusudur (Vatandaş ve diğ., 2016).

Merkezi sinir sistemini uyaranlar (stimülantlar)

Doğal uyuşturucular

- Kokain (benzoylemetil ekgonin)

Koka bitkisinin yapraklarından elde edilir. Bağımlılık yapıcı, uyarıcı nitelikte ve uyuşturucu özellikte kristalize bir alkaloiddir.

Uyuşturucu olarak piyasaya sürülen kokain; toz halde beyaz renklidir. Burundan çekilerek ya da enjeksiyon ile damara zerk edilerek veya sigara gibi içilerek kullanılmaktadır. Karaciğerden ilk geçişte metabolize edildiği için ağızdan alındığında biyo yararlanımı önemli oranda düşmektedir (Uzbay, 2009; 22).

Vücuda girdiğinde başta heyecan, aşırı konuşkanlık, zindelik hissi verir. Ardından baş ağrısı, baş dönmesi, kusma, davranış bozukluğu, şüphe ve korku duyguları gelişir. Bir kez kullanımda bile bağımlılık yaptığı görülmüştür. Kan basıncı, kalp atışları ve solunumu hızlandırır. Aşırı neşe ve taşkınlık hali yapar. Kokain diğer uyuşturuculara göre nispeten daha pahalıdır; bağımlıya fiziksel, ruhsal, çevresel zararlar verdiği gibi çok ciddi ekonomik zarar da verebilmektedir (Vatandaş ve diğ., 2016).

- Crack (taş)

Baz kokainin sigara gibi içilebilir formudur. Sokak ismi “crack”tır. Bunun sebebi, sigara gibi içimi esnasında çıkan çatırdama sesidir. Crack (krak) kokain, toz haldeki hidroklorür tuzunun sodyum bikarbonat, amonyak ve suyla ısıtılma işleminden geçirilmesi ve HCl tuzunun kaldırılması ile elde edilir. Tütün ve nargile ile kullanılır. Sigara gibi içildiğinden, oluşturduğu etkiler 10 saniyeden daha kısa sürede gözlenir. Bu yüzden kokainden en az on kat daha etkin, hızlı ve ölümcüldür. Hem etkisinin çabukluğu hem üretimi ve satışının ucuzluğundan bu formun talebi, son yıllarda çok hızlı artış göstermiştir (Soykut, 2008; 57).

Sentetik uyuşturucular

- Amfetaminler

Ampul şeklinde deri altına alınarak kullanılırlar. Etki mekanizmaları şu şekildedir; beynin dopamin ve noradrenalin salgılanmasını arttırırlar ya da katekolaminin geri alınımını inaktive ederler. Hiperaktivite, öfori, konuşkanlık, uyanıklık, kendine güvenin artması, iştahsızlık gibi psikomotor etkilerinin yanında kan basıncını arttırma ve gastrointestinal sistemde yavaşlamaya gibi etkileri vardır.

Yorgun bünyelerde zihinsel ve motor performansını artırması için kullanılır. Bu yüzden günümüzde sıkça kullanılan bir doping maddesidir (Kılıç, 2016; 57).

Ectasy, fenetilin, metamfetamin veya captagon sentetik uyuşturucuların en yaygın olanlarıdır (Çakan, 2021; 25).

- Ecstasy MDMA (3–4 metilendioksimetamfetamin)

Ecstasy; bir tür psikoaktif madde olup amfetamin türevidir. Ağız yoluyla alınır ve alkolle daha çok eğlence yerlerinde, partilerde kullanılmaktadır. Bağımlılık yapıcıdır. Uzun süre kullanımlarda bilişsel yetiler bozulur, aşırı kullanılırsa yüksek ateşle vücutta su kaybı ve kas yıkımı gerçekleşir ve çoklu organ yetmezliği ile ölüme neden olabilir (Sağar, 2014; 19).

- Captagon

Etkin maddesi teofilin ile amfetaminin birleştirilmesi ile elde edilir. Gece kuşu, yolcu hapı kamyoncu ilacı olarak da bilinir. Sentetik bir uyuşturucu türüdür. Almanya da bir dönem yasal olarak üretilmiş olsa da suistimalinin artması ile 1980’li yıllardan bu yana üretimi durdurulmuştur. Üretimin durdurulması ile birlikte yüksek kazanç elde edebilmek için yasal olmayan yollardan üretilmeye başlanmıştır. Ortadoğu ülkelerinde kullanımının yaygın olduğu bilinmektedir (Vatandaş ve diğ., 2016).

Duyuların bozulmasına sebep olanlar (halusinojenler - hayal gösterenler)

Doğal uyuşturucular

- Esrar

Etkin maddesi Δ9-THC /Δ9-Tetrahidrokannabinol'dür. *Cannabis sativa/Cannabis indica* adlı hint kenevirinden elde edilen keyif veren bir maddedir. Bitkinin uç yapraklarından ve tohumlarından elde edilir.

Hint keneviri her ortamda yetişebilen ortalama 1 metre boyunda otsu bir bitkidir. Alkolden daha güçlü uyuşturma özelliği vardır, bağımlılık yapma özelliği diğer uyuşturuculara göre düşük olsa da diğer uyuşturuculara başlamada köprü görevi üstlenmektedir. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanunla ekimine izin verilen alanlar dışında yetiştirilmesi yasaktır. Bu yüzden ekimi evlerin balkonlarında, damlarında, hatta tarlalarda bazı bitkilerin arasında gizlenmiş olarak yapılmaktadır (Vatandaş ve diğ., 2016).

- Marihuana

Esrarın daha kalitesiz ve zararlı hali olan kuvvetli bir uyuşturucu türüdür. Kurutulup öğütülen yapraklar ince elekten geçirildikten sonra elde edilen ikinci kısım Amerika ve Batılı ülkelerce marihuana olarak adlandırılır.

Marihuananın kullanımını arttıran temel nedenler şunlardır; temini kolaydır. Zararsız olduğu düşünülür böylece vücuda etkileri küçümsenir, arkadaş ortamlarında yaygın kullanılır ve iyi hissettirme gibi özellikleri vardır. Zararları ise şunlardır; hafıza kaybı, görme ve solunum bozukluğu, düzensiz kalp atışları, hipertansiyon, akciğer kanseri, bunlarla birlikte erkeklerde sperm sayısı ve hareketliliğinin azalması, kadınlarda doğurganlığın olumsuz yönde etkilenmesidir (Çakan, 2021; 15).

- Meskalin (3,4,5-trimetoksifenetilamin)

Fenetilamin grubuna ait halüsinojenik etki gösteren bir alkaloiddir. Kaktüsgiller ailesinin bazı üyelerinde doğal olarak bulunur. Peyote kaktüsü (*Lophophora williamsii*), San Pedro kaktüsü (*Echinopsis pachanoi*), Peru meşale kaktüsü (*Echinopsis peruviana*) vb. Uyuşturucu etkisini dilimlenip güneşte kurutulmuş toprak üstü kısımları gösterir. Ülkemizde meskalin kullanımına dair çok vaka tespit edilememiştir. Başlıca etkileri şunlardır; uykusuzluk, ilgisizlik, boş vermişlik, halüsinasyonlar, ses ve renk konusunda algı bozukluklarıdır (Vatandaş ve diğ., 2016).

Sentetik uyuşturucular

- LSD (Lysergic Acid Diethylamide)

Tahıllar üzerinde asalak şekilde yaşayan zehirli bir mantar türünden damla şeklinde alınır. Yapay olarak lizerjik asit dietilamid den üretilir. Halüsinojenik özellikleri bakımından esrar türevlerine çok benzer ancak onlardan çok daha kuvvetli ve zararlıdır. Bir damla LSD bile kullanıcıyı hayal dünyasına sokar, kişi uçabileceğini, suda yürüyebileceğini, bedeninden çıkabileceğini, üzerine doğru gelen arabayı durdurabileceğini zanneder. Maddenin etkisi geçince de yoğun bir şekilde ruhsal çöküntü yaşanır. Son yıllarda kullanım oranı düşüş gösterse de Avrupa'da yaygın olarak kullanılan sentetik halüsinojenik uyuşturucu tipidir. (Yılmaz, 2019; 20)

- Inhalants (Uçucular)

Uçucular olarak bilinen neredeyse her evde, okulda, iş yerlerinde kısacası hayatın her alanında kolayca bulabileceğimiz soluyarak vücut içerisine alabileceğimiz ilaçlar, uçucular ve çözücülerini ifade etmektedir. En çok bilinenleri uhu, bally gibi yapıştırıcılar, yağ ve leke çıkarıcılar, elbise temizleyiciler, deodorantlar, boya inceltici tinerler, daktilo yazısını düzeltme sıvıları, benzin, eter, kloroform gibi anestezi maddeleridir.

Dünya’da Tütün Kullanım Yaygınlığı

Tütün kullanımının önlenmesi amacıyla toplumun farkındalığının artırılması son derece önemlidir. Ülkemiz de dâhil olmak üzere küresel düzeyde toplumları ilgilendiren en önemli sağlık sorunlarının başında tütün bağımlılığı gelmektedir. Tütünün en yaygın tüketim şeklini sigara oluşturmaktadır.

Tütün ve tütün ürünleri, bu ürünleri kullananlarda bağımlılık yapma özelliğine sahiptir. Ayrıca tütün ürünlerinden biri olan sigara tüketimi, ilişkilendirildiği çok çeşitli sağlık sorunları nedeniyle önemli doku bozukluklarına ve yüksek mortaliteye yol açmaktadır (Erdem, Özpulat, 2019, 121).

Sigara dumanında, 7000 çeşit kimyasal bulunmakta bunların 250 den fazlası zehirli olup 69’unun da kanserojen olduğu tespit edilmiştir. Bilinen fizyolojik rahatsızlıklar arasında çeşitli kanserler, kalp krizi, kardiyovasküler hastalıklar, solunum sistemi rahatsızlıkları hipertansiyon vb. sayılabilir (TÜSEB-TÜHKE, 2021).

Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) araştırmalarına göre dünyada yaklaşık 1,1 milyar kişi, Türkiye’de ise yaklaşık 17 milyon kişi tütün ve ürünlerini kullanmaktadır. Bu şekilde devam ederse 2025 yılında dünya genelinde sigara içenlerin sayısının 1,8 milyara yaklaşması beklenmektedir. Tedbir alınmadığı takdirde 2030 yılına kadar sigaradan öleceklerin sayısının her yıl 10 milyon olabileceği tahmin edilmektedir [World Health Organization (WHO), Tobacco - health facts, 2018].

Dünya Sağlık Örgütü’nün Küresel Tütün Kullanımı Eğilimleri 2000-2025 raporuna göre; 2000 yılında, dünyanın toplam nüfusunun yaklaşık üçte biri (%33,3) tütün kullanıyorken, 2015 yılına gelindiğinde, bu oranın nüfusun dörtte birine (% 24,9)’una düştüğü tespit edilmiştir. 2025 yılına kadar da tütün kullanımının nüfusun beşte birine (%20.9)’a düşeceği tahmin edilmektedir (WHO, 2019).

Bütün dünyayı sarsan COVID 19 salgınında da sigara içmenin hastalığa yakalanma riskini artırdığına yönelik çalışmalar bulunmaktadır. British Columbia Üniversitesi bilim insanlarının 8 Nisan 2020’de yayımladıkları makalede, tütün alışkanlığın COVID-19’a yakalanma riskini arttırdığını gözler önüne sermiştir. Başka bir çalışmada Birleşik Krallık’ta 53.200 erişkin incelemiş olup araştırmacılar, PCR pozitif COVID-19 vakaların, halen sigara içenlerde (%0,56), sigara içmeyenlere (%0,26) ve sigarayı bırakmışlara (%0,19) göre daha yüksek sıklıkta olduğunu bildirmişlerdir. Yani halen daha sigara içenler içmeyenlere veya bırakanlara göre daha hızlı hastalığa maruz kalmaktadır (Kara, 2020).

Tütün ve tütün mamullerinin azalmasında, tütün kontrolüne yönelik çabalar ve ayrıca tüm dünyayı etkisi altına alan ve solunum yollarını etkileyen Covid-19 salgının etkin bir rol oynadığı kanaatindeyiz.

Türkiye’de Tütün Kullanım Yaygınlığı

Türkiye, dünyada en çok tütün kullanan ülkeler arasında 10. sıradadır. Bu sebeple, tütün önemli bir halk sağlığı problemine yol açmaktadır.

Türkiye’de tütün kullananların oranları azalıyor olsa da bu oran pek fazla değildir. Sigara kullanımında cinsiyet dağılım oranlarında da önemli farklar bulunmaktadır. 2016 Yılı Türkiye Sağlık Araştırmasına göre her gün tütün kullanan bireylerin oranlarına bakıldığında erkeklerin oranının kadınların oranının 3 katından fazla olduğu görülmektedir.

TÜİK’in ”Türkiye’de Sağlık Araştırması” verilerine göre 15 yaş ve üzeri bireylerin her gün tütün kullanım oranı 2016 yılında %26,5 iken, 2019 yılında %28’e ulaşmıştır (TÜİK, 2020).

Türkiye’de tütün ürünleri kullananların yaklaşık %36,2’si meraktan, % 16,8’i özentiden, % 29,4’ü ise arkadaş etkisinde kalarak başladıklarını sebep göstermektedir (TÜİK, 2016).

Dünya’da Alkol Kullanım Yaygınlığı

Alkol kullanımı, önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu gibi toplumsal bir problem olarak da karşımıza çıkmaktadır. Alkol kullanımı çeşitli kanser türleri, akciğer hastalıkları, ruhsal bozukluklar, gastrointestinal hastalıklar, kardiyovasküler bozukluklar gibi birçok hastalığın birince derece sorumlusu olduğu gibi diğer yandan toplumsal ahlak yıkımına sebep olan aile içi şiddet, cinayet, istismar gibi önemli sosyal sorunlara da neden olmaktadır. Ayrıca kişide şuur kaybına neden olduğu için dolaylı olarak üretim ve iş gücü kaybına, trafik, iş ve ev kazaları gibi maddi manevi kayıplara da sebep olmaktadır.

16 Şubat 2015 'te yayımlanan Dünya Sağlık Örgütü 2014 Küresel Alkol ve Sağlık Raporu’na göre; 2012’de dünya genelinde küresel ölümlerin yüzde 5,9’ unun (3,3 milyon kişi) aşırı alkol tüketimi ile alakalı olduğunu göstermektedir. Kişi başı 17,5 litre alkol tüketimi ile Belarus dünyada en çok alkol tüketen ülkeler arasında yer almaktadır (WHO, 2014).

Dünya Alkol Raporu 2014’e göre tüm dünya genelinde on beş yaş üzeri kişilerin son bir yılda alkol kullanmama oranı %61,7 ve alkol kullanan oranı %38,3’tür (WHO, 2014).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü’nün (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) 2014 Alkol ve Uyuşturucu Raporu’na göre; OECD ülkelerinde

tüketilen ortalama alkol miktarı 9,5 litredir. En az alkol tüketimi 0.10-2.40 litre ile Endonezya'da kaydedilmiştir (OECD, 2015).

Türkiye’de Alkol Kullanım Yaygınlığı

WHO verilerine göre, Türkiye’de 2002’de kişi başı tüketilen saf alkol miktarı 1,4 litre iken OECD’nin 2010 yılında yaptığı araştırmaya göre bu miktar kişi başı yıllık 1,55 litre saf alkol tüketimine çıkmıştır. Türkiye bu miktarla OECD ülkeleri arasında sondan 2. sırada yer almaktadır. Türkiye alkol tüketiminin % 63’ünü biradan, % 9’unu şaraptan, % 28’ini ise diğer alkollü içkilerden temin etmektedir. Kişi başı yıllık saf alkol tüketim miktarı ile Türkiye, AB’nin 1/7’si kadar olup Avrupa’nın en az alkol tüketilen ülkesidir (DDK, 2014).

Dünya’da Madde Kullanım Yaygınlığı

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime –UNODC) 2009 Raporuna göre 2007 yılında yapılan operasyonlarda en fazla eroin İran (16 ton), Türkiye (13 ton) ve Afganistan (5 ton)’da yakalanmıştır (Ersoy, 2015).

2009 yılında Amerika’da yapılan Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması (National Survey on Drug Use and Health-NSDUH) verilerine göre; 12-17 yaşlarındaki bireyler arasında yasadışı madde kullanım oranı %10, esrar kullanım oranı %7,3, 18-25 yaş bireyler arasında yasa dışı madde kullanım oranı %21 ve esrar kullanım oranı %18’e yükselmiştir.

UNODC 2014 Dünya Uyuşturucu Raporuna göre sentetik uyuşturucu üretimi ve ticaretinin artmasıyla birlikte geleneksel yöntemlerle üretilen uyuşturucuya olan arz ve talebin azalmadığı kaydedilmiştir (UNODC, 2014).

Türkiye’de Madde Kullanım Yaygınlığı

Ülkemiz; özel konumu sebebiyle transit ticaret yolu üzerinde olduğundan uyuşturucu madde kaçakçılığında önemli bir noktadadır. İran ve Afganistan’dan üzerinden gelen maddeler ülkemiz üzerinden Avrupa ülkelerine sunulmaktadır. Son yıllarda güncel rakamlara bakıldığında sentetik tarzda uyuşturucu tiplerinin arttığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) raporuna göre istisnasız bir şekilde dünyanın her yerinde madde kullanım oranları artmıştır (EGMKOSMDB, 2014).

Ülkemizde madde kullanımı ile ilgili araştırma sayısının çok fazla olmadığı ve birçoğunun okullarda yapılan anket çalışmaları olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda da madde kullanımının giderek arttığı, ancak kullanımın Avrupa ve ABD’ye göre ise daha düşük oranlarda olduğu saptanmıştır.

Madde Kullanımı İle Mücadele

Günümüzde Dünyada ve ülkemizde madde bağımlılığı sorunu sadece suç teşkil etmemekte ulusal ve uluslararası güvenliği de sarsacak boyutta çok boyutlu mücadeleyi gerektirecek şekilde sorun haline gelmiştir. Sorunun çözümü iki aşamalı olarak düşünülebilir.

*Madde temini ve bağımlılığını önleme çalışmaları.

*Madde bağımlılarını tedavi, rehabilite ve topluma kazandırma çalışmaları şeklindedir.

Önleme çalışmaları

Önleme çalışmalarında genel amaç, kişinin bağımlılık yapıcı maddeleri vücuduna henüz hiç almadan onlar hakkında bilgilendirildiği, risklerin tanıtıldığı, sorumluluk duygusu ve karar verebilme becerisinin arttırıldığı, alternatif sorun çözme yöntemlerinin kazandırıldığı, maddeye hayır diyebilme becerisinin geliştirildiği, iletişim ve sosyal becerilerin arttırıldığı, madde isteği ile baş etme becerilerinin kazandırıldığı basamaktır (Ermağan, 2010; 48).

Talep ve arz azaltımı da iki basamaktan oluşmaktadır.

- Talep Azaltımı

Talep azaltımı; aslen bireyin, bağımlılık yapan maddelere olan arzu ve isteklerini azaltmak ve bireyin maddeden uzak tutulmasını sağlamaktır. Amaç maddeyle tanışılmadan ondan uzak durmaya yönelik bilgilendirme amaçlı yürütülen her türlü faaliyet olarak açıklanabilir.

- Arz Azaltımı

Arz azaltımı; uyuşturucu madde ticaretinin önlenmesine yönelik ulusal ve uluslararası kaçakçılık ile sokaklarda satımı dâhil uyuşturucunun bireye ulaşmadan engellenmesidir. Bu amaçla İç İşleri Bakanlığına bağlı polis, jandarma, gümrük muhafaza, sahil güvenlik hem uluslararası alanda hem de ülke içindeki operasyonlarla sokak satıcıları dâhil bu işte kar sağlayan unsurlara yönelik yakalama çalışmalarını yürütmektedir.

Tedavi çalışmaları

Bilimsel olarak madde bağımlılığının tedavisi mümkündür. Bağımlılığının tedavi süresi kullanılan maddeye, kullanım süresine ve maddeyi kullanım şekline göre değişmektedir. Örneğin eroin bağımlılığının tedavisi, esrar bağımlılığının tedavisine göre daha uzun bir zaman almaktadır.

Esrar, ecstasy, eroin, kokain ve captagon gibi uyuşturucu maddelere bağımlılıktan evde tek başlarına kurtulmak çok zordur. Bu yüzden bağımlının tedavisi özel donanımlı kliniklerde yapılmaktadır. Ülkemizde en çok bilinen kurumların başında kısa adı AMATEM olan Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezleri gelmektedir (Vatandaş ve diğ, 2016).

Türkiye’de uyuşturucu konusunda örgütlenmeler

T.C. Anayasası’nın 58. maddesi, bağımlılıkla mücadele konusunda ulusal politikalarda başta devlet olmak üzere özel ve sivil toplum kuruluşlarına da yasal dayanak oluşturur. Bu madde “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” şeklindedir.

Alo 191 Uyuşturucu İle Mücadele Danışma ve Destek Hattı

Bu hat, 08 Temmuz 2015 tarihinde hizmete açılmış olup uyuşturucuyla ilgili destek ve danışmanlık hizmetlerinin direkt olarak 7/24 ücretsiz verildiği, bağımlıya gereken şekilde yönlendirilmenin yapılabildiği destek ve danışmanlık hattıdır (Anonim 2022c).

ALO 184 Tütün İhbar Hattı

4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun kapsamında Sağlık Bakanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti’nin işbirliğinde "Yeşil Detektör" isimli mobil uygulama geliştirilmiştir. GPS teknolojisi ile çalışan bu sistemde vatandaşlar kanunen yasaklı yerlerde sigara içildiğini tespit ettikleri an akıllı telefonlar, tabletler aracılığı ile bu durumu online olarak bildirebilmekte böylece işletmeye ait konum bilgisi Sağlık Bakanlığının Dumansız Hava Sahası Denetim Sistemine düşmekte ve denetim ekiplerince en kısa sürede müdahale edilmektedir. 9 Şubat 2017 tarihinden itibaren “Yeşil Detektör” uygulaması tüm Türkiye’de kullanılmaya başlanmıştır (Anonim 2022e).

ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı

ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı, sigarayı bırakmak isteyen vatandaşlarımıza 7/24 canlı operatörlerle hizmet vermek suretiyle, onları teşvik edip motive etmek, bırakma sürecinde ortaya çıkan yoksunluk semptomları ile başa çıkmakla ilgili tavsiyelerde bulunmak amacıyla 27 Ekim 2010’da kurulmuştur (Anonim 2022f).

AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi)

1983 yılında kurulmuştur. Sadece bağımlı hastalara hizmet vermektedir. AMATEM’de yatarak veya ayaktan tedavi olunabilir. Günümüzde Türkiye’de Sağlık

Bakanlığı hastanelerine bağlı 22, Üniversite hastanelerine bağlı 9 ve 2 tanesi Üniversite bünyesinde ama hastanesine bağlı olmayan Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezleri (AMATEM) vardır. Bunların 29’u AMATEM, 4’ü kısa adı ÇEMATEM olan 18 yaş altı Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri, 3’ü de Ayaktan Tedavi Merkezi -ATM olarak hizmet vermektedir. Bunların haricinde Akdeniz Üniversitesi bünyesinde hizmet veren 1 adet AMBAUM yani Alkol ve Madde Bağımlılığı Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır.

ÇEMATEM (Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi)

1995 'te uçucu madde kullanan çocuklara yönelik, İstanbul Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Bakırköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde UMATEM (Uçucu Madde Bağımlıları Araştırma ve Tedavi Merkezi) adında açılmıştır. UMATEM’in ismi 2007 yılında ÇEMATEM olarak değiştirilmiştir (Tomanbay, 2016).

YEŞİLAY

Yeşilay, 5 Mart 1920’de Sultan Vahdettin’in izniyle dönemin Şeyhülislam’ı İbrahim Haydarizade’nin etkisiyle, Dr. Mazhar Osman Uzman ve arkadaşları tarafından İstanbul’da “Hilal-i Ahdar” adıyla kurulmuştur. Kuruluşundaki amaç; Birinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında emperyalist güçlerin toplum yapımızı bozmak için getirdikleri alkol ve uyuşturucu maddelerle mücadele etmektir. 1934 yılında da Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemde Yeşilay’a “kamuya yararlı dernek statüsü” verilmiştir (Anonim 2022g).

YEDAM (Yeşilay Danışmanlık Merkezi)

12 yaş ve üzeri bağımlılıkla ilgili sorun yaşayan alkol, tütün, uyuşturucu, kumar, internet bağımlılığı konusun da ayakta hizmet almak isteyen bireylere ücretsiz olarak psikolojik ve sosyal destek veren kurumdur (Anonim 2022g).

YEDAM danışma ve destek hattı numarası 444 79 75’tir. 2017 yılı içinde danışma hattını yaklaşık 20 bin kişi arayarak destek istemiştir. Yaklaşık 3 bin kişi ile yüz yüze görüşülmüştür. 674 kişiye sosyal destek hizmeti verilmiştir. 21 sosyal etkinlik düzenlenmiş ve 23 kişi merkez aracılığı ile İŞKUR üzerinden işe yerleştirilmiştir (YEDAM, 2018).

Bağımsız Yaşam Derneği (BAYDER)

Sosyal sorumluluk projeleri kapsamında 27.12.2013 tarihinde Prof. Dr. Mustafa Kemal ÖZSOY ve 27 hayırseverle birlikte kurulmuştur. İstanbul Valiliği tarafından yürütülen İstanbul İl Uyuşturucu İle Mücadele Koordinasyon Kurulu Üyesi olarak yaklaşık 2.300

madde bağımlısı gence ve ailesine milli ve manevi değerlerimize uygun olarak ücretsiz tedavi, rehabilitasyon, eğitim, danışmanlık ve terapi gibi hizmetler vermiştir. 2016 yılından itibaren açılmış olan yatılı rehabilitasyon merkezleri ile yaklaşık 850 gence ücretsiz yatılı ve ilaçsız rehabilitasyon hizmeti sunulmuştur. Böylece yüzlerce gencin hayata tutunmasına, aile ortamlarına ve iş hayatlarına geri dönmelerine vesile olmuşturlardır (Anonim 2022h).

Türkiye’de Bağımlılıkla Mücadele Konusunda Mevzuat

Türkiye’de bağımlılıkla mücadele konusunda çeşitli mevzuatlar mevcuttur. Bunlar yasa olabileceği gibi Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, tüzük, yönetmelik ya da Bakanlıkların kendi genelgeleri olabilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 58. maddesinde; “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” hükmü gereğince gençleri bağımlılık yapan maddelere karşı korumak devlete verilen bir görev kabul edilmiştir.

5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu’nun dokuzuncu maddesinde; Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı, aile içi şiddetin söz konusu olduğu durumlarda, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin kullanımı ile ilgili hükümler yer almaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 7’nci maddesinin (e) bendinde; gençleri kötü alışkanlıklardan koruyucu çalışmalar yapmak bu konuda faaliyetler yürütmek hükümleri yer almaktadır.

Eski Türk Ceza Kanunun 765 Sayılı ETCK m. 403-409 arasında uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar düzenlenmişti. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda (TCK) uyuşturucu ve uyarıcı maddelere ilişkin suçlar, 3. bölümde Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar başlığı altında 188, 189, 190, 191 ve 192. maddelerde yer almaktadır.

Madde 188’ de, maddenin imal ve ticaretine;

Madde 189’da, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanmasına;

Madde 190’da, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuna;

Madde 191’de, “kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanmak” suçuna ilişkindir.

Madde 192 ise etkin pişmanlığa ilişkindir.

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun; 12.06.1933 tarihinde kabul edilerek 24.06.1933 tarih ve 2435 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Esrar yapmak için kenevir ekimi, esrarın satışı, ihracatı vb. uygulamaları kanunun 3. maddesinde yasaklanmıştır (Resmi Gazete, 1933: 2435).

2007 yılında yürürlüğe giren 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunuyla; ülkemize sokulması yasaklanan veya özel izne tabi tutulan uyuşturucuların ihracatı, ithalatı, satışı ile ilgili hükümleri içerir (Resmi Gazete, 2007: 26479).

3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanunda afyon ve uyuşturucu maddelerle ilgili genel hususlar yer alır (Resmi Gazete, 1986: 19139).

1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu; uyuşturucu maddelerin sağlanmasının Sağlık Bakanlığının görevi olduğu ve denetiminden de Sağlık Bakanlığının sorumlu olduğu hususları yer almaktadır (Resmi Gazete, 1930: 1489).

984 Sayılı Ecza Ticarethaneleriyle Sanat ve Ziraat İşlerinde Kullanılan Zehirli ve Müessir Kimyevi Maddelerin Satıldığı Dükkânlara Mahsus; uyuşturucu maddelerin eczanelerde nasıl saklanacağı, ne şekilde muhafaza edileceği, kayıtların nasıl tutulacağı düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1927: 575).

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 4. Maddesinde TCK m. 188 deki uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile 10/07/2003 tarihli 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda yer alan hapis cezasını gerektiren suçların terör amacı ile işlenmesi halinde terör örgütünün faaliyetleri içerisinde kabul edilip terör suçu sayılacağı düzenlenmiştir (Resmi Gazete,1991: 20843).

2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 8"inci maddesinin 1"inci fıkrasının (b) bendinde polis tarafından kesin delil elde edilmesi durumunda mevzuata aykırı uyuşturucu madde imal eden, satılan, kullanılan ve bulundurulan yerlerin mahallin en büyük mülkî amiri tarafından 30 günü geçmemek üzere geçici süreyle faaliyetten men edileceği hüküm altına alınmıştır (Resmi Gazete, 1934: 2751).

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin sahip olduğu pazar payının büyüklüğü ve başta terör örgütleri olmak üzere suç örgütlerinin uyuşturucu madde ticareti ile kendilerini finanse etmeleri bu suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin takibini yapmayı zorunlu kılmaktadır bu yüzden **5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un** yürürlüğe girmesiyle 4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun yürürlükten kalkmıştır. Kirli paraların aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek 5549 Sayılı Kanunda amaç olarak belirlenmiştir (Resmi Gazete, 2006: 26323).

Madde Kullanımına İlişkin Literatür Özeti

1991 yılında İstanbul'da dört okulda 1500 lise öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilen araştırmada hayatlarında en az bir kez herhangi bir madde deneyen öğrencilerin oranı %2,6 esrar kullananların oranının %0,7 olduğu tespit edilmiştir (Özer, 1991).

1995 yılında İstanbul'da 2800 öğrenci ile yapılan Alkol ve Diğer Uyuşturucu Kullanımına Yönelik Avrupa Okul Anketi Projesi'nin (The European Monitoring Centre for Drugs and Drug ESPAD) araştırmasında hayatında herhangi bir maddeyi en az bir kez kullanan öğrencilerin oranı %7, esrar kullanan öğrencilerin oranı %4, uçuucu madde kullanan öğrencilerin oranı %4, ecstasy kullanan öğrencilerin oranı %1, sedatif madde kullananların oranı %7 ve eroin kullananların oranı ise %1 olarak saptanmıştır (Yazman, 1995).

1999-2000 eğitim ve öğretim yılının ikinci döneminde Dokuz Eylül Üniversitesinde yapılan bir çalışmada Tıp Fakültesi öğrencilerinin yüzde 11,7'sinin yasal olmayan madde kullanmayı düşündüğü, yüzde 6,7'sinin de yasal olmayan bir madde denediği saptanmıştır (Akvardar ve ark., 2001).

2001 yılında 476 lise öğrencisi ile Sivas'ta yapılan bir araştırmada bazı uyuşturucu maddelerin son 30 günde en az bir kez deneme oranları şu şekilde tespit edilmiştir. Uçuucu madde kullanma oranı %4,7, esrar %1,3, benzodiazepinler %1,3'tür.

Uçuucu maddeleri kullanma oranlarına bakıldığında kızların erkeklerden daha yüksek oranda kullandığı saptanmıştır (Doğan, 2001)

2002 yılında 72 ilde yapılan bir araştırmada hayatları boyunca en az bir kez madde denediğini söyleyenlerin oranı %1,3'tür. Erkeklerde kadınlara göre bu oran daha fazla iken madde kullanma yaşı 15-24 yaş grubuna göre 25 yaş üstünde daha yaygın bulunmuştur (Işıklı, Irak; 2002).

2005 yılında İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesinde eğitim gören 735 öğrenci ile gerçekleştirilen bir çalışmada hayatları boyunca en az bir kez esrar deneyenlerin oranı %9,2, ecstasy deneyenlerin %2,7, uçuucu madde deneyenlerin %1,2, eroin deneyenlerin %0,3, benzodiazepin deneyenlerin %3,4 ve flunitrazepam deneyenlerin %0,6, kokain deneyenlerin ise %0,4 olarak saptanmıştır (Taner, 2005).

2011 yılında Hatay'da üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen 'Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler' başlıklı araştırmada erkeklerde sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımının, babasında ve kardeşinde sigara ve alkol kullanımı öyküsü olanlarda daha yaygın, yakın akrabalarında uyuşturucu madde

kullananlarda, uyuşturucu madde kullanımının daha yaygın olduğu tespit edilmiştir (Turhan ve ark., 2011).

2015-2016 eğitim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Çay Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada; öğrencilerin sigara bağımlılığına karşı tutumları ile sigara içme sıklıkları incelenmiştir. Elde edilen verilere göre; öğrencilerin yüzde 40,0'ının (166) hiç sigara içmediği, yüzde 47,5'inin (197) her gün sigara içtiği ve yüzde 12,5'inin yılda bir kez veya daha az sigara içtiği saptanmıştır (Sağar, 2017).

2017 yılında Yüncü ve Atlam'ın 1522 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği bir çalışmada; en çok kullanılan yasadışı maddelerin esrar (%12.5), ekstazi (%2), kokain (%0.6) ve eroin (%0.1) olduğu tespit edilmiştir.

2018 yılında Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) tarafından 26 ilde yürütülen çalışmanın sonuçları şu şekildedir; tütün türevlerini ilk kez kullanma yaş ortalaması 17; alkolü ilk kez deneme yaş ortalaması 19 olarak belirlenmiştir. Yaşamları boyunca en az bir kez madde deneyenlerin en yoğun yaş grubu 15-34 olduğu tespit edilmiştir (TUBİM, 2019: 91-92).

2019 yılında Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerine yönelik alkol ve madde kullanım alışkanlıklarını ve yaygınlığını saptamak için 2000 öğrenci üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen veriler şu şekildedir; öğrencilerin yüzde 49,5'i alkol kullanmakta, %7,5'i uyuşturucu madde kullanmakta bu kişilerin %8,8'i her gün, %21,9'i haftada bir kez, %10,2'si haftada iki veya daha fazla, % 4,1'i ise ayda bir kez uyuşturucu madde kullanmaktadır. Öğrencilerin en çok kullandığı uyuşturucu ise %56 ile esrardır (Güner, 2019).

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamız bilimsel yöntemlerden biri olan tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Bu yöntemin amacı bir durumu olduğu şekliyle masaya yatırmaktır. Betimleme araştırmalarının amacı mevcut olay ve olguların daha önceki olayla ve şartlarla ilişkisini göz önüne alarak, yeni ortaya çıkan durumlar arasında etkileşimi saptamaktır (Karasar, 2006).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bağlı merkezde 6 kız, 7 erkek, ilçelerde 7 karma olmak üzere 20 adet Yurt Müdürlüğü'nde barınan toplamda 7757 erkek öğrenci, 14195 kız öğrenci olmak üzere toplamda 21952 öğrenci oluşturmaktadır.

Örneklemin seçiminde olasılık temelli basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini rastgele ankete katılmak isteyen 409 öğrenci oluşturmaktadır.

%95 güven aralığında 0,05 hata payıyla 21952 evren büyüklüğüne sahip araştırmamızda örneklem sayısının en az 378 olması gerekmektedir. Örneklem miktarını hesaplayabileceğimiz formül aşağıda verilmiştir (Karasar, 2014).

$$n = Nt^2pq \div d^2(N-1) + t^2pq$$

Denklem de kullanılan simgeler;

n	: Örneklem büyüklüğü (örnekleme alınacak birey sayısı)
N	: Evren büyüklüğü
t	: Belirli bir anlamlılık düzeyinde t tablosuna göre bulunan teorik değer
p	: İncelenen olayın gerçekleşme olasılığı
q	: İncelenen olayın gerçekleşmeme olasılığı
d	: Hata payı

anlamalarını ifade etmektedirler. Araştırmamızın % 95 güven aralığının da 0,05 örnekleme hatası ile teorik t değeri tablolardan 1.96 'ya isabet etmekte olup araştırma verileri denklemde yerine konulduğunda 378 sonucu elde edilmektedir.

Hesaplamalara göre 21952 kişilik evreni temsil edebilen örneklem büyüklüğü en az 378 öğrenciden oluşması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise Erzurum ili genelinde 409 öğrenci katılımcı olarak örnekleme dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

“Erzurum Kredi ve Yurtlar Kurumu Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları ve Pek Çok Değişkenle İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı araştırmada kullanılmak üzere Google Forma aktarılan anket kullanılmış olup bir link üzerinden öğrencilere dağıtılmıştır.

Anket çalışmamız dört bölümden oluşmakta olup *birinci bölümde* öğrencilere ait cinsiyet, yaş, yaşadığı bölge, aylık geliri, bağımlılık yapıcı madde kullanma durumları vb. sorgulanmakta, *ikinci bölümde* ailenin sosyo-demografik durumuna ilişkin sorular sorulmaktadır. *Üçüncü bölümde* katılımcının bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin tutumlarını saptamaya yönelik sorulara yer verilirken, *dördüncü ve son bölümde* bazı uyuşturucu madde isimleri verilerek bu maddeler hakkında ne düşündükleri sorgulanmaktadır.

Araştırmamız için öncelikle literatür taraması yapıldı ve ilgili alanda yazılan tezlerden faydalanıldı ve 78 sorudan oluşan bir anket Google Formda oluşturuldu.

Verilerin Toplanması

Öğrenci görüşlerinin alınabilmesi amacıyla hazırlanan anketin uygulanabilmesi için Atatürk Üniversitesi Etik Kurul Onayı alınmıştır. Anketimiz web ortamında Google Forma aktarılmış olup bir link aracılığıyla Erzurum'da Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bağlı Yurt Müdürlüklerinin eğitim ve sosyal faaliyetler amacıyla oluşturduğu WhatsApp gruplarında paylaşılmıştır.

Anketlerin doldurulması yaklaşık 2 ay sürmüş ve yeterli örneklem büyüklüğüne ulaşıncaya veriler toplanmıştır. Anket öğrencilerin kendisi tarafından okunarak doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucu elde ettiğimiz veriler IBM SPSS 28.0 paket programında analiz edilerek tablolar halinde gösterilmiştir. Verileri çözümlerken yüzde, frekans, *t*-testi, varyans analizi ve ki-kare testi kullanılmıştır. Öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumlarının cinsiyete göre değişimi için *t*-testi, öğrencilerin sigara ve alkol deneme durumlarının mezun olduğu lise türü, sınıf düzeyi, yaş, yaşadıkları bölge, yaşadıkları yer, cinsiyet, anne-babanın eğitim durumları, anne-babanın çalışması, öğrencinin geliri, eğitim gördükleri alan, öğrencilerin arkadaşlarının maddeye bağımlı olup olmadığı gibi birçok değişkenle arasında anlamlı ilişkiyi sorgulamak için ki-kare analizi kullanılmıştır.

Ayrıca öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumlarının kurslara katılma sıklığı, aile tutumları, öğrencinin aylık geliri ve mezun oldukları liselere göre anlamlı bir değişiklik olup olmadığını değerlendirmek için hata düzeyi 0.05 alınarak varyans analizine başvurulmuştur.

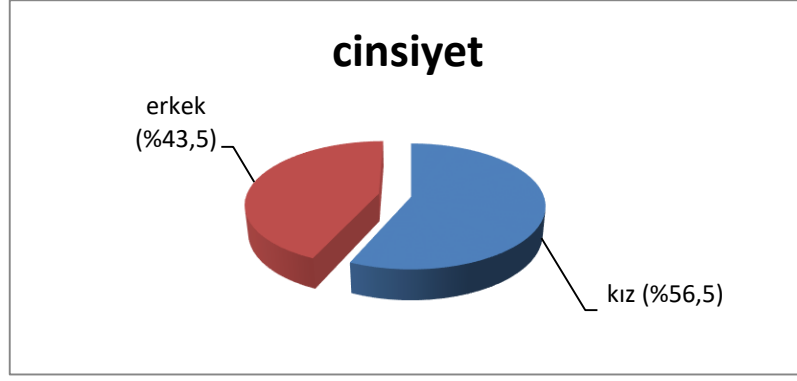
BULGULAR

Örneklem Grubunun Demografik Yapısına İlişkin Bulgular

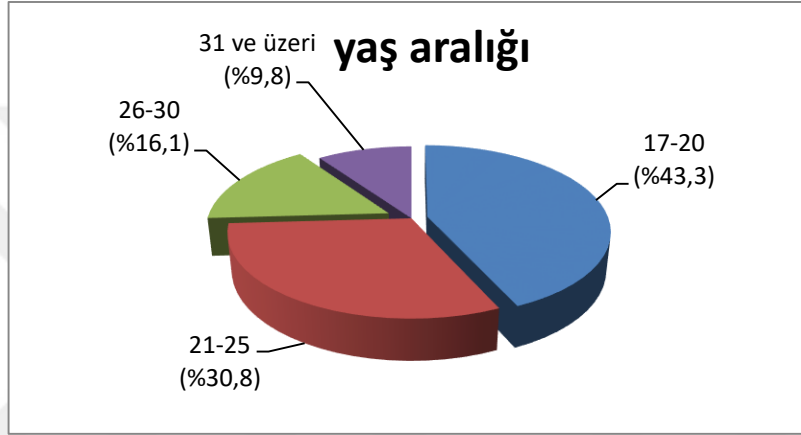
Bu bölümde örneklem grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyet, aylık gelir, yaş aralığı vb. gibi verilerine yer verilmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik veri dağılımı **Tablo 2**'deki gibidir.

Tablo 2. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

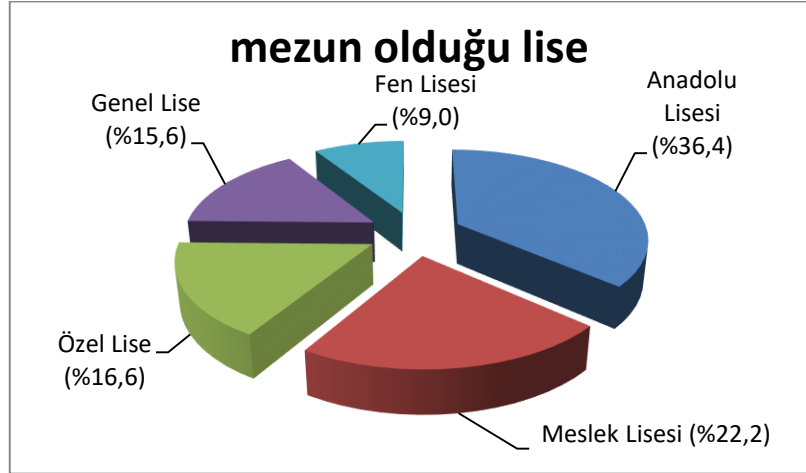
Değişkenler	Öğrenciler	Örnekleme alınan birey sayısı (n)	%
Cinsiyet	Kız	231	56.5
	Erkek	178	43.5
Mezun Oldukları Lise Türü	Fen Lisesi	37	9.0
	Anadolu Lisesi	149	36.4
	Meslek Lisesi	91	22.2
	Özel Lise	68	16.6
Üniversitede	İlk Yılı	181	44.3
Kaçıncı Yılları	Ara Sınıf	228	55.7
Yerleşim Yerleri	İl	249	60.9
	İlçe	114	27.9
	Köy	46	11.2
Birlikte Yaşadığı Kişiler	Anne, baba birlikte yaşıyoruz.	265	64.8
	Anne-baba ayrı	73	17.8
	Anne-babadan biri vefat etmiş	68	16.6
Öğrencinin Aylık Geliri	0-250 TL	112	27.4
	251-500 TL	47	11.5
	501-750 TL	103	25.2
	751-1000 TL	67	16.4
	1001 ve üzeri TL	80	19.6
Yaş Aralığı	17-20	177	43.3
	21-25	126	30.8
	26-30	66	16.1
	31 ve üzeri	40	9.8
Öğrenim Gördüğü Alan	Sosyal Bilimler	174	42.5
	Fen Bilimleri	123	30.1
	Sağlık Bilimleri	112	27.4
Üniversiteden Önce Yaşadığı Bölge	Akdeniz Bölgesi	65	15.9
	Karadeniz Bölgesi	56	13.7
	Marmara Bölgesi	52	12.7
	Ege Bölgesi	34	8.3
	İç Anadolu Bölgesi	34	8.3
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	32	7.8
	Doğu Anadolu Bölgesi	135	33.0

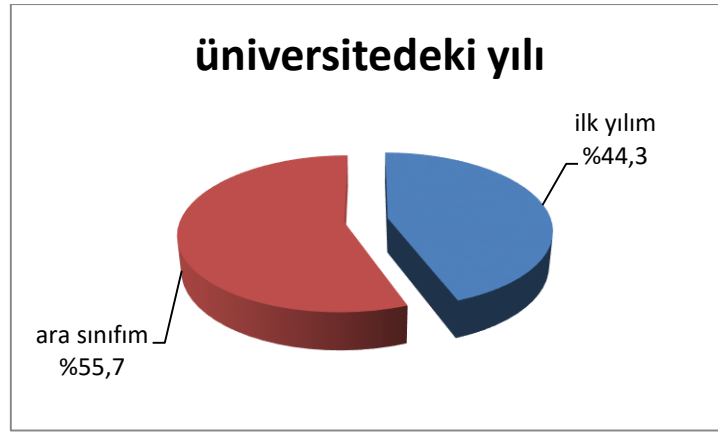
Şekil 1. Cinsiyete Göre Dağılım

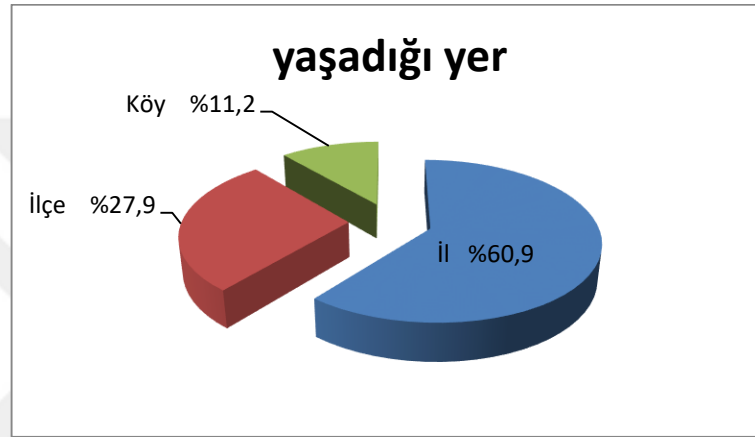
Şekil 2. Yaş Grupları

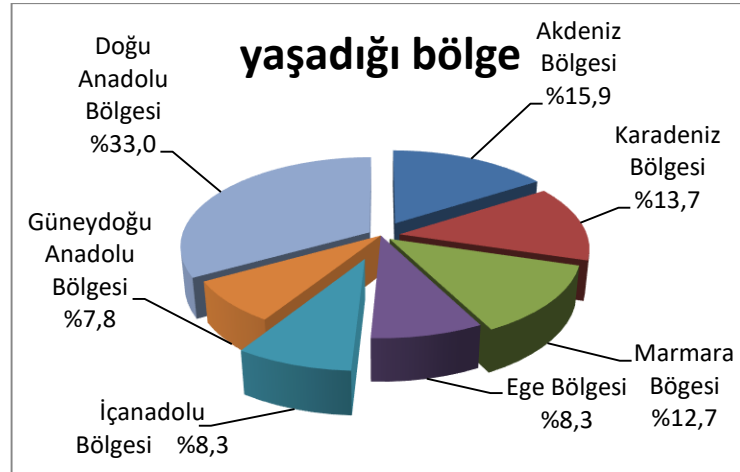
Şekil 3. Mezun Olduğu Lise Türüne Göre Dağılım

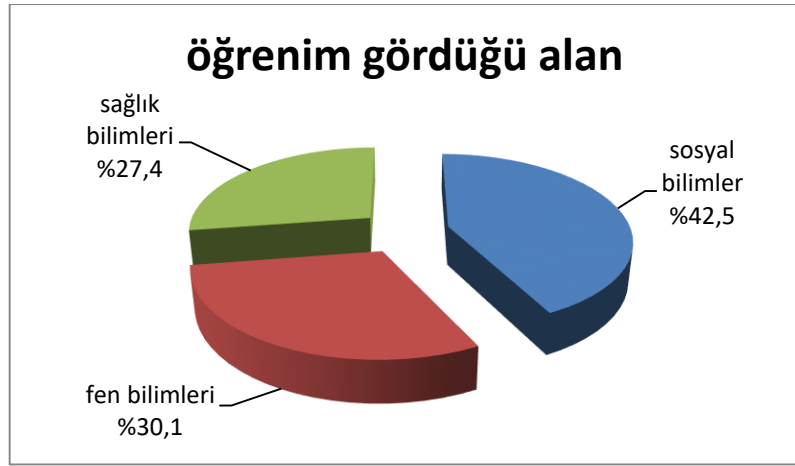
Şekil 4. Üniversitede Kaçını Sınıf Olduğunun Dağılımı

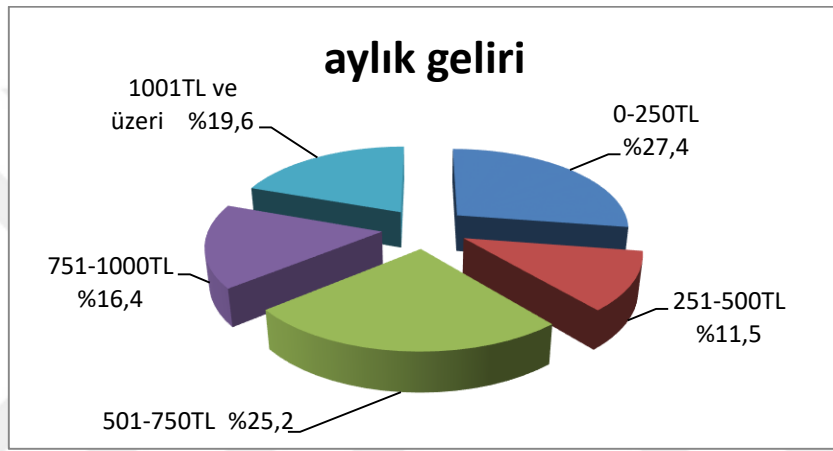
Şekil 5. Üniversite Öncesi Yaşadığı Yere Göre Dağılımı

Şekil 6. Üniversite Öncesi Yaşadığı Bölgeye Göre Dağılımı

Şekil 7. Üniversitede Öğrenim Gördüğü Alana Göre Dağılımı

Şekil 8. Öğrencinin Aylık Gelirine Göre Dağılımı

Şekil 9. Öğrencinin Birlikte Yaşadığı Kişilere Göre Dağılımı

Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 3. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

	Anne Öğrenim		Baba Öğrenim	
	n	%	n	%
Okuryazar değil	62	15.2	36	8.8
İlkokul/Ortaokul mezunu	191	46.7	162	39.6
Lise mezunu	104	25.4	118	28.9
Yüksekokul/ üniversite mezunu	52	12.7	93	22,7
Toplam	409	100.0	409	100.0

Öğrencilerin anne-babalarının eğitim durumları **Tablo 3**'te sunulmuştur. Grubun %15,2'sinin (62) annesi ile %8,8'inin (36) babasının okuma yazma bilmediği, %46,7'sinin (191) annesiyle %39,6'sının (162) babasının ilkökul/ortaokul mezunu olduğu, %25,4'ünün (104) annesi ile %28,9'unun (118) babasının lise mezunu olduğu, %12,7'sinin (52) annesi ile %22,7'sinin (93) babasının yüksekokul/ üniversite mezunu olduğu görülmüştür.

Örneklem grubundaki öğrencilerin babalarının eğitim yüzdeleri annelerin eğitim düzeyi yüzdelerinden fazla çıktığı için; babaların eğitim düzeylerinin annelerin eğitim düzeyinden daha yüksek çıktığını söyleyebiliriz.

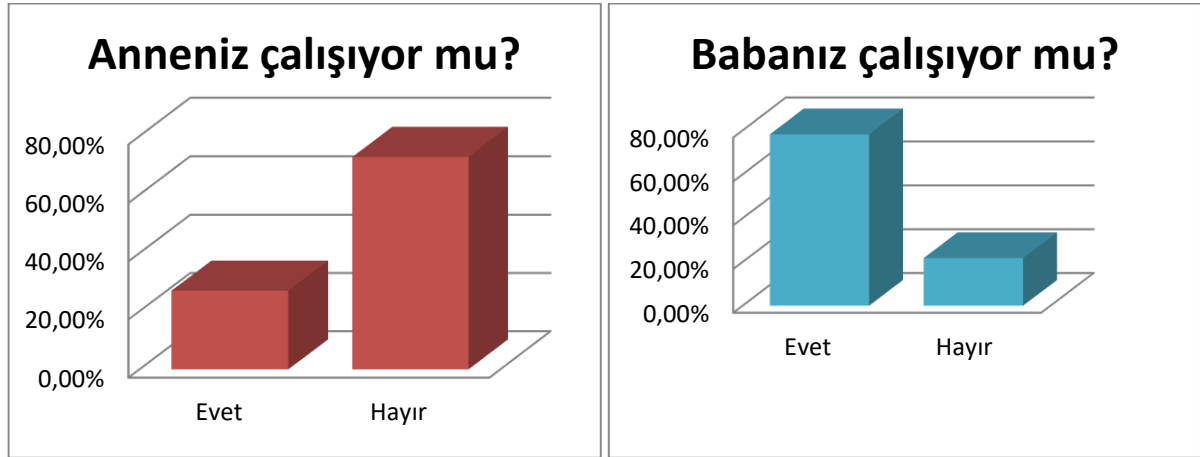
Öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarına göre dağılımı **Tablo 4**'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Değişkenler	Öğrenciler	n	%
Ailenin Aylık Geliri	Asgari Ücret	137	33.5
	Asgari Ücret Altı	95	23.2
	Asgari Ücret Üstü	177	43.3

Öğrencilere ailelerinin aylık gelirleri sorulduğunda %33,5'inin (137) verdiği cevap asgari ücretken, %23,2 'sinin (95) asgari ücret altı aldıklarını, %43,3'ünün (177) de asgari ücret üzerinde aldıklarını belirtmişlerdir. Sonuçlar gösteriyor ki ailelerin gelirleri hemen asgari ücret ve üzerine tekabül ediyor ve öğrencilerin aylık gelirleri incelendiğinde sonuçlar tutarlılık gösteriyor.

Anne ve babanın çalışma durumuna göre dağılımı **Şekil 10**'da görülmektedir.

Şekil 10. Anne -Babanın Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 10 incelendiğinde öğrencilerin annelerinin %72,9 'unun (298) çalışmadığı, %27,1 (111) çalıştığı gözlenmektedir. Tekrar tablo incelendiğinde öğrencilerin babalarının %78,2'sinin (320) çalıştığı, %21,8'inin (87) çalışmadığı görülmektedir.

Ailelerinin Öğrenciye Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular

Ailelerinin öğrenciye yaklaşımlarına göre dağılımı **Tablo 5**'te görülmektedir.

Tablo 5. Ailelerinin Öğrenciye Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Değişkenler	Öğrenciler	n	%
Ailelerinin Kendilerine Olan Yaklaşımı	İlgisiz	54	13.2
	Otoriter	105	25.7
	Aşırı koruyucu	110	26.9
	Demokratik	85	20.8
	Mükemmeliyetçi (en iyisi isteyen)	55	13.4

Tablo 5'te katılımcıların ailelerinin kendilerine olan yaklaşımları incelendiğinde; öğrencilerin ailelerinin % 26,9'unun çocuğuna aşırı koruyucu, %25,7'sinin otoriter olduğu, % 20,8'inin demokratik davrandığı, %13,2'sinin ilgisiz davrandığı ve %13,4'ünün de mükemmeliyetçi bir tavır sergilediği görülmüştür.

Öğrencilerin Sosyal Etkinlik Yapma Sıklığına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal etkinlik yapma sıklığına göre dağılımları **Tablo 6**'da sunulmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Aktif Olarak Spor, Egzersiz Yapma Sıklığına Göre Dağılımı

	n	%
Hiç Yapmam	122	29.8
Ayda 1-2 Kez	141	34.5
Haftada en az 1 Kez	105	25.7
Hemen Her gün Yaparım	41	10.0

Öğrencilerin aktif olarak ne sıklıkla spor ya da egzersiz yaptıkları sorusuna verdikleri cevap şu şekildedir. %29,8'i hiç yapmadığını, %34,5'i ayda 1 ya da 2 kez yaptığını, %25,7'si haftada en az bir kez spor yaptığını %10'u ise hemen her gün spor yapmak için vakit ayırdığını beyan etmişlerdir. Çalışmamız yurt ortamında kalan öğrencilere yönelik olduğu için ve Yurt Müdürlüklerinde her müdürlüğün belirlediği farklı günlerde farklı branşlarda spor faaliyetlerinin yoğun olduğu düşünülürse katılımın çok az olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 7. Öğrencilerin Akşamları Dışarı Çıkma Sıklığına Göre Dağılımı

	n	%
Hiç Çıkmam	77	18.8
Ayda 1-2 Kez	127	31.1
Haftada en az 1 Kez	148	36.2
Hemen Her gün Çıkarım	57	13.9

Tablo 7'de öğrencilerimizin akşamları ne sıklıkla yurt binasının dışına sosyal amaçla çıktıkları sorusuna verdikleri yanıtlar şu şekilde olmuştur. %18,8 'i hiç çıkmam derken, %31,1 'i ayda 1 ya da 2 kez çıktığını, %36,2'si haftada en az 1 kez çıktığını ve % 13,9'u hemen her gün çıktığını belirtmişlerdir.

Tablo 8. Öğrencilerin Kendilerini Geliştirmek İçin Katıldıkları Kurs Sıklığına Göre Dağılımı

	n	%
Hiç Katılmam	150	36.7
Ayda 1-2 Kez	139	34.0
Haftada en az 1 Kez	91	22.2
Hemen Her gün Katılırım	29	7.1

Yurtlarda öğrencilerimize yönelik kendilerini sosyal ve bilişsel ve mesleki gibi farklı yönlerden geliştirebilmeleri için Halk Eğitim, Gençlik Merkezleri gibi farklı kurumlarla yapılan protokoller neticesinde dil kursundan, sanat kursuna kadar farklı dallarda kurslar yurt binasında düzenlenmektedir. Yapılan çalışma yurtlarda barınan öğrencilere yönelik

olduğundan öğrencilerimizin verdiği cevaplar doğrultusunda kurslara katılımların çok az olduğu söylenebilir ki öğrencilerimizden gelen cevaplar şöyledir.

Tablo 8'de öğrencilerin %36,7'sinin bu kurslara hiç katılmadığını, %34,0'ı ayda 1 ya da 2 kez katıldığını, %22,2 'si haftada en az 1 kez katılabildiğini, %7,1'i hemen her gün bir kursa gittiğini beyan etmiştir.

Öğrencilerin Madde Bağımlılığı Alışkanlığı ve Yaygınlığına İlişkin Bulgular

Sigara alışkanlığı ve yaygınlığına ilişkin bulgular **Tablo 9'**da görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Şimdiye Kadar Bir Kez Dahi Olsa Sigara Deneyip Denemediklerine Göre Dağılımı

	n	%
Evet, içtim	180	44.0
Hayır, hiç içmedim	229	56.0
Toplam	409	100.0

Tablo 9'a göre öğrencilerin %44'ü bir kez dahi olsa sigara denediği, %56'sının ise bir kez dahi olsa sigara denemediği saptanmıştır.

1995 yılında İstanbul'da yapılan 'Lise Gençliğinin Psikoaktif Maddelere Bakışı ve Kullanım Oranlarının Türkiye- İstanbul Örneği İle İncelenmesi' adlı bir araştırmada öğrencilerin %68'inin yaşamları boyunca en az bir kez tütün denediği, %56.2'sinin ise en az bir kez alkollü içecek denediği, son otuz gün içerisinde ise %23.5'inin alkol kullandığı belirlenmiştir. Öğrenciler içinde %3,8 oranında uçucu madde kullanımı, %4 oranında esrar kullanımı saptanmıştır. (Yazman, 1995: 16).

Tablo 10. Öğrencilerin Son 30 Günde Sigara İçme Sıklığına Göre Dağılımı

	n	%
Hiç içmedim	52	28.9
Haftada 1' den az	49	27.2
Günde 1-10	43	23.9
Günde 11-20	21	11.7
Günde 20'den fazla	15	8.3
Toplam	180	100.0

Tablo 10'da evet şikkını işaretleyen 180 öğrencinin son 30 gün içerisinde sigara içme sıklık dağılımları şu şekildedir. Son 30 gün içerisinde hiç içmeyenlerin oranı %28,9, haftada 1'den az içenlerin oranı %27,2, günde 1-10 adet arası içenlerin oranı %23,9, günde 11-20 adet arası içenlerin oranı %11,7 ve günde 20 den fazla içenlerin oranı da %8,3 olarak bulunmuştur.

Buna göre 409 öğrencinin %56'sının şimdiye kadar hiç sigara denemediği ve %44'ünün de belli aralıklarla yaşamlarında sigara kullanımına devam ettiği belirlenmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Sigaraya Başlama Nedenlerine Göre Dağılımı

	n	%
Merak	17	9.4
Arkadaş ortamı	54	30
Stres/sıkıntı	20	11.1
Özenti	0	0
Zevk/keyif	3	1.7
Diğer	34	18.9
Cevap vermeyen	52	28.9
Halen belli aralıklarla		
Sigara kullananlar toplamı	180	100.0

Sigara içtiğini beyan eden 180 öğrencinin sigaraya başlamalarındaki nedenler sorgulandığında, grubun %28,9'nun bu soruya cevap vermek istemediği %18,9'unun farklı bir nedenle başladığı, %30'unun arkadaş etkisiyle, %11,1'inin stres ve sıkıntı nedeniyle, %9,4'ünün meraktan sigara içmeye başladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan içinde bulundukları ergenlik döneminin özelliklerini yansıttıkları söylenebilir. Örneğin arkadaş etkisi, merak ve stresle başa çıkamama, öğrencilerin çoğunun Erzurum' da ilk yılları olduğu da düşünüldüğünde aile ortamından uzaklaşma, özlem, farklı mutluluk arayışı gibi nedenler sigaraya başlamada önemli etkenler arasındadır.

Tablo 12. Öğrencilerin Sigara İçmeme Nedenlerine Göre Dağılımı

	n	%
Sağlığa Zararlı	88	38.7
Kokusu ve dumanı Rahatsız Ediyor	35	15.6
Sevmiyorum	47	20.4
İçenlere Verdiği Zararı Gördüm	26	11.6
Çevremde Hoş Karşılanmıyor	8	3.5
Pahalı	8	3.1
Diğer	13	5.8
Cevapsız	4	1.3
Sigara kullanmayanlar toplamı	229	100

Sigara içmediklerini beyan eden 229 öğrencinin neden sigara içmedikleri sorusuna verdikleri yanıt şu şekildedir. %38,7 'si sağlığa zararlı olduğu için, %15,6'sı kokusu ve dumanından rahatsız olduğu için, %20,4 'ü sevmediği için, %11,6'sı içenlere verdiği zararı

gördüğü için, %3,5'i çevresinde hoş karşılanmadığı için,%3,1'i pahalı olduğu için ve %5,8 'i diğer sebeplerden içmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 13. Öğrencilerin Yakın Arkadaşlarının Sigara İçmelerine Göre Dağılımı

	n	%
Hiçbiri İçmez	84	20.5
Çok azı içer	137	33.5
Yarısı İçer	91	22.2
Çoğu İçer	69	16.9
Hepsi İçer	25	6.1
Halen Belirli Aralıklarla Sigara Kullananların Toplamı	406	100.0

409 öğrenciden 406 si bu soruya şöyle cevap vermişlerdir. %20,5'i hiç biri içmez derken,%33,5'i çok azı içer,%22,2'sı yarısı içer,%16,9'u çoğu içer cevabını verirken%6,1'i arkadaşlarının hepsinin sigara içtiğini belirtmişlerdir.

Alkol ya da sigara kullanan ergenler, çevrelerinde daha çok alkol ve sigara kullanan kişileri arkadaş olarak seçmek isterler. (Steinberg, 2007: 213).

Tablo 14. Öğrencilerin Sigara Kullandığından Ailelerinin Haberdar Olma Durumuna Göre Dağılımı

	n	%
Evet	109	60.6
Hayır	71	39.4
Toplam	180	100.0

Sigara içen öğrencilerin %60,6'sının ailesi, çocuklarının bu durumundan haberdarken %39,4'ünün bu durumdan haberdar olmadığı görülmektedir.

Alkol Alışkanlığı ve Yaygınlığına İlişkin Bulgular

Tablo 15. Öğrencilerin Bir Kez Dahi Olsa Alkollü İçecek Deneme Durumlarına Göre Dağılımı

	n	%
Evet, içtim	133	32,5
Hayır, hiç içmedim	270	66
Toplam	403	100.0

Tablo 15'e göre 409 öğrenciden 403'ü soruya cevap vererek %32,5'i bir kez dahi olsa alkol denediği, %66'si hiç alkol denemediğini belirtmiştir. Öğrencilerin %32,5'inin bir kez de olsa alkol aldığı görülmektedir. *Öğrencilerin Bir Kez Dahi Olsa Alkollü İçecek Deneme Durumlarına Göre Dağılımı* tablosunda hayatında bir kez denemiş dahi olan 133 öğrencinin

alkol alma nedeni sorgulandığında %38,2'sinin merak ettiği için, %20,6'sı arkadaş etkisi ile %16,7'si stres/sıkıntı gidermek için, %8,4'ü büyüdüğünü düşündüğü için, %4,6'sı cesaretini arttırdığını düşündüğü için ve %11,5'i diğer gerekçelerle alkol aldığını belirtmişlerdir. **Tablo 15'e** göre *Öğrencilerin Bir Kez Dahi Olsa Alkollü İçecek Deneme Durumlarına Göre Dağılımı* tablosunda hayatında bir kez dahi denememiş 270 öğrencinin neden alkol almadıkları sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı şu şekildedir. %40'ı dini inançları gereği içmediğini, %25,7'si sağlığa zararı olduğunu bildiğinden, %11,2'si içenlere verdiği zararı gördüğünden, %5,9 'u çevresinde hoş karşılanmadığında, %5,6'sı masraflı olduğundan, %10,1'i diğer nedenlerden alkol almadığını belirtirken %1,5'i bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Alkollü İçeceklerden İçme Sıklıklarına Göre Dağılımı

	n	%
Bir kez denedim ama sık almam	51	38.9
Haftada 1	20	14.5
Haftada 2'den fazla	15	11.5
Her gün	8	5.3
Ayda 1	39	29.8
Toplam	133	100.0

Örneklemdeki öğrencilerin alkol alma sıklıklarına göre dağılımı **Tablo 16'da** incelenmiştir. Buna göre alkollü içki aldıklarını beyan eden öğrencilerin %38,9'u bir kez denediğini ama sık almadığını, %14,5'i haftada 1 kez %11,5'i haftada 2'den fazla, %5,3'ü her gün, %29,8'i ayda 1 kez seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin %38,9'unun alkollü bir kez aldığı ve bir daha da almadığı görülmektedir. Bir kez kullananlar da alkol bağımlısı sayılmamıştır. Böylece 403 öğrencinin %66'sının şimdiye kadar hiç alkolü denemediği ve kullanmış olanların da %61,1'inin belli zamanlarda alkol almaya devam ettiği görülmektedir.

Tablo 17. Öğrencilerin Alkollü İçki Kullanma Nedenlerine Göre Dağılımı

	n	%
Merak ettiğim için	50	38.2
Arkadaş etkisi ile	27	20.6
Stres/sıkıntı gidermek için	23	16.7
Büyüdüğüm için	11	8.4
Cesaretimi Arttırdığı için	7	4.6
Diğer	15	11.5
Halen belli aralıklarla alkol alanların toplamı	133	100.0

Tablo 18. Öğrencilerin Alkolden Uzak Durma Nedenlerine Göre Dağılımı

	n	%
Sağlığa olan zararını bildiğim için	69	25.7
Dini inançlarımdan	107	40
İçenlere Verdiği Zararı Gördüğümünden	30	11.2
Çevremde Hoş Karşılanmadığından	17	5.9
Masraflı olduğundan	15	5.6
Diğer	27	10.1
Cevapsız	5	1.5
Alkol almayanların toplamı	270	100

Bağımlılık Yapıcı Madde Yaygınlığına İlişkin Bulgular

Tablo 19. Öğrencinin Yakın Çevresinde Bağımlılık Yapıcı Madde Kullananlara Göre Dağılımı

	n	%
Arkadaşım	99	24.2
Babam	74	18.1
Annem	42	10.3
Kardeşim	34	8.3
Hiç kimse	97	23.7
Diğer	63	15.4
Toplam	409	100.0

Örneklem grubundaki öğrencilerin yakın çevresinde bağımlılık yapıcı madde kullanan bireyler yönünden dağılımı **Tablo 19**'da verilmiştir. Buna göre öğrencilerin; %24,2'si arkadaşım kullanıyor, %18,1'i babam kullanıyor, %10,3'ü annem kullanıyor %8,3'ü kardeşim kullanıyor, %23,7'si çevremde kullanan kimse yok derken %15,4'ü diğer seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin yakın çevresinde daha çok babalarından ve arkadaşlarından bağımlılık yapıcı bir madde kullanan olduğu görülmektedir. Ergenin yakın çevresinde bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin olması, onların bu tip insanları rol model alma olasılığını arttıracaktır.

Tablo 20. Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeyi İlk Kez Nerede Denediklerinin Dağılımı

	n	%
Sokakta	61	21.6
Evde	56	19.8
Okul çevresinde	51	18.0
Diğer	75	26.5
Eğlence yerinde	40	14.1
Toplam	283	100.0

Tablo 20 incelendiğinde öğrencilerin %21,6'sı sokakta, %19,8'i evde, %18'i okul çevresinde, %14,1'i eğlence yerlerinde %26,5'i diğer yerlerde bağımlılık yapıcı bir madde aldığını belirtmiştir. Bu soruyu cevaplayan öğrencilerin cevaplarından bağımlılık yapıcı madde ile ilk kez sokakta tanıştığı sonucuna varılmaktadır.

Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarına Dair Bulgular

Tablo 21. Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Bilgileri Daha Çok Nerelerden Elde Edildiğinin Dağılımı

	n	%
Bilgilendirme/önleme programları ve seminerlerden	77	19.7
Televizyon ve radyodan	118	30.1
Kitaplardan	54	14
Yaşanan örneklerden	137	35.2
Diğer	4	1
Toplam	390	100.0

Tablo 21 incelendiğinde örneklem grubunda 390 öğrenci bu soruyu cevaplamış ve öğrencilerin %19,7'si bilgileri daha çok bilgilendirme ve önleme programlarından aldıklarını, %30,1'i televizyon ve radyodan öğrendiklerini, %14'ü kitaplardan ,%35,2'si yaşanan örneklerden ve %1'i internet gibi diğer yollardan öğrendiklerini belirtmişlerdir. Cevaplara bakıldığında en büyük oranın %35,2 ile yaşanan örneklerden elde edilen bilgilere dayandığı görülmektedir.

Tablo 22. Hangi Bağımlılık Türü Daha Tehlikeli Olduğu Görüşüne Göre Dağılımı

	n	%
Tütün ve Türevleri	53	13.0
Alkol ve Türevleri	62	15.2
Uyuşturucu madde ve türevleri	294	71.8
Toplam	409	100.0

Örneklem grubundaki 409 öğrencinin büyük çoğunluğunun %71,8'inin verdiği yanıt uyuşturucu madde ve türevlerinin daha tehlikeli olduğudur. Yapılan araştırmalarda tütün ve türevlerinin diğer bağımlılıklar için kapı aralayan bir faktör olması onun tehlikeli bir bağımlılık türü olmasına neden olurken bir yünden de toplum tarafından normal karşılanır olması çalışmamızda da kendini kanıtlamıştır. Ancak uyuşturucu madde etkisi ile işlenen bir takım suçların sonuçları örneğin aile içi cinsel istismar gibi aile birlikteliğini ve toplum huzurunu bozan bir takım sonuçları yüzünden uyuşturucu madde ve türevlerine olan bağımlılık daha ağır sonuçlar doğurmaktadır.

Tablo 23. Öğrencilerin Uyuşturucu Madde Kullanan İnsanları Tanımlama Durumlarına Göre Dağılımı

	n	%
Psikopat	90	22.2
Yardıma Muhtaç	198	48.8
Suçlu	77	19.0
Özgür	26	6.4
Mutlu	15	3.7
Toplam	406	100.0

Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanan insanlara bakış açıları sorgulandığında, %22,2'si onları psikopat, %48,8'i yardıma muhtaç, %19,0'ı suçlu, %6,4'ü özgür, %3,7'si mutlu olarak tanımladıkları görülmektedir. Grubun yaklaşık %70'lik bir kısmının uyuşturucu madde kullanımını hoş karşılamadığının açık bir sonucudur.

Tablo 24. Öğrencilerin Bağımlı Edici Maddeleri Kullanan Arkadaşına Bakış Açılarına Göre Dağılımı

	n	%
Umursamam	77	19.6
Eleştiririm	178	45.4
Hoş Görürüm	78	19.9
Başım derde girmesin diye karışmam	59	15.1
Toplam	392	100.0

Öğrencilerin bağımlı edici maddeleri kullanan arkadaşlarına bakışları ele alındığında %19,6'sının umursamaz, %19,9'unun hoşgörülü, %15,1'inin ilgili ama karışmak istemez tutum sergileyeceği, %45,4'ü eleştirel olarak yaklaşım sergileyeceği saptanmıştır. 17 öğrenci ise bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Öğrencilerin yaklaşık %50 'si eleştirel bir tutum sergilemiştir. Bu da öğrencilerimizin madde kullanımına karşı olduklarını gösterdiği için iyi bir tutumdur.

Nitekim Kurupınar'ın 2012 de yaptığı bir çalışmasında 'bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşlarınıza bakış açınız ne olurdu?' sorusuna verdikleri yanıt; %31,7'si umursamaz, %29,7'si önleyici, %8,8'i hoşgörülü, %21,5'i eleştirici olarak davrandıklarını belirtmişlerdir (Kurupınar, 2012: 89).

Tablo 25. Öğrencilerin Madde Kullanımı ve Bağımlılığı Nasıl Bir Sorun Olarak Gördüklerinin Dağılımı

	n	%
Sağlık sorunudur	113	28.7
Ahlaki sorundur	58	14.7
Eğitim sorunudur	63	16.0
Toplumsal sorundur	128	32.5
Bir suçtur	23	5.8
Suç değildir	9	2.3
Toplam	394	100.0

Örneklem grubundaki 394 öğrenci bu sorunu şu şekilde yorumlamışlardır. Bağımlılığı %28,7'si sağlık sorunu olarak görürken, %14,7'si ahlaki sorun olarak, %16.0'ı eğitim sorunu, %32,5'i toplumsal sorun olarak görmekte, %5,8'i bir suç olarak değerlendirirken %2,3 'ü de bir suç olarak görmemiştir. Gerek tütün gerek alkol gerekse uyuşturucu madde bağımlılığı toplumumuzu her yönden etkilemekte verdiği fiziksel zararlarla sağlığı bozmakta, doğurduğu sonuçlarla ahlaki yapımızı yozlaştırmakta, bağımlı uyuşturucu madde elde edebilmek için suç işlemeyi göze alarak hukuki düzenimizi bozmakta kısacası her yönüyle toplumsal sorunlara neden olabilmektedir.

Tablo 26. Öğrencilerin Türkiye'de Madde Bağımlılığının Boyutu Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

	n	%
Üzerinde durulması gereken ciddi bir sorun	193	49.2
Henüz ciddi bir sorun değildir fakat önlem alınmadığı takdirde büyük bir sorun haline gelecektir.	98	25.0
Üzerinde durulacak ciddi bir sorun değildir.	42	10.7
Bu konu hakkında bilgim yok	34	8.7
Umurunda değil	25	6.4
Toplam	392	100.0

Örneklem grubundaki 392 öğrenciden %49,2'si Türkiye'de madde bağımlılığını üzerinde durulması gereken ciddi bir sorun olarak görürken, %25,0'ı henüz ciddiye alınacak bir sorun olarak görmeyip önlem alınmazsa büyük sorun olacağı kanısındadır. %10,7'si üzerinde durulacak bir sorun görmezken, %8,7'si bu konuda bilgi sahibi olmadığını, %6,4'ünün de umurunda olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin Madde Bağımlılığının Önlenmesine Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde; Öğrencilerin bağımlılık edici madde kullanmalarına başlamalarındaki en önemli nedenlere ilişkin düşünceleri, madde kullanımından korunabilmek için alınabilecek önlemler, sigaranın zararlarına ilişkin kamu spotlarını gördüklerinde verdikleri tepkiler, bağımlılıkla mücadele konusunda TCK da yer alan cezaları yeterli bulma konusundaki görüşleri, bağımlılık yapıcı maddelerin zararları ile ilgili kamu spotlarını yeterli bulma konusundaki görüşleri, bağımlılıkla mücadele eden kurumların çalışmalarını yeterli bulma konusundaki görüşleri, ALO 191, ALO 115, ALO 171 numaraları hakkındaki görüşleri, bağımlılıkla mücadele eden kurumlar hakkındaki düşüncelerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 27. Öğrencilerin, Gençlerin Bağımlılık Yapıcı Maddeye İlgili Duymasının Nedenlerine İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı

	n	%
Sosyal çevre/arkadaş çevresinden kaynaklandığını düşünüyorum.	108	28.1
Merak olduğunu düşünüyorum.	56	14.5
Medyanın özendirici yayınlarından kaynaklandığını düşünüyorum.	33	8.6
Öz güven arayışı, kendini kanıtlama çabası olduğunu düşünüyorum.	47	12.2
Bir gruba/zümreye ait olma çabası olduğunu düşünüyorum.	60	15.6
Özenti olduğunu düşünüyorum.	81	21.0
Toplam	385	100.0

Örnekleme oluşturan 385 öğrencinin; gençlerin maddeye ilgi duymasının en önemli nedenlere ilişkin düşünceleri **Tablo 27’de** toplanmıştır. Buna göre öğrencilerin %28.1’i sosyal çevre/arkadaş çevresinden kaynaklandığını düşünürken, %14,5’i meraktan ilgi uyduğunu, %8,6’sı medyanın özendirici yayınlarından kaynaklandığını, %12,2’si öz güven arayışı, kendini kanıtlama çabası yüzünden olduğunu %15,6’sı bir gruba/zümreye ait olma çabası olduğunu, %21,0’i özentiden kaynaklandığını düşünmektedirler.

Tablo 28. Öğrencilerin Gençleri Madde Bağımlılığından Koruyabilmek İçin Alınabilecek Önlemlere İlişkin Düşüncelerine Göre Dağılımı

	n	%
Anne -baba ve çocuk arasında iyi bir iletişim kurulmalı	99	24.8
Gençlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal alanlar olsun	102	26.1
Organize edilmiş okul faaliyetlerine katılım artırılmalı	30	7.7
Anne baba genci duygusal yönden desteklemeli	55	14.1
Aile ve çevrenin konu hakkında daha duyarlı ve bilinçli olmalı	74	18.9
Okul başarısına önem verilmeli	8	1.8
Yasaklar ve cezalar artırılmalı	27	6.6
Toplam	395	100.0

Öğrencilerin, gençleri madde bağımlılığından koruyabilmek için alınabilecek önlemlere yönelik düşünceleri **Tablo 28'**de verilmiştir. Buna göre ankete katılan öğrencilerin %24,8'i anne-baba-çocuk üçlüsü arasında iyi bir iletişim kurulması gerektiğini, %26,1'i gençlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal alanlar olması gerektiğini, %7,7'si organize edilmiş okul faaliyetlerine katılımın artırılması gerektiğini, %14,1'i anne ve babanın genci duygusal yönden desteklemesi gerektiğini, %18,9'u ailenin ve çevrenin konu hakkında daha bilinçli şekilde duyarlı olması gerektiğini, % 6,6'sı yasakların ve cezaların artırılması gerektiğini, %1,8'i de okul başarısına önem verilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Öğrencilerin %26,1'i gençleri madde kullanımından korumak için alınabilecek en iyi önlemin gençlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal alanlar olması yönündedir. Yine bu orana en yakın oran % 24,8 ile anne-baba-çocuk üçlüsü arasında iyi bir iletişim kurulmalı gerektiği yönündedir.

Tüzemen 2017 yılında kamu spotlarının etkinliği üzerine yaptığı bir çalışmada madde bağımlılığı ile mücadelede yapılması gerekenler sorusu üzerine aldığı yanıtların oranı şu şekildedir. %37'si aile ve toplumu bilinçlendirmek gerektiği %33,9'u yasak ve cezalara ağırlık verilmesi gerektiği,%19,1'i okullarda öğretmen ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve %10'u kamu spotlarının yaygınlaştırılması gerektiği yönündedir (Tüzemen, 2017).

Tablo 29. Araştırmadaki Sigara Kullanan Öğrencilerin Sigara Kullanımının Zararlarına İlişkin Kamu Spotlarını/Afişlerini Gördüklerinde Verdikleri Tepkilere Göre Dağılımı

	n	%
Hemen bir sigara içerim	14	7.8
Sıkılırim izlerken ancak sigarayı bırakmayı istemem	25	13.9
Merakla sonuna kadar izlerim, sigarayı bırakmayı düşünmem	16	8.9
Sigarayı bırakmayı en az bir kez aklıma getiririm	31	17.2
Sigarayı bırakmayı her izlediğimde aklıma getiririm	94	52.2
Toplam	180	100.0

Sigara içen öğrencilerin “*Sigara kullanımının zararları ile ilgili bir kamu spotunu gördüğünüzde, tepkiniz ne olur?*” sorusuna verdikleri yanıtlara ilişkin veriler **Tablo 29'**dadır. Öğrencilerin %17,2'si sigarayı bırakmayı en az bir kez aklıma getiririm, %13,9'u sıkılırim, sigarayı bırakmayı istemem, %52,2'si her izlediğimde sigarayı bırakmayı aklıma getiririm, %7,8'i hemen bir sigara içerim ve %8,9'u merakla sonuna kadar izlerim, sigarayı bırakmayı düşünmem seçeneğini işaretlemiştir. Öğrencilerin büyük bir oranı sigaranın zararları ile ilgili bir kamu spotu izlediğinde sigarayı bırakmayı en az bir kez düşünüyorsa bu da kamu spotlarının aslında etkin olduğunu göstermektedir.

Tüzemen yaptığı çalışmada araştırma örnekleminin %45 'inin kamu spotlarını yetersiz bulması, %47,6'sının izledikleri kamu spotları sonrası sigarayı bir kez bile olsa bırakmayı düşündükleri sonucuna ulaşmıştır (Tüzemen, 2017).

Tablo 30. Öğrencilerin Ülkemizde Bağımlılıkla Mücadele Konusunda Türk Ceza Kanununda Yer Alan Cezaları Yeterli Bulma Konusunda Görüşlerine Göre Dağılımı

	n	%
Bilgi Yok	146	37.0
Yeterli	26	6.6
Hiç Yeterli Değil	123	31.1
Orta Düzeyde Yeterli	81	20.5
Çok Yeterli	19	4.8
Toplam	395	100.0

Örnekleme oluşturan öğrenci grubundan 395 öğrencinin ülkemizde bağımlılıkla mücadele konusunda Türk Ceza Kanununda yer alan cezaların yeterliliği konusunda görüşleri **Tablo 30**'da verilmiştir. Öğrencilerin %37,0 sinin cezalar konusunda bilgisi olmadığı, %31,1'i hiç yeterli bulmazken, %20,5'i orta düzeyde, %6,6'sı yeterli bulup, %4,8'i çok yeterli olduğu görülmektedir.

Öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğunun uyuşturucu ile alakalı TCK da yer alan yaptırımlardan bilgileri olmadığı ve yaklaşık %50'lik kesimin de cezaları yeterli bulmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilerimizin hukukumuzdan haberdar olabilmeleri için üniversitelerde bölüm şartı aranmaksızın Türk Ceza Kanunları seçmeli ders olarak okutulabilir.

Tablo 31. Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Zararları ile İlgili Kamu Spotlarını Yeterli Bulma Konusunda Görüşlerine Göre Dağılımı

	n	%
Fikrim Yok	51	12.9
Yeterli	86	21.7
Hiç Yeterli Değil	88	22.2
Yeterli Değil	140	35.4
Çok Yeterli	31	7.8
Toplam	396	100.0

Örnekleme oluşturan öğrenci grubundan 396 öğrencinin bağımlılık yapıcı maddelerin zararları ile ilgili kamu spotlarını yeterli bulma konusundaki görüşleri **Tablo 31**'de verilmiştir. Öğrencilerin %12,9'unun bu konuda fikri olmadığını, %22,2'si hiç yeterli bulmazken, %21,7'si yeterli bulduğunu, %35,4'ü yeterli bulmazken, %7,8'i çok yeterli

olduğunu düşünmektedir. Özetle çalışmaya katılan örneklem grubunun %57,6'sı yeterli olmadığı görüşündedir.

Tablo 32. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden Kurumların (AMATEM, YEŞİLAY, vb..) Çalışmalarını Yeterli Bulma Konusunda Görüşlerine Göre Dağılımı

	n	%
Fikrim Yok	72	18.1
Yeterli	100	25.2
Hiç Yeterli Değil	62	15.6
Yeterli Değil	135	34.0
Çok Yeterli	28	7.1
Toplam	397	100.0

Örneklemi oluşturan öğrenci grubundan 397 öğrencinin bağımlılıkla mücadele eden kurumların çalışmalarını yeterli bulma konusundaki görüşleri **Tablo 32**'de verilmiştir. Öğrencilerin %18,1'inin bu konuda fikri olmadığını, %15,6'sı hiç yeterli bulmazken, %25,2'si yeterli bulduğunu, %34,0'ü yeterli bulmazken, %7,1'i çok yeterli olduğunu düşünmektedir. Özetle çalışmaya katılan örneklem grubunun %49,6'sı yeterli olmadığı görüşündedir.

Bağımlılıkla mücadele eden kurumların üniversitelerde, yurtlarda sıkça seminerler düzenlemeleri, çalışmalarını öğrencilere anlatmaları, daha çok sahada olup önleyici bilgilendirici çalışmalar yapmaları bilinirliklerini arttırma bakımından daha faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Öğrencilerin ALO 191, ALO 115, ALO 171 Numaraları Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı

Tablo 33. Öğrencilerin ALO 191 Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı

	n	%
Hiç duymadım	166	43.7
Çok iyi biliyorum	37	9.7
Duydum ama bildiğim şey çok az	121	31.8
Duydum ama hatırlamıyorum	30	7.9
Ne işe yarar bilmiyorum	26	6.9
Toplam	380	100.0

Ankete katılan 380 öğrencinin Alo 191 hattına dair görüşleri şu şekildedir. %43,7'si bu numarayı hiç duymadığını, %9,7'si çok iyi bildiğini, %31,8'i duymuş ama çok az bilgisi olduğunu, %7,9'u duymuş ama hatırlamadığını, %6,9'u ne işe yarar bilmediğini belirtmektedirler.

Tablo 34. Öğrencilerin ALO 184 Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı

	n	%
Hiç duymadım	120	31,6
Çok iyi biliyorum	99	26
Duydum ama bildiğim şey çok az	107	28,2
Duydum ama hatırlamıyorum	40	10,5
Ne işe yarar bilmiyorum	14	3,7
Toplam	380	100,0

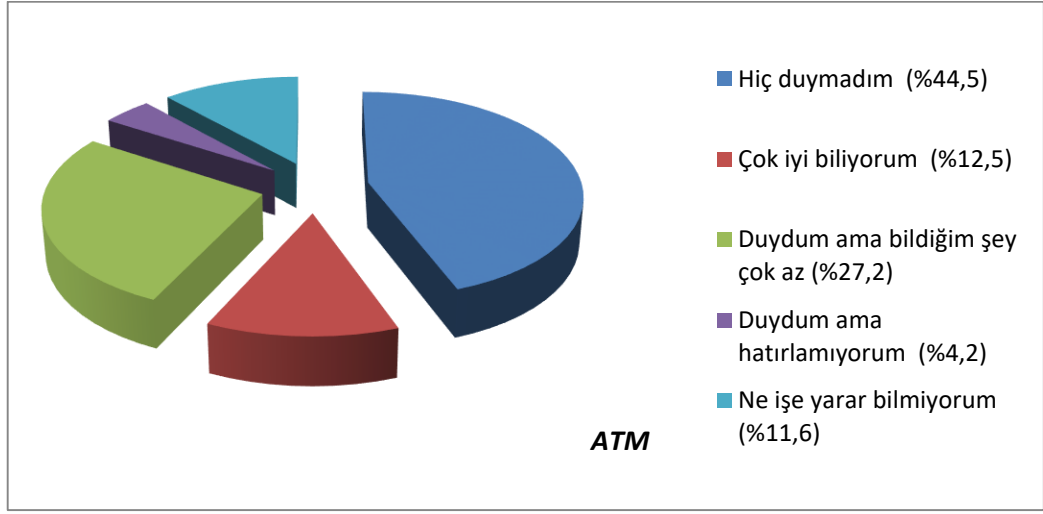
Ankete katılan 380 öğrencinin Alo 184 hattına dair görüşleri şu şekildedir. %31,6'sı bu numarayı hiç duymadığını, %26'sı çok iyi bildiğini, %28,2'si duymuş ama çok az bilgisi olduğunu, %10,5'i duymuş ama hatırlamadığını, %3,7'si ne işe yarar bilmediğini belirtmektedirler.

Tablo 35. Öğrencilerin ALO 171 Hakkında Görüşlerine Göre Dağılımı

	n	%
Hiç duymadım	129	34,1
Çok iyi biliyorum	95	25,2
Duydum ama bildiğim şey çok az	109	28,8
Duydum ama hatırlamıyorum	30	7,9
Ne işe yarar bilmiyorum	15	4
Toplam	378	100,0

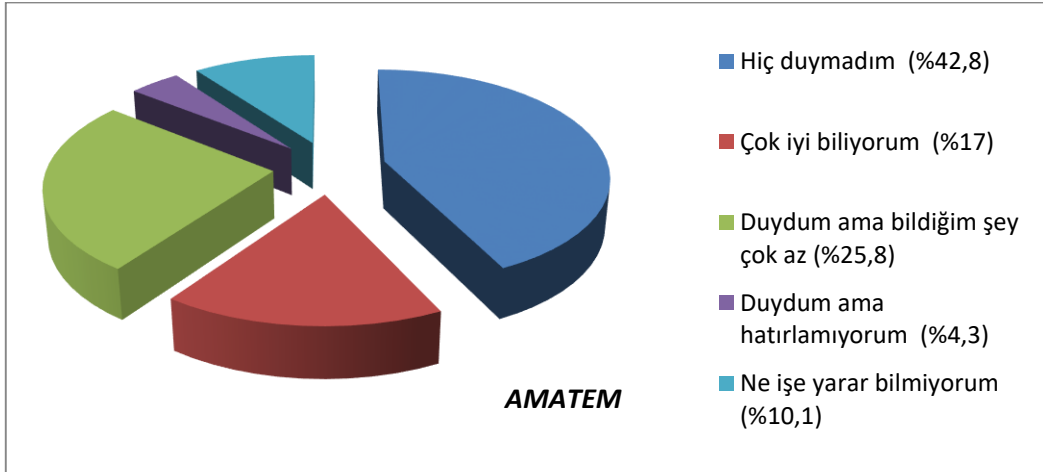
Ankete katılan 378 öğrencinin Alo 171 hattına dair görüşleri şu şekildedir. %34,1'i bu numarayı hiç duymadığını, %25,2'si çok iyi bildiğini, %28,8'i duymuş ama çok az bilgisi olduğunu, %7,9'u duymuş ama hatırlamadığını, %4'ü ne işe yarar bilmediğini belirtmektedirler.

Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı

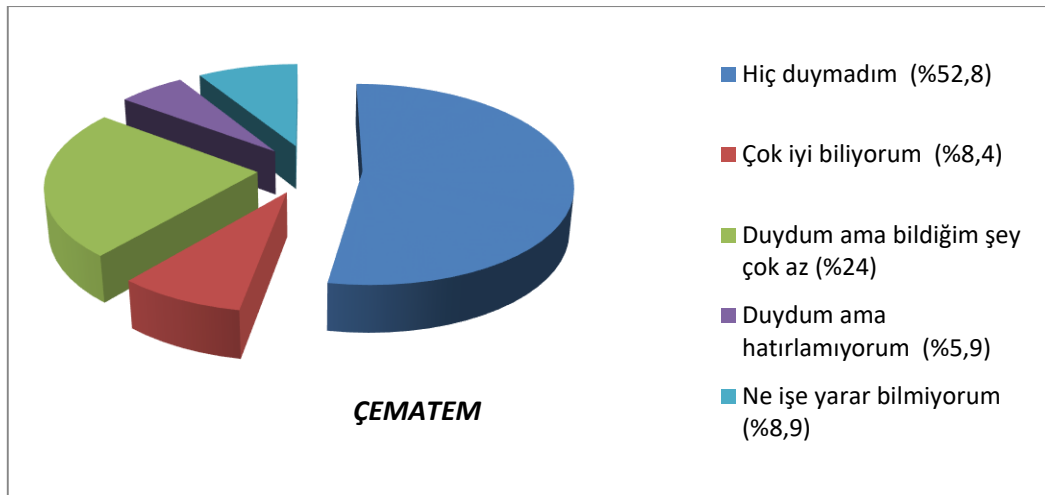
Şekil 11. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı

Ankete katılan 378 öğrencinin Ayakta Tedavi Merkezi (ATM) kurumuna dair görüşleri şu şekildedir. %44,5'i bu kurumu hiç duymadığını, %12,5'i çok iyi bildiğini, %27,2'si duymuş ama çok az bilgisi olduğunu, %4,2'si duymuş ama hatırlamadığını, %11,6'sı ne işe yarar bilmediğini belirtmektedirler.

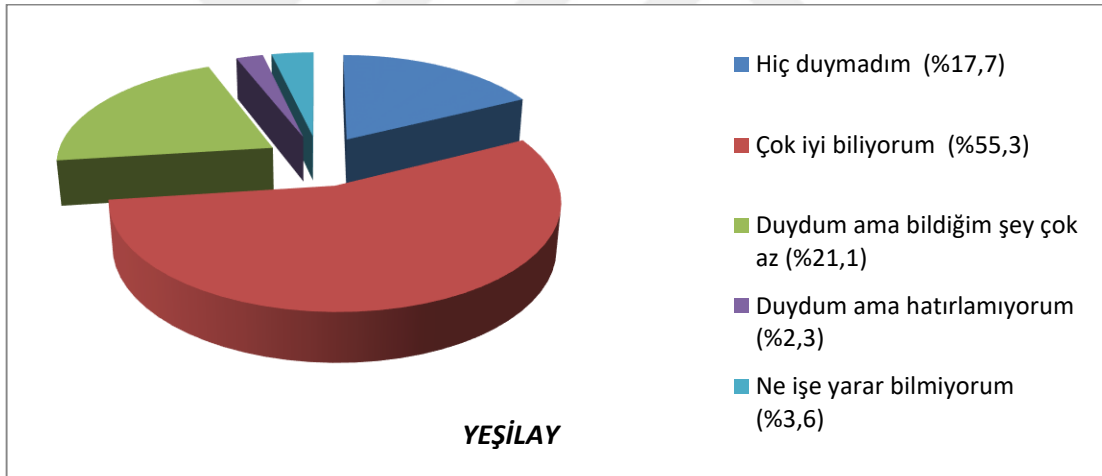
Şekil 12. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı

Ankete katılan 376 öğrencinin Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi (AMATEM) kurumuna dair görüşleri şu şekildedir. %42,8'i bu kurumu hiç duymadığını, %17'si çok iyi bildiğini, %25,8'i duymuş ama çok az şey bildiğini, %4,3'ü duymuş ama hatırlamadığını, %10,1'i ne işe yaradığını bilmediğini belirtmektedirler.

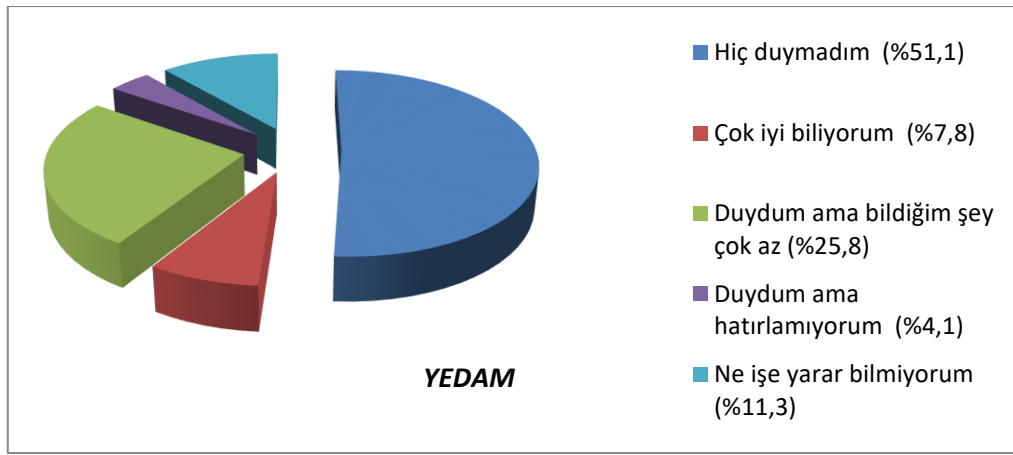
Şekil 13. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı

Ankete katılan 371 öğrencinin Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri (ÇEMATEM) kurumuna dair görüşleri şu şekildedir. %52,8'i bu kurumu hiç duymadığını, %8,4'ü çok iyi bildiğini, %24'ü duymuş ama çok az şey bildiğini, %5,9'u duymuş ama hatırlamadığını, %8,9'u ne işe yaradığını bilmediğini belirtmektedirler.

Şekil 14. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı

Ankete katılan 385 öğrencinin YEŞİLAY kurumuna dair görüşleri şu şekildedir. %17,7'si bu kurumu hiç duymadığını, %55,3'ü çok iyi bildiğini, %21,1'i duymuş ama çok az şey bildiğini, %2,3'ü duymuş ama hatırlamadığını, %3,6'sı ne işe yaradığını bilmediğini belirtmektedirler.

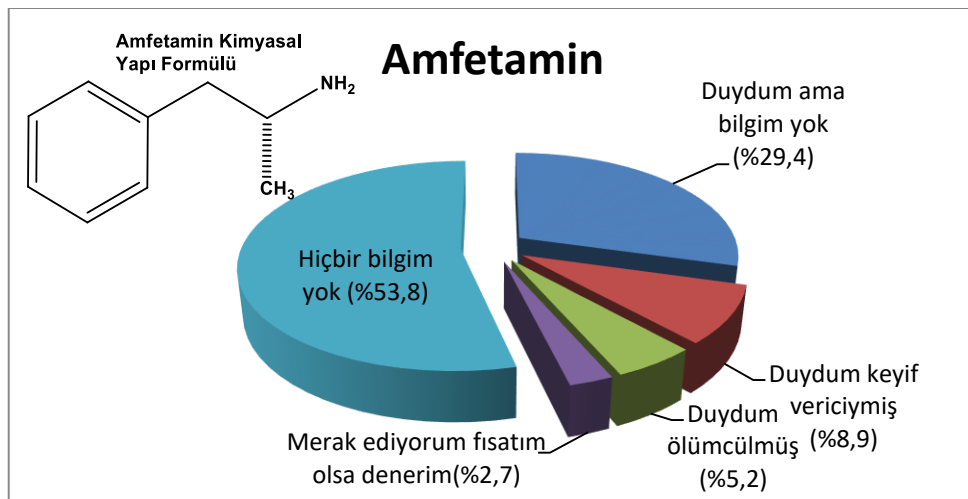
Şekil 15. Öğrencilerin Bağımlılıkla Mücadele Eden (AMATEM, YEDAM, ATM...) Kurumlar Hakkındaki Görüşlerine Göre Dağılımı

Ankete katılan 372 öğrencinin Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) kurumuna dair görüşleri şu şekildedir. %51,1'i bu kurumu hiç duymadığını, %7,8'i çok iyi bildiğini, %25,8'i duymuş ama çok az şey bildiğini, %4,1'i duymuş ama hatırlamadığını, %11,3'ü ne işe yaradığını bilmediğini belirtmektedirler.

Öğrencilerimizin pek çoğu Yeşilay dışında bağımlılıkla mücadele eden kurumları bilmemekte, büyük oranı duymuş ama çok az şey bilmekte, çoğu ne işe yaradığını bilmemekte, büyük bir kısmı da hiç duymadığını belirtmektedirler.

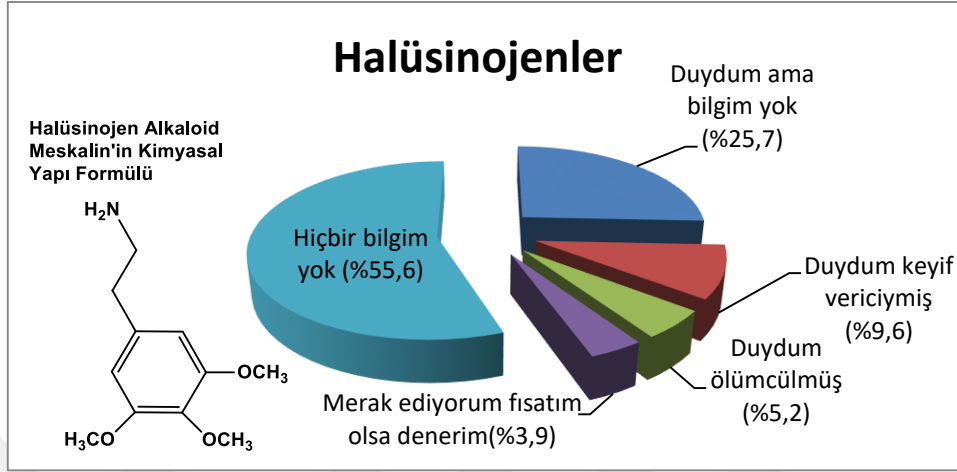
Yeşilay bağımlılıkla aktif mücadele veren sürekli yayınlar yaparak, spotlar ve afişler hazırlayarak, seminerler vererek varlığından söz ettiren bir kurumdur. Diğer kurumlar daha çok bağımlıya hizmet veren onları tedavi eden, bağımlılıkla mücadele veren kurumların ikinci ayağını oluşturmaktadır. Yeşilay gibi bu kurumların da tanıtımının yapılması onların da sahaya inerek öğrencilerle ve aileleriyle aktif görüşmeler yapması bilinirliklerini arttıracaktır kanaatindeyiz.

Öğrencilerin Bazı Uyuşturucu Maddelere Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Şekil 16. Öğrencilerin Amfetamin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

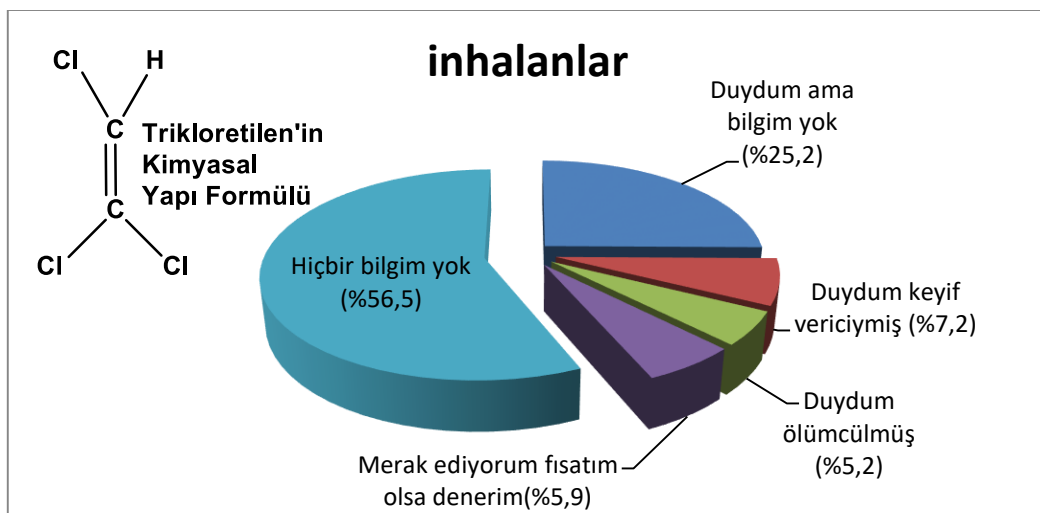
Amfetaminler toz ya da hap halinde bulunurlar ve tıbbi olarak kullanılırlar. Öğrencilerin %29,4'ü amfetamin ismini duyduklarını ama bilgi sahibi olmadıklarını belirtirken, %53,8'i hiç bir bilgisi olmadığını, %52,7'si fırsatı olsa merak ettiği için deneyebileceğini belirtmişlerdir.

Şekil 17. Öğrencilerin Halüsinojenler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Halüsinojenik maddeler, oral yoldan alınan, alındıkları zaman hayal görmelere neden olan boşluk hissi yaratan, rahatlama hissi uyandıran, olmayan bazı objeleri var gibi gösteren maddeler olup, bilincin dağılmasına yol açarlar (Ersoy, 2015).

Örneklem grubundaki öğrenciler halüsinojenler hakkında %25,7 'si duydum ama bilgim yok derken, %9,6'sı keyif verici olduğunu düşünmekte, %5,2'si ölümcül olduğuna inanmakta, %55,6'sı hiç bir bilgi sahibi olmadığını söylemekte, %3,9'u fırsatı olsa denemekten çekinmeyeceğini belirtmektedir.

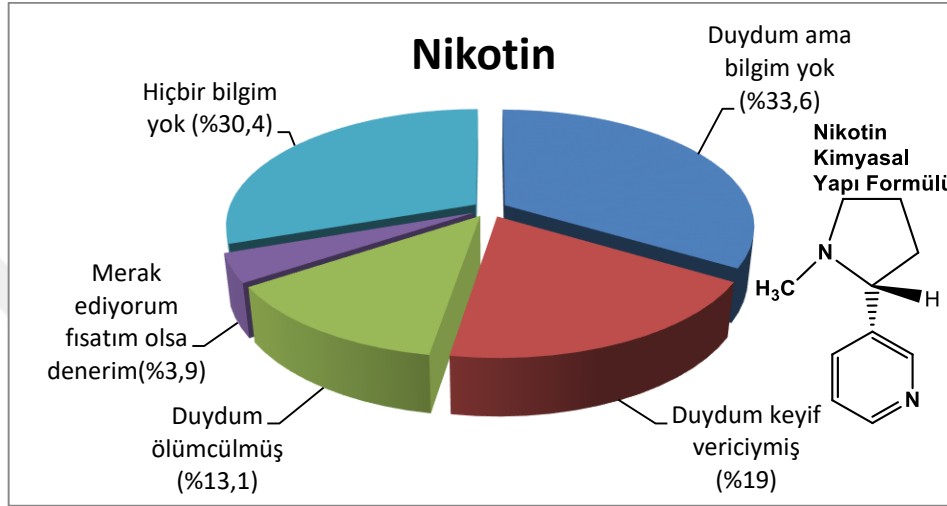

Şekil 18. Öğrencilerin İnhalanlar Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Uçucu maddeler (inhalanlar); toluen, *n*-hekzan, metil butil keton, trikloretilen, trikloreten, diklorometan, benzin ve bütan gibi uçucu hidrokarbonların kullanımıdır. Toplum

tarafından masum görülen iş alanlarında kullanım yoğunluğundan dolayı rahatlıkla temin edilebilen tiner, temizlik maddeleri, boya malzemeleri ya da yapıştırıcılar bunlara örnek olarak verilebilir. Uçucu maddelerin aşırı kullanımlarında körlük ve bağımlılık oluşturma riskleri fazladır (Arslan, 2016).

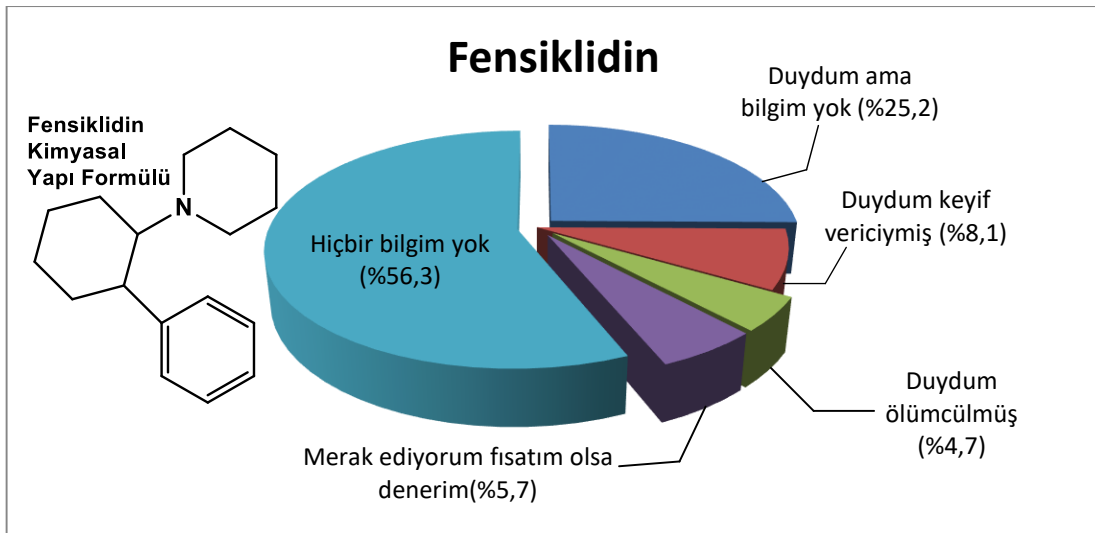
Öğrenciler inhalanları şu şekilde değerlendirmektedirler. %25,2'si duydum ama bilgi sahibi değilim derken, %7,2'si keyif verici olduğu duyduğunu söylemekte, %5,2'si ölümcül olduğunu duyduğunu, %56,5'i hiç bir bilgisi olmadığını belirtmektedir.

Şekil 19. Öğrencilerin Nikotin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Tütün bağımlılığında en önemli faktör nikotindir. Nikotin, kimyasal yapısında pridin ve pirol halkalarını içeren ve tütünün içeriğindeki koyu, zehirli ve acı bir maddedir. Karaciğerde hızlıca metabolize olduğu için zehirlenmeye neden olmaz. Bir sigarada ortalama 0,5 mg nikotin mevcuttur. 2 saate bir vücuda alınmazsa yoksunluk belirtileri ortaya çıkar (Çetinoğlu, Caner ve diğ., 2013).

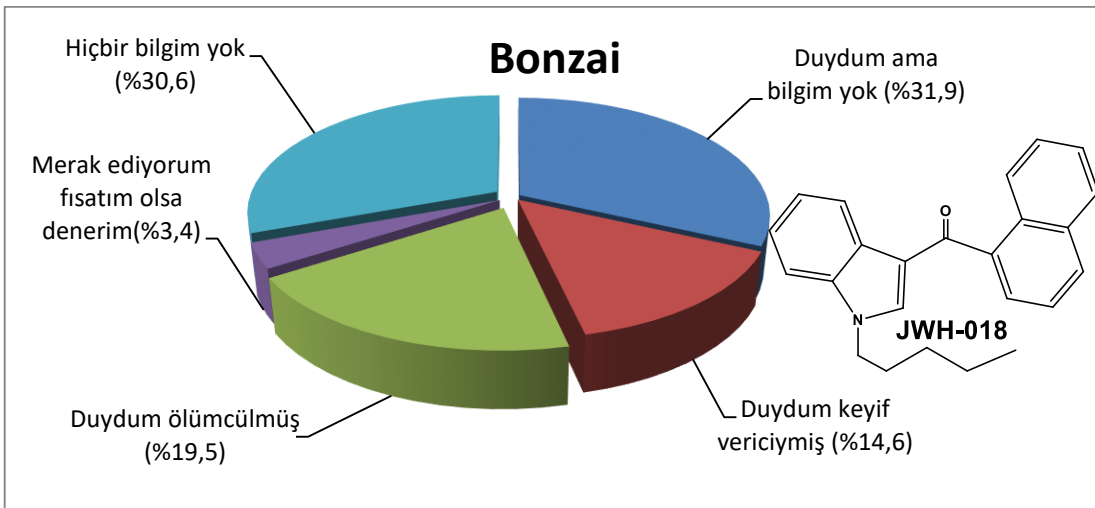
Öğrencilerimizin verdiği cevaplara baktığımızda hiç bir bilgim yok diyen ve denemek isteyen yüzdenin azaldığı görülmektedir. Şöyle ki %33,6'sı duydum ama bilgim yok demek, %30,4'ü hiç bir bilgim yok demek, %19 'u keyif verici olduğunu duyduğunu söylemekte, %13,1'i ölümcül olduğunu düşünmekte %3,9'u denemek istemektedir. Bu sonuçlar da gösteriyor ki bağımlılıkla mücadele kapsamında yapılan yayınlar, kamu spotları, kurum ve kuruluş çalışmaları neticesinde nikotinin zararlı olduğu büyük oranda kanıksanmıştır.

Şekil 20. Öğrencilerin Fensiklidin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Fensiklidin, genellikle PCP [1-(1-PhenylCyclohexyl)Piperidine]] olarak kısaltılır kimyasal yapısında fenil, sikloheksil ve piperidin halkalar bulunmaktadır. Halk arasında melek tozu olarak da bilinmektedir. Klinik tıpta anestezi madde olarak kullanılan fensiklidin, 1960’larda kötüye kullanılmaya başlandığı için ve deliryum vakalarını arttırdığı gerekçesiyle kaldırılmıştır. Şizofrene benzeyen etki gösterdiği için şizofreni araştırmalarında kullanılmaktadır (Koçum, 2012: 39).

Öğrencilerin fensiklidin hakkında düşünceleri şu şekildedir. %25,2’si duydum ama bilğim yok derken, %56,3’ü hiç bir bilgileri olmadığını, %8,1’i keyif verici olduğunu duyduklarını, %4,7’si ölümcül olduğunu duyduğunu, %5,7 ‘si fırsatı olsa denemek istediğini belirtmektedirler.

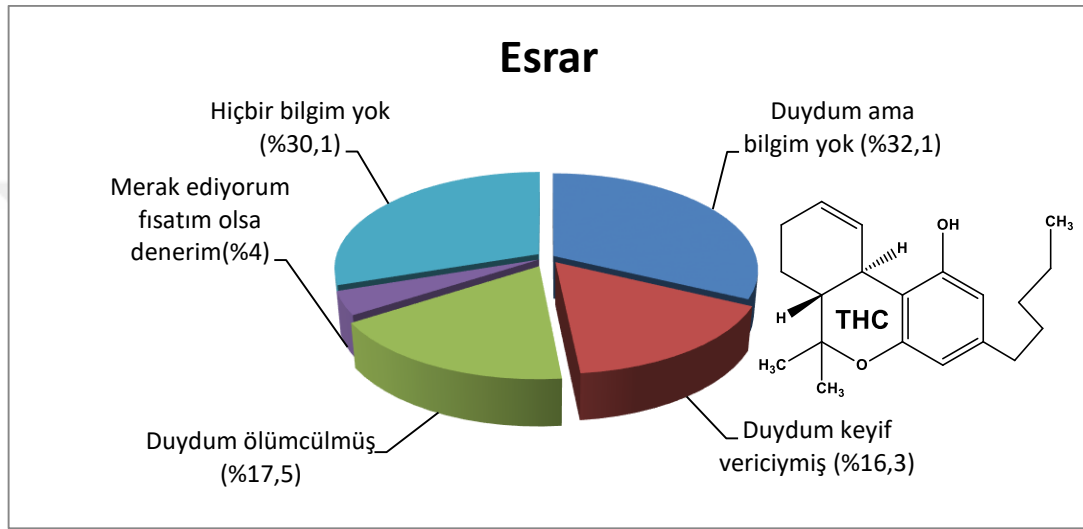

Şekil 21. Öğrencilerin Bonzai Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Sokak dilinde bonzai olarak bilinen (1-pentyl-1H-indol-3-yl)-1-naphthalenyl-methanone; JWH-018 grubuna ait sentetik bir kannabinoid türevidir. JWH-018, naftalin ve

azot atomuna bağı alkil grubu içeren indol halkasının karbonil karbonu ile birleşmesi sonucunda oluşmaktadır. Esrara benzer etkileri vardır. Dumanı çekilerek kullanılır. Fiyatı uygun oluğu için ve sentetik olarak rahatlıkla üretilebildikleri için her geçen gün yeni türevleri piyasaya sunulmaktadır (Ersoy, 2015; 32).

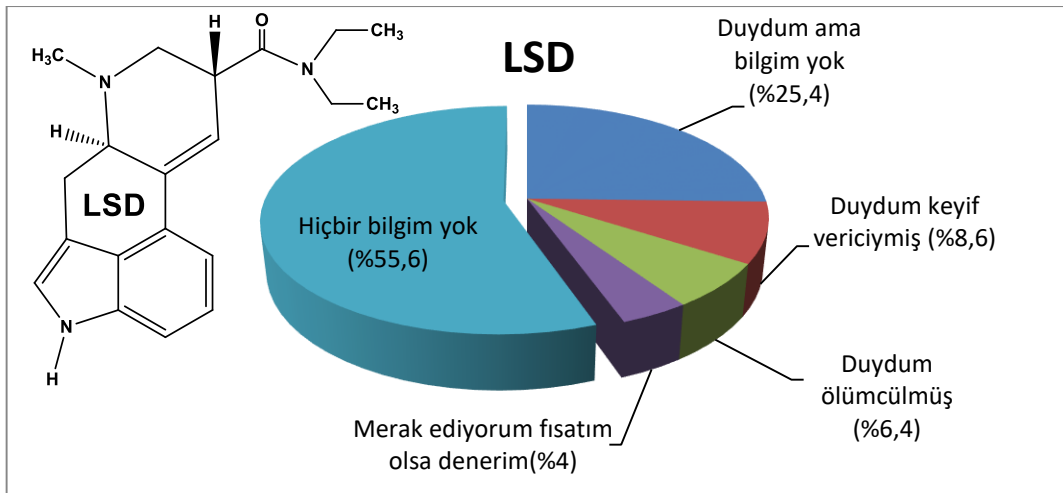
Yapılan ankette örneklem grubundaki öğrencilerden %31,92'unun bonzai ismini en az bir kez duyduklarını ama ne işe yaradıkları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını, %30,6'sı hiç bir bilgisi olmadığını belirtmişlerdir. %34,1'i bonzainin farklı kötü özelliklerini bilirken %3,4'ü onu merak edip fırsat bulsa deneme konusunda istekli olduğunu belirtmiştir.

Şekil 22. Öğrencilerin Esrar Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Esrarın aktif etken maddesi olarak bilinen Delta-9-TetraHydroCannabinol (THC), Cannabis sativa adlı hint kenevirinden elde edilir. En yaygın isimleri; marihuana, ot ve joint'tir.

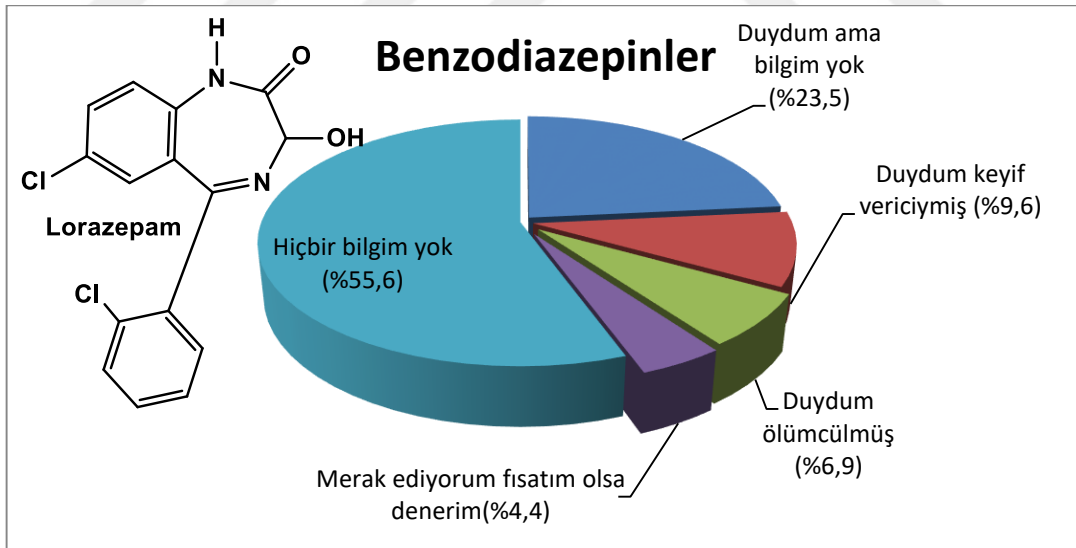
Örneklem grubundaki öğrencilerin %32,1'i daha önce duyduğu halde ne işe yaradıkları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını, %30,1'i hiç bir bilgisi olmadığını, %31,8'i farklı özelliklerini bildiğini, %4'ü fırsatı olsa denemekten kaçınmayacağını belirtmiştir.

Şekil 23. Öğrencilerin LSD Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

LSD (Lizerjik Asit Dietilamit); çavdar ve diğer tahıllarda yetişen bir tür mantardan elde edilen ağızdan oral yoldan alınabilen bazen tablet ya da jelatin formları da kullanılabilen bir tür halusinojendir (Kurupınar, 2012: 29).

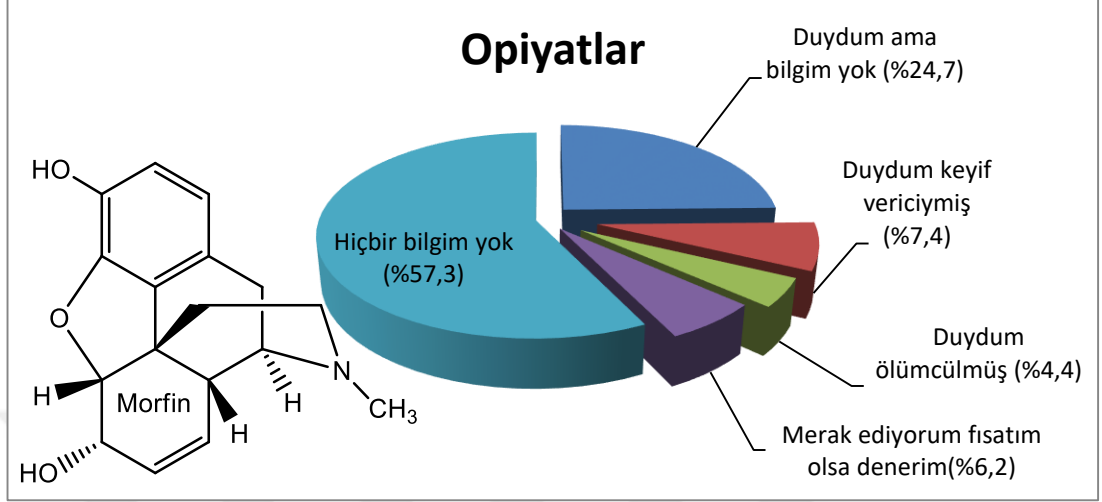
Öğrencilerimizin LSD hakkındaki görüşleri şu şekildedir. %55,6'sı hiç bir bilgisi olmadığını söylerken, % 25,4'ü duydum ama bilgim yok derken, %8,6'sı keyif verici olduğunu düşünmekte, %6,4'ü öldürücü olduğunu duyduğunu söylemekte, %4'ü merak ettiği için denemek istemektedir.

Şekil 24. Öğrencilerin Benzodiazepinler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

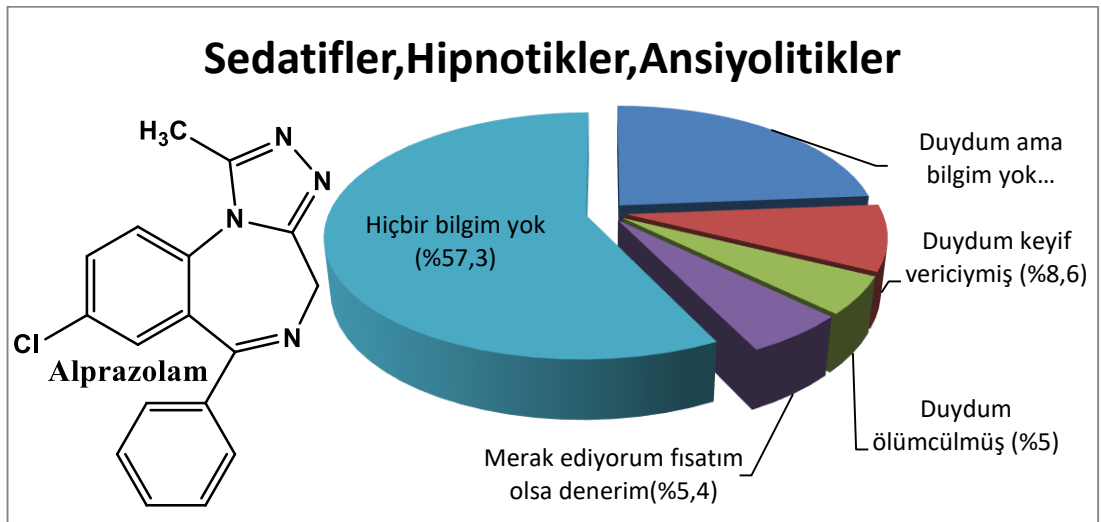
Lorazepam en çok reçete edilen benzodiazepinlerden birisidir. Benzodiazepinlerin kullanımı kesinlikle doktor tarafından kontrollü yapılan merkezi sinir sistemini baskılayan bir maddedir. Vücudun ona karşı bağıışıklık oluşma tehlikesi vardır. Aşırı kullanımlarda; agresiflik, yorgunluk, ritim bozukluğu oluşturmaktadır (Ersöğütçü, 2015).

Öğrencilerimizin benzodiazepinler hakkındaki görüşleri şu şekildedir. %23,5'i duydum ama bilgin yok derken, %9,6'sı keyif verici olduğunu düşünmekte, %6,9'u ölümcül olduğuna inanmakta, %55,6'sı hiç bir bilgisi olmadığını beyan etmekte, %4,4'ü ise merak ettiği için denemek istemektedir.

Şekil 25. Öğrencilerin Opiyatlar Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Eroin, morfin, kodein bu sınıfta yer almaktadır. En çok kullanılan opiyat türü eroindir. Öğrencilerimize opiyatlar hakkında görüşleri sorulduğunda aldığımız cevaplar şu şekildedir. %57,3'ü hiç bir bilgiye sahip değilim derken, %24,7'si duydum ama bilmiyorum, %4,4'ü ölümcül olduğunu duydum, %7,4'ü keyif verici olduğunu duydum derken, %6,2'si merak ettiğim için fırsatım olsa denerim cevabını vermiştir.

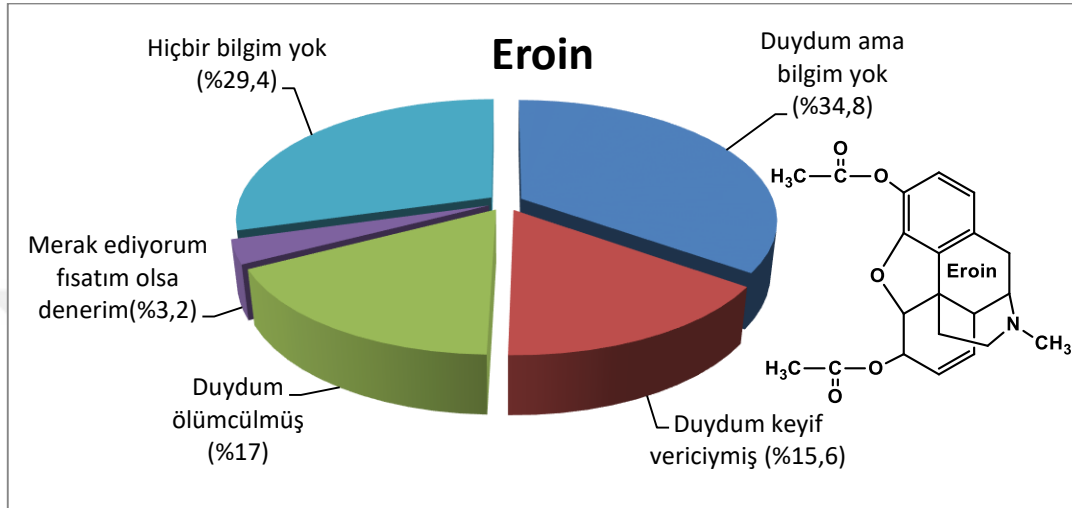

Şekil 26. Öğrencilerin Sedatifler, Hipnotikler, Anksiyolitikler Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Sedatif, hipnotik, anksiyolitikler merkezi sinir sistemi depresanı olarak kullanılırlar. Genelde uyku ilacı olarak bilinirler. Masum bir sebeple kötüye kullanımı ve bağımlılık gelişimi bu şekilde başlar (Aras, 2015: 24). Sedatif ve hipnotik bir ilaç olan **alprazolam**,

anksiyolitik, sedatif-hipnotik ve antikonvülsan aktiviteleri olan bir triazolobenzodiazepin ajanıdır.

Öğrencilerimizin bu maddeler hakkında görüşleri şu şekildedir. %23,7'si duydum ama çok da bilgin yok derken, %57,3'ü hiç bir bilgin yok demiştir. %8,6'sı keyif verici olduğunu duydum derken, %5'i ölümcül olduğunu duyduğunu belirtmiş, %5,4'ü fırsatı olsa denemek istediğini ortaya koymuştur.

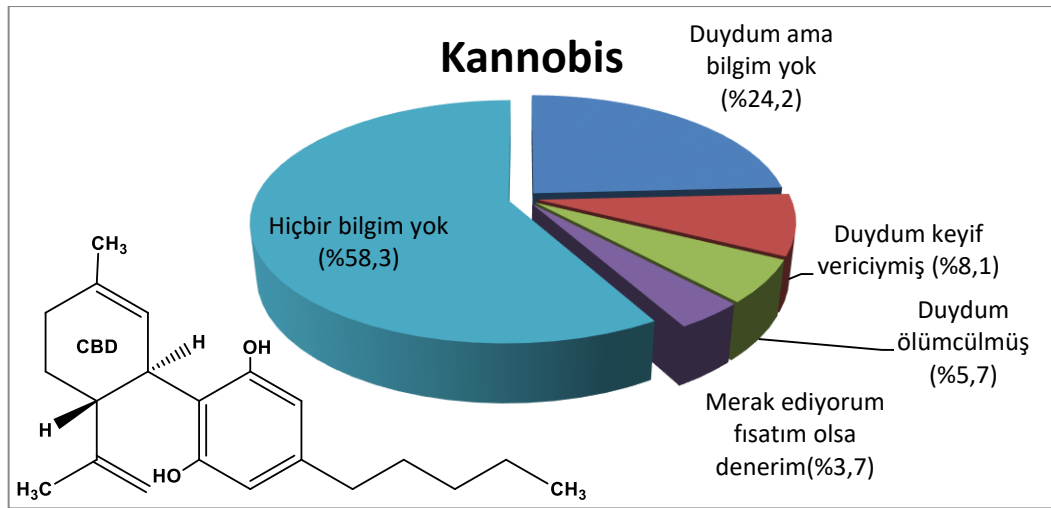

Şekil 27. Öğrencilerin Eroin Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Narkotik maddedir. İlk kullanımda bile bağımlılık yapabilir. Narkotik maddeler arasında en pahalı olanlarından biridir (Koçum, 2012).

Yasa dışı yollardan alımı ve satımı yapılan eroinin saflık derecesi değişmekte olup birçok katkı maddesi (tebeşir tozu, nişasta, pirinç unu, aspirin, vb.) eklenmektedir. Sokaklarda satılan eroinin ise saflık derecesi %5-12 arasında değişmektedir (Egm-Kom, 2014).

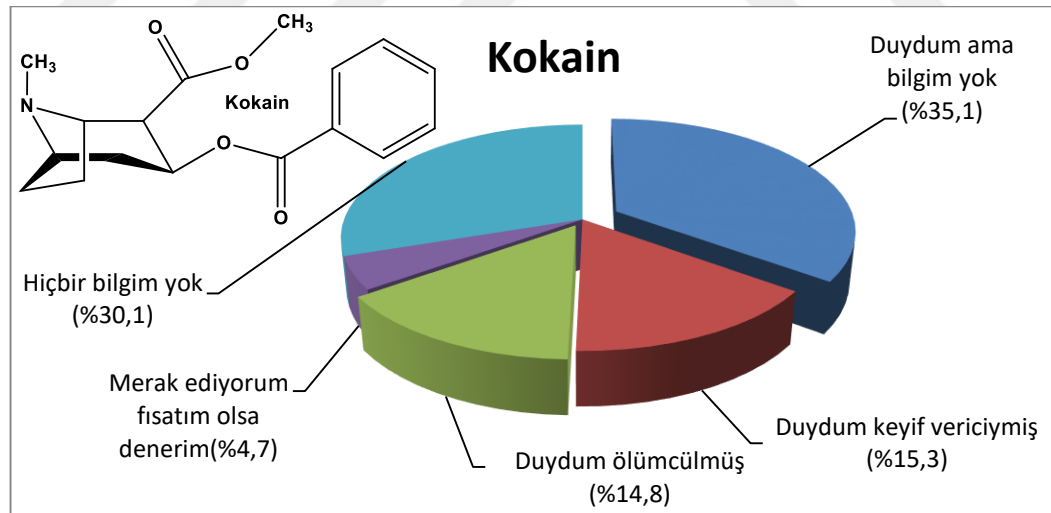
Öğrencilerimizin %34,8'i duydum ama bilgin yok derken % 17'si ölümcül olduğunu düşünmekte,% 29,4'ü hiç bir bilgisi olmadığını söylemekte, % 15,6'sı keyif verici olduğunu düşünmekte ve %3,2'si merak ettiği için denemek istemektedir.

Şekil 28. Öğrencilerin Kannobis Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Kannobislerin bir üyesi olan ve kısaca **CDB** olarak bilinen Cannabidiol (Kannabidiol), 1940 yılında keşfedilen bir fitokanabinoiddir. Kannobisler, Cannabis Sativa olarak anılır. Kenevir bitkisinin çiçek, sap ve yaprak kısımlarından elde edilir.

Öğrencilerimize kannobis hakkında bildiğiniz nedir diye sorduğumuzda aldığımız cevaplar şu şekildedir. %24,2'si duydum ama bilğim yok derken, %58,3'ü hiç bir bilğim yok demiştir. %5,7'si ölümcül olduğunu, %8,1'i keyif verici olduğunu duyduklarını belirtirken, %3,7'si denemek istemektedir.

Şekil 29. Öğrencilerin Kokain Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Kokain Güney Amerika'nın kuzeylerinde yetişmesi için çaba gerekmeyen kendiliğinden yetişen "Erythroxylan coca" bitkisinden elde edilen narkotik bir tür alkaloiddir (Kurupınar, 2012).

Öğrencilerimizin %35,1'i kokaini duydum ama hakkında bilgim yok derken, %15,3'ü keyif verici olarak tanımlamakta, %14,8'i öldürücü özelliğini düşünmekte, %30,1'i hiç bir bilgisi olmadığını söylemekte, %4,7'si merak etiği için denemek istemektedir.

Genel anlamda bazı uyuşturucu madde isimleri sorarak, öğrencilerin geriye dönük bilgileri sorgulandığında büyük bir oranın yaklaşık % 50'den fazla hiç bir bilgi sahibi olmadığı, %25'e yakınının da duymuşlar ama ne olduğu konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Ayrıca yaklaşık %4'lük bir kesim de merak ettikleri için fırsatları olsa denemek istediklerini belirtmektedir.

Öğrencilerimize aslında farklı adlarla aynı uyuşturucu maddeleri sorduk. Genelde aldığımız cevap bilmedikleri oldu. Bu da bize gösteriyor ki bağımlılıkla mücadele kapsamında özellikle uyuşturucu madde ile mücadele de önleyici aşamada daha çok öğrenci ile bir araya gelinip gerek yurtlarda gerekse üniversitelerde derslerde aslında hayatın her alanında bu maddelerin ne olduğu ne isimlerle karşımıza çıkabileceği, bu maddelerin ne gibi zararlar verebilecekleri, bağımlının onlardan nasıl kurtulabileceği, kurtulmak isterken ne bedeller ödeyeceği gerekirse simülasyonlarla gösterilmelidir.

Madde Kullanımının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Bu bölümde örneklem grubundaki öğrencilerin sigara içme ve alkol alma durumlarının yaş, mezun olduğu lise, cinsiyet, sınıf düzeyi, yaşadığı yer, yaşadığı bölge, öğrenim gördüğü alan, aktif spor yapma sıklığı, akşamları dışarı çıkma sıklığı, kurslara katılma sıklığı, yakın arkadaşlarının sigara içme durumu, ailenin gelir durumu, annenin çalışması, babanın çalışması, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin öğrenciye yaklaşımı, öğrencinin birlikte yaşadığı kişiler ve yakın çevrede bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığı değişkenleriyle ilgili karşılaştırmalar yapılmıştır.

Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Sigara İçme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Bu bölümde öğrencilerin sigara içme durumları; yaş, yaşadığı bölge, cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olduğu lise, yaşadığı yer, öğrenim gördüğü alan, aktif spor yapma sıklığı, akşamları dışarı çıkma sıklığı, kurslara katılma sıklığı, yakın arkadaşlarının sigara içme durumu, ailenin gelir durumu, annenin çalışması, babanın çalışması, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin öğrenciye yaklaşımı, öğrencinin birlikte yaşadığı kişiler ve yakın çevrede bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığı değişkenleriyle karşılaştırılmıştır.

Tablo 36. Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Sigara İçme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

		Sigara Deneme Durumu						χ^2 , p, SD
		Evet		Hayır		Toplam		
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**	
Cinsiyet	Kız	97	%42	134	%58	231	%56	$\chi^2=0,878$, p=0,349 SD=1
	Erkek	83	%47	95	%53	178	%44	
Mezun olduğu lise	Anadolu Lisesi	73	%49	76	%51	149	%36	$\chi^2=12,225$ p=0,016 SD=4
	Meslek Lisesi	48	%53	43	%47	91	%22	
	Özel Lise	21	%31	47	%69	68	%17	
	Genel Lise	27	%42	37	%53	64	%16	
	Fen Lisesi	11	%30	26	%70	37	%9	
Üniversitede Kaçınıcı Yılı Olduğu	İlk Yılı	84	%46	97	%54	181	%44	$\chi^2=0,758$ p=0,384 SD=1
	Ara Sınıf	96	%42	132	%58	228	%56	
Yaşı	17-20	75	%42	102	%58	177	%43	$\chi^2=0,341$ p=0,952 SD=3
	21-25	57	%45	69	%55	126	%31	
	26-30	30	%45	36	%55	66	%16	
	31 ve üzeri	18	%45	22	%55	40	%10	
Nerede yaşadığı	İl	122	%49	127	%51	249	%61	$\chi^2=10,410$ p=0,005 SD=2
	İlçe	47	%41	67	%59	114	%28	
	Köy	11	%24	35	%76	46	%11	
Yaşadığı Bölge	Akdeniz Bölgesi	37	%57	28	%43	65	%16	$\chi^2=8,008$ p=0,238 SD=6
	Karadeniz Bölgesi	22	%39	34	%61	56	%14	
	Marmara Bölgesi	23	%44	29	%56	52	%13	
	Ege Bölgesi	15	%44	19	%56	34	%8	
	İç Anadolu Bölgesi	10	%29	24	%71	34	%8	
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	15	%47	17	%53	32	%8	
	Doğu Anadolu Bölgesi	58	%43	77	%57	135	%33	
Öğrenim gördüğü alan	Sosyal Bilimler	87	%50	87	%50	174	%43	$\chi^2=4,605$ p=0,100 SD=2
	Fen Bilimleri	47	%38	76	%62	123	%30	
	Sağlık Bilimleri	46	%41	66	%59	112	%27	
Öğrencinin Aylık geliri	0-250 TL	54	%48	58	%52	112	%27	$\chi^2=1,321$ p=0,858 SD=4
	251-500 TL	20	%43	27	%57	47	%11	
	501-750 TL	43	%42	60	%58	103	%25	
	751-1000 TL	30	%45	37	%55	67	%16	
	1001 ve üzeri	33	%41	47	%59	80	%20	
Öğrencinin Aktif Spor Yapma Sıklığı	Hiç Yapmam	56	%46	66	%54	122	%30	$\chi^2=4,712$ p=0,194 SD=3
	Ayda 1-2 Kez	61	%43	80	%57	141	%34	
	Haftada en az 1 Kez	51	%49	54	%51	105	%26	
	Hemen Her gün	12	%29	29	%71	41	%10	
Öğrencinin Gelişim Kurslarına Katılma Sıklığı	Hiç Katılmam	86	%57	64	%43	150	%37	$\chi^2=17,942$ p<.001 SD=3
	Ayda 1-2 Kez	54	%39	85	%61	139	%34	
	Haftada en az 1 Kez	31	%34	60	%66	91	%22	
	Hemen Her gün	9	%31	20	%69	29	%7	
Öğrencinin Akşamların Dışarı Çıkma Sıklı	Hiç Çıkmam	39	%51	38	%49	77	%19	$\chi^2=5,516$ p=0,132 SD=3
	Ayda 1-2 Kez	46	%36	81	%64	127	%31	
	Haftada en az 1 Kez	66	%45	82	%55	148	%36	
	Hemen Her gün	29	%51	28	%49	57	%14	

Tablo 36. (Devamı)

Öğrencinin Yakın arkadaşlarının Sigara İçme Durumu	Hiç biri içmez	25	%30	59	%70	84	%21	$\chi^2=31,668$ p<.001 SD=4
	Çok Azı İçer	47	%34	90	%66	137	%34	
	Yarısı İçer	45	%49	46	%51	91	%22	
	Çoğu İçer	45	%65	24	%35	69	%17	
Ailenin Gelir Durumu	Hepsi İçer	17	%68	8	%32	25	%6	$\chi^2=0,412$ p=0,814 SD=2
	Asgari Ücret Altı	44	%46	51	%54	95	%23	
	Asgari Ücret	61	%45	76	%55	137	%34	
Annenin Çalışma Durumu	Asgari Ücret Altı	75	%42	102	%58	177	%43	$\chi^2=0,864$ p=0,353 SD=1
	Evet	53	%48	58	%52	111	%27	
Babanın Çalışma Durumu	Hayır	127	%43	171	%57	298	%73	$\chi^2=0,080$ p=0,778 SD=1
	Evet	142	%44	178	%56	320	%78	
Annenin Eğitim Durumu	Hayır	38	%43	51	%57	89	%22	$\chi^2=1,760$ p=0,624 SD=3
	Okur-yazar değil	28	%45	34	%55	62	%15	
	İlkokul/ortaokul mezunu	88	%46	103	%54	191	%47	
	Lise Mezunu	40	%38	64	%62	104	%25	
Babanın Eğitim Durumu	Yüksek Öğretim Mezunu	24	%46	28	%54	52	%13	$\chi^2=3,490$ p=0,322 SD=3
	Okur-yazar değil	21	%58	15	%42	36	%9	
	İlkokul/ortaokul mezunu	67	%41	95	%59	162	%40	
	Lise Mezunu	51	%43	67	%57	118	%28	
Ailenin Öğrenciye Yaklaşım Biçimi	Yüksek Öğretim Mezunu	41	%44	52	%56	93	%23	$\chi^2=12,638$ p=0,013 SD=4
	İlgisiz	35	%65	19	%35	54	%13	
	Otoriter	39	%37	66	%63	105	%26	
	Aşırı Koruyucu	43	%39	67	%61	110	%27	
	Demokratik	38	%45	47	%55	85	%21	
Birlikte Yaşadığı Kişiler	Mükemmeliyetçi	25	%45	30	%55	55	%13	$\chi^2=2,627$ p=0,269 SD=2
	Anne-baba birlikte	113	%43	152	%57	265	%65	
	Anne-baba ayrı	38	%52	35	%48	73	%18	
Öğrencinin Yakın Çevresinde Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Kimsenin Varlığı	Anne/babadan biri vefat etmiş	27	%40	41	%60	68	%17	$\chi^2=20,041$ p=0,001 SD=5
	Anne	26	%62	16	%38	42	%10	
	Baba	39	%53	35	%47	74	%18	
	Kardeş	11	%32	23	%68	34	%8	
	Arkadaş	51	%52	48	%48	99	%24	
Kullanan Kimsenin Varlığı	Hiç kimse	30	%31	67	%69	97	%24	
	Diğer	23	%37	40	%63	63	%15	

Öğrencilerin sigara içmeye devam etme ya da deneme durumlarının cinsiyetlerine göre ilişkisinin ki-kare testi sonuçları **Tablo 36**'da verilmiştir. Tablo incelendiğinde, sigara içenlerin oranı kızlarda % 42, erkeklerde % 47'dir. Sigara içmeyenlerin oranı ise kızlarda % 58, erkeklerde % 53'tür. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin cinsiyeti ile sigara içme durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. ($\chi^2=0,878$, p=0,349,SD=1).

Kurupınar'ın (2012) yaptığı çalışmada ise öğrencilerin sigara deneme durumunun cinsiyete göre dağılımına bakıldığında sigara içme oranı kızlarda (%16,5) erkeklere (%36,2) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre erkek öğrencilerin sigara kullanımı kız öğrencilere göre anlamlı oranda yüksek bulunmuştur (Kurupınar,2012: 98).

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının mezun oldukları liselere göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. Anadolu lisesinde en az bir kez sigara içenlerin oranı %49, Meslek Lisesinde %53, Özel Lisede %31, Genel Lisede %42, Fen Lisesinde %30'dur. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin mezun oldukları lise ile sigara içme durumları arasında farklılık çıkmıştır. En fazla sigara içme oranı meslek liselerinde saptanmıştır ($\chi^2=12,225$, $p=0,016$, $SD=4$).

Kurupınar'ın 2012 de lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin lise türlerine göre sigara içme durumları arasında .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulmuştur ($\chi^2=32.570$, $p<.001$). Sigara içen öğrencilerin oranları; Fen ve Öğretmen Lisesinde % 3.0, Anadolu Lisesi öğrencilerinde %14.2, Genel Lise öğrencilerinde %24.4 ve Meslek Lisesi öğrencilerinde %36.2 olduğunu saptamıştır. Fen ve Öğretmen Lisesinde eğitim gören öğrencilerinin sigara içme oranı diğer liselerde eğitim gören öğrencilere oranla düşük bulmuştur. En fazla sigara içme oranına sahip lise ise %36.2'lik oranla meslek liseleridir. (Kurupınar, 2012:100).

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının sınıf düzeylerine göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. Üniversitede ilk yıllarında olanların sigarayla en az bir kez denemiş olanların oranı %46, ara sınıfta olup içmeye devam eden ya da deneyenlerin oranı %42 'dir. ($\chi^2=0,758$, $p=0,384$, $SD=1$) sigara içme durumlarıyla üniversitede ilk yıl-ara sınıf olması arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yaş ile öğrencilerin sigara içme durumları karşılaştırıldığında ($\chi^2=0,341$, $p=0,952$, $SD=3$) anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının yaşadıkları yere göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. İlde yaşayanların en az bir kez sigara içme oranı %49, ilçede yaşayanların %41, köyde yaşayanların %24 olduğu bulunmuştur. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerimizin yaşadıkları yer ile sigara içme ya da deneme durumları arasında bir farklılık saptanmıştır. En az sigara içme oranı köyde yaşayanlarda saptanmıştır ($\chi^2=10,410$, $p=0,005$, $SD=2$).

Öğrencilerin sigara içmeye devam etme ya da en az bir kez denemesi ile yaşadıkları bölgeler arasında ilişki olup olmadığı tablo incelenerek ve yapılan ki-kare testi sonucunda ($\chi^2=8,008$, $p=0,238$, $SD=6$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin eğitim gördükleri alan ile sigara içmeleri arasında yapılan ki- kare testine göre ($\chi^2=4,605$, $p=0,1$, $SD=2$) bir anlam farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin aylık gelirleri ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=1,321$, $p=0,858$, $SD=4$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin aktif spor yapma sıklığı ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=4,712$, $p=0,194$, $SD=3$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının kurslara katılma sıklığına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. Hiç katılmam diyenlerin en az bir kez sigara içme oranı %57, ayda 1-2 kez katılırim diyenlerin %39, haftada en az bir kez katılırim diyenlerin %34, hemen her gün katılırim diyenlerin %31 olduğu bulunmuştur. Ki-Kare testi sonucunda öğrencilerin kendilerini geliştirmek için kurslara katılma sıklığı ile sigara içme ya da deneme durumları arasında farklılık saptanmıştır. En az sigara içme oranı her gün kurslara katılanlar arasında saptanmıştır ($\chi^2=17,942$, $p<.001$, $SD=3$).

Öğrencilerin akşam dışarı çıkma sıklığı ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=5,516$, $p=0,132$, $SD=3$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının yakın arkadaşlarının sigara içme durumlarına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. Hiç biri içmez diyenlerin en az bir kez sigara içme oranı %30, çok azı içer diyenlerin %34'ü, yarısı içer diyenlerin %49'u, çoğu içer diyenlerin %65'i, hepsi içer diyenlerin %68'i sigara içmektedir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin yakın arkadaşlarının sigara içme durumları ile kendilerinin sigara içme durumları arasında farklılık saptanmıştır. En az sigara içme oranı hiç biri içmez cevabını veren öğrenciler arasında saptanmıştır ($\chi^2=31,668$, $p<.001$, $SD=4$).

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumları ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=0,412$, $p=0,814$, $SD=2$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin annelerinin çalışması ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=0,864$, $p=0,353$, $SD=1$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin babalarının çalışması ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=0,080$, $p=0,778$, $SD=1$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=1,760$, $p=0,624$, $SD=3$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=3,490$, $p=0,322$, $SD=3$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının ailelerinin onlara yaklaşımlarına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. İlgisiz ailelerin çocuklarının en az

bir kez sigara içme oranı %65, otoriter ailelerin %37, aşırı koruyucu ailelerin %39, demokratik ailelerin %45, mükemmeliyetçi ailelerin %45 olduğu bulunmuştur. Ki-Kare testi sonucunda öğrencilerin ailelerinin kendilerine olan yaklaşımı ile sigara içme durumları arasında farklılık saptanmıştır. En fazla sigara içme oranı ilgisiz ailenin çocukları arasında saptanmıştır ($\chi^2=12,638$, $p=0,013$, $SD=4$).

Öğrencilerin birlikte yaşadığı kişiler ile sigara içme durumları arasında ki-kare testine göre ($\chi^2=2,627$, $p=0,269$, $SD=2$) anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının yakın çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları şu şekildedir. Annesi kullanan öğrencilerin en az bir kez sigara içme oranı %62, babası kullanan öğrencilerin %53'ü, kardeşi kullanan öğrencilerin %52'si, kimse kullanmıyorsa %31'i, diğer olabilecek komşusu, dayısı, halası, kuzeni vb. yakını kullanan öğrencilerin %37'si en az bir kez denemiş ya da farklı aralıklarla sigara içmeye devam etmektedir. Ki-Kare testi sonucunda öğrencilerin yakın çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylerin varlığı ile sigara içme durumları arasında farklılık saptanmıştır. En fazla sigara içme oranı arkadaşları içenler arasında saptanmıştır ($\chi^2=20,041$, $p=0,001$, $SD=5$).

Öğrencilerin Sosyo-Demografik Durumları İle Alkollü İçki Deneme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Bu bölümde öğrencilerin sigara içme durumu; yaş, öğrenim gördüğü alan, cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olduğu lise, yaşadığı yer, yaşadığı bölge, aktif spor yapma sıklığı, akşamları dışarı çıkma sıklığı, kurslara katılma sıklığı, yakın arkadaşlarının sigara içme durumu, ailenin gelir durumu, annenin çalışması, babanın çalışması, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin öğrenciye yaklaşımı, öğrencinin birlikte yaşadığı kişiler ve yakın çevrede bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığı değişkenleriyle karşılaştırılmıştır.

Tablo 37. Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Alkollü İçki Deneme Durumu Arasındaki İlişki

Alkollü İçki Deneme Durumu								
		Evet		Hayır		Toplam		χ^2 , p, SD
		Sayı	%*	Sayı	%*	Sayı	%**	
Cinsiyet	Kız	69	%30	158	%70	227	%56	$\chi^2=1,596$ p=0,206 SD=1
	Erkek	64	%36	112	%64	176	%44	
Mezun olduğu Lise	Anadolu Lisesi	54	%36	94	%64	148	%37	$\chi^2=6,097$ p=0,192 SD=4
	Meslek Lisesi	31	%34	59	%66	90	%22	
	Özel Lise	14	%22	51	%78	65	%16	
	Genel Lise	24	%38	39	%62	63	%16	
	Fen Lisesi	10	%27	27	%73	37	%9	
Üniversitede Kaçınıcı Yılı Olduğu	İlk Yılı	66	%37	113	%63	179	%44	$\chi^2=2,180$ p=0,140 SD=1
	Ara Sınıf	67	%30	157	%70	224	%56	
Yaşı	17-20	49	%28	124	%72	173	%43	$\chi^2=6,113$ p=0,106 SD=3
	21-25	41	%33	85	%67	126	%31	
	26-30	24	%38	40	%62	64	%16	
	31 ve üzeri	19	%47	21	%53	40	%10	
Nerede yaşadığı	İl	82	%33	164	%67	246	%61	$\chi^2=6,734$ p=0,034 SD=2
	İlçe	43	%39	68	%61	111	%28	
	Köy	8	%17	38	%83	46	%11	
Yaşadığı Bölge	Akdeniz Bölgesi	43	%66	22	%34	65	%16	$\chi^2=48,156$ p<.001 SD=6
	Karadeniz Bölgesi	18	%32	38	%68	56	%14	
	Marmara Bölgesi	14	%27	37	%73	51	%13	
	Ege Bölgesi	14	%44	18	%56	32	%8	
	İç Anadolu Bölgesi	8	%24	25	%76	33	%8	
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	10	%31	22	%69	32	%8	
	Doğu Anadolu Bölgesi	25	%19	108	%81	133	%33	
Öğrenim gördüğü alan	Sosyal Bilimler	66	%39	104	%61	170	%42	$\chi^2=5,882$ p=0,053 SD=2
	Fen Bilimleri	39	%32	82	%68	121	%30	
	Sağlık Bilimleri	28	%25	84	%75	112	%28	
Öğrencinin Aylık geliri	0-250 TL	39	%35	73	%65	112	%28	$\chi^2=4,920$ p=0,296 SD=4
	251-500 TL	15	%33	31	%67	46	%11	
	501-750 TL	26	%25	76	%75	102	%25	
	751-1000 TL	27	%42	38	%58	65	%16	
	1001 ve üzeri	26	%33	52	%67	78	%19	
Öğrencinin Aktif Spor Yapma Sıklığı	Hiç Yapmam	45	%37	76	%63	121	%30	$\chi^2=1,955$ p=0,582 SD=3
	Ayda 1-2 Kez	46	%33	93	%67	139	%35	
	Haftada en az 1 Kez	29	%28	73	%72	102	%25	
	Hemen Her gün	13	%32	28	%68	41	%10	
Öğrencinin Gelişim Kurslarına Katılma Sıklığı	Hiç Katılmam	56	%38	92	%62	148	%37	$\chi^2=5,613$ p=0,132 SD=3
	Ayda 1-2 Kez	48	%35	89	%65	137	%34	
	Haftada en az 1 Kez	22	%24	68	%76	90	%22	
	Hemen Her gün	7	%25	21	%75	28	%7	
Öğrencinin Akşamların Dışarı Çıkma Sıklığı	Hiç Çıkmam	32	%42	45	%58	77	%19	$\chi^2=5,721$ p=0,126 SD=3
	Ayda 1-2 Kez	34	%27	91	%73	125	%31	
	Haftada en az 1 Kez	52	%36	94	%64	146	%36	
	Hemen Her gün	15	%27	40	%73	55	%14	

Tablo 37. (Devamı)

Öğrencinin Yakın arkadaşlarının Sigara İçme Durumu	Hiç biri içmez	29	%35	55	%65	84	%21	$\chi^2=31,336$ p<.001 SD=4
	Çok Azı İçer	26	%19	110	%81	136	%34	
	Yarısı İçer	29	%33	59	%67	88	%22	
	Çoğu İçer	32	%46	37	%54	69	%17	
Ailenin Gelir Durumu	Hepsi İçer	17	%68	8	%32	25	%6	$\chi^2=0,769$ p=0,681 SD=2
	Asgari Ücret Altı	32	%34	61	%66	93	%23	
	Asgari Ücret	40	%30	93	%70	133	%33	
Annenin Çalışma Durumu	Asgari Ücret Altı	61	%34	116	%66	177	%44	$\chi^2=0,864$ p=0,353 SD=1
	Evet	55	%51	53	%49	108	%27	
Babanın Çalışma Durumu	Hayır	78	%26	217	%74	295	%73	$\chi^2=2,987$ p=0,084 SD=1
	Evet	111	%35	205	%65	316	%78	
Annenin Eğitim Durumu	Hayır	22	%25	65	%75	87	%22	$\chi^2=5,683$ p=0,128 SD=3
	Okur-yazar değil	22	%35	40	%65	62	%15	
	İlkokul/ortaokul mezunu	58	%31	130	%69	188	%47	
	Lise Mezunu	30	%29	74	%71	104	%26	
Babanın Eğitim Durumu	Yüksek Öğretim Mezunu	23	%47	26	%53	49	%12	$\chi^2=24,566$ p<.001 SD=3
	Okur-yazar değil	25	%69	11	%31	36	%9	
	İlkokul/ortaokul mezunu	45	%28	115	%72	160	%40	
	Lise Mezunu	33	%28	84	%72	117	%29	
Ailenin Öğrenciye Yaklaşım Biçimi	Yüksek Öğretim Mezunu	30	%33	60	%67	90	%22	$\chi^2=17,449$ p=0,002 SD=4
	İlgisiz	30	%56	24	%44	54	%13	
	Otoriter	34	%32	71	%68	105	%26	
	Aşırı Koruyucu	27	%25	80	%75	107	%27	
	Demokratik	29	%35	54	%65	83	%21	
Birlikte Yaşadığı Kişiler	Mükemmeliyetçi	13	%24	41	%76	54	%13	$\chi^2=11,252$ p=0,004 SD=2
	Anne-baba birlikte	72	%27	192	%73	264	%65	
	Anne-baba ayrı	29	%41	42	%59	71	%18	
	Anne/babadan biri vefat etmiş	31	%46	36	%54	67	%17	
Öğrencinin Yakın Çevresinde Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Kimsenin Varlığı	Anne	30	%73	1	%27	41	%10	$\chi^2=47,469$ p<.001 SD=5
	Baba	23	%31	51	%69	74	%18	
	Kardeş	6	%19	26	%81	32	%8	
	Arkadaş	40	%41	58	%59	98	%24	
	Hiç kimse	16	%17	79	%83	95	%24	
	Diğer	18	%29	45	%71	63	%16	

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının cinsiyete göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin alkol deneme durumları ile cinsiyetleri arasında farklılık bulunamamıştır. ($\chi^2=1,596$, p=0,206,SD=1).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının mezun oldukları liseye göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin mezun oldukları liseye göre alkol kullanma durumları arasında farklılık bulunamamıştır. ($\chi^2=6,097$, p=0,192,SD=4).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının sınıf seviyelerine göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin sınıf seviyelerine göre alkol deneme durumları arasında farklılık bulunamamıştır. ($\chi^2=2,180$, $p=0,140$, $SD=1$).

Öğrencilerin alkol kullanma durumlarının yaşa göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin yaşına göre alkol deneme durumları arasında farklılık bulunamamıştır. ($\chi^2=6,113$, $p=0,106$, $SD=3$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının yaşadığı yere göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, alkol deneyenlerin oranı ilde yaşayanlarda %33, ilçede yaşayanlarda % 39, köyde yaşayanlarda %17'dir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin yaşadığı yer ile alkol deneme durumları arasında .034 düzeyinde anlamlı farklılık vardır ($\chi^2=6,734$, $p=0,034$, $SD=2$). Buna göre köyde yaşayan öğrencilerin alkol kullanma oranının il ve ilçede yaşayanlardan daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının yaşadığı bölgeye göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin yaşadığı bölgeye göre alkol deneme durumları arasında farklılık saptanmıştır ($\chi^2=48,156$, $p<.001$, $SD=6$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının öğrenim gördüğü alana göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin eğitim gördüğü alana göre alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=5,882$, $p=0,053$, $SD=2$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının aylık gelire göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin aylık gelirine göre alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=4,920$, $p=0,296$, $SD=4$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının spor yapma sıklığına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin spor yapma sıklığı ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=1,955$, $p=0,582$, $SD=3$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının kurslara katılma sıklığına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin kurslara katılma sıklığı ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=5,613$, $p=0,132$, $SD=3$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının akşam dışarı çıkma sıklığına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin akşam dışarı çıkma sıklığı ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=5,721$, $p=0,126$, $SD=3$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının yakın arkadaşlarının sigara içme durumlarına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Yakın arkadaşının sigara içme durumu 'hiç biri içmez' diyen öğrencilerin alkol alma oranı %35, 'çok azı içer' diyen öğrencilerin alkol alma oranı %19, 'yarısı içer' diyen öğrencilerin alkol alma oranı %33, 'çoğu içer' diyen öğrencilerin alkol alma oranı %46 ve 'hepsi içer' diyen öğrencilerin alkol alma oranı %68'dir. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin yakın arkadaşlarının sigara içmesiyle alkol deneme durumları arasında $p<.001$ düzeyinde farklılık vardır ($\chi^2=31,336$, $p<.001$, $SD=4$). Buna göre 'hepsi içer' diyen öğrencilerin alkol deneme oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının ailenin gelir durumuna değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre ailenin gelir durumu ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=0,769$, $p=0,681$, $SD=2$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının annenin çalışma durumuna göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre annenin çalışması ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=0,864$, $p=0,353$, $SD=1$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının babanın çalışmasına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre babanın çalışması ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanamamıştır ($\chi^2=2,987$, $p=0,084$, $SD=1$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının annenin eğitim durumuna göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Ki-Kare testi sonucuna göre annenin eğitimi ile alkol deneme durumları arasında farklılık saptanmıştır ($\chi^2=5,683$, $p=0,128$, $SD=3$).

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının babanın eğitime göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Alkol deneyenlerin oranı babası okur-yazar olmayanlarda %69, ilkokul/ortaokul mezunlarında %28, lise mezunlarında %28, yükseköğretim mezunlarında %33'tür. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin babanın eğitimi ile alkol deneme durumları arasında .001 düzeyinde farklılık vardır ($\chi^2=24,566$, $p<.001$, $SD=3$). Buna göre babaları okur-yazar olmayan öğrencilerin alkol deneme oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının ailenin öğrenciye yaklaşımına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Alkol kullananların oranı ilgisiz ailelerde %56, otoriter ailelerde % 32, aşırı koruyucu ailelerde %25, demokratik ailelerde %35 ve mükemmeliyetçi ailelerde %24'tür. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin ailelerinin yaklaşımları ile alkol deneme durumları arasında .002 düzeyinde anlamlı farklılık vardır ($\chi^2=17,449$, $p:0,002$, $SD=4$). Buna göre ilgisiz ailede yetişen ergenlerin alkol deneme oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının birlikte yaşadığı kişilere göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Alkol kullanma oranı anne-baba birlikte yaşayan öğrencilerde %27, anne-baba ayrı yaşayan öğrencilerde % 41, anne/babadan biri vefat etmiş olan öğrencilerde %46'dır. Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin birlikte yaşadığı kişiler ile alkol deneme durumları arasında .004 düzeyinde anlamlı farklılık vardır ($\chi^2=11,252$, $p:0,004$, $SD=2$). Buna göre anne ve babası ile birlikte yaşayan öğrencilerin alkol kullanma oranının daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin alkol deneme durumlarının yakın çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığına göre değişimine ilişkin ki-kare testi sonuçları **Tablo 37**'de verilmiştir. Alkol deneyenlerin oranı annesi kullananlarda %73, babası kullananlarda %31, kardeşi kullananlarda %19, arkadaşı kullananlarda %41, hiç kimse kullanmıyor diyen öğrencilerde %17 ve diğer olarak adlandırabileceğimiz komşu, akraba, dayı, teyze, kuzen kullananlarda %29'dur. Yapılan Ki-Kare testi sonucuna göre öğrencilerin yakın çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığı ile alkol deneme durumları arasında .001 düzeyinde farklılık vardır ($\chi^2=47,469$, $p<.001$, $SD=5$). Buna göre çevresinde bağımlılık yapıcı madde kullanmayan öğrencilerin alkol kullanma oranının daha az olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumları

Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarının Frekans Analizi

Tablo 38. Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarının Frekans Analizi

Tutumlar	Öğrenciler	n	%
1-Bağımlılık yapan maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim.	Katılmıyorum	18	4.4
	Biraz Katılıyorum	28	6.9
	Orta Düzeyde Katılıyorum	66	16.3
	Çoğunlukla Katılıyorum	77	19.1
	Tamamen Katılıyorum	216	53.3
2-Bağımlılık yapan maddeleri kullanan insanların kendilerine, yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	19	4.7
	Biraz Katılıyorum	41	10.1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	73	18.1
	Çoğunlukla Katılıyorum	60	14.8
	Tamamen Katılıyorum	212	52.3
3-Bağımlılık yapan maddelerden birini kullandığımda arkadaşlarım arasında daha fazla ilgi çekeceğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	219	51.1
	Biraz Katılıyorum	43	10.6
	Orta Düzeyde Katılıyorum	64	15.8
	Çoğunlukla Katılıyorum	27	6.7
	Tamamen Katılıyorum	52	12.8
4-Fırsat bulursam bağımlılık yapan maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam.	Katılmıyorum	231	57
	Biraz Katılıyorum	44	10.9
	Orta Düzeyde Katılıyorum	58	14.3
	Çoğunlukla Katılıyorum	36	8.9
	Tamamen Katılıyorum	36	8.9
5-İnsanların özel günlerine bağımlılık yapan maddelerin kullanılması bence normaldir.	Katılmıyorum	216	53.3
	Biraz Katılıyorum	44	10.9
	Orta Düzeyde Katılıyorum	66	16.3
	Çoğunlukla Katılıyorum	38	9.4
	Tamamen Katılıyorum	41	10.1
6-Bağımlılık yapan maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum.	Katılmıyorum	175	43.6
	Biraz Katılıyorum	56	14
	Orta Düzeyde Katılıyorum	73	18.2
	Çoğunlukla Katılıyorum	51	12.7
	Tamamen Katılıyorum	46	11.5
7-Uyuşturucu ile ilgili basında çıkan haberler sizi nasıl etkiliyor?	Etkilemiyor	152	37.5
	Merakımı Arttırıyor	89	22
	Merakımı Azaltıyor	78	19.3
	Umurumda değil	86	21.2
8-Eğer canım isterse bağımlılık yapan maddelerden her hangi birini kolayca bulup alabileceğimi düşünüyorum.	Katılmıyorum	170	42.7
	Biraz Katılıyorum	62	15.6
	Orta Düzeyde Katılıyorum	85	21.4
	Çoğunlukla Katılıyorum	45	11.3
	Tamamen Katılıyorum	36	9

Tablo 38. (Devamı)

9-Bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum.	Katılmıyorum	46	11.6
	Biraz Katılıyorum	33	8.4
	Orta Düzeyde Katılıyorum	58	14.7
	Çoğunlukla Katılıyorum	47	11.9
	Tamamen Katılıyorum	211	53.4
10-Madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda yapılacak bir bilgilendirme toplantısına katılmak hoşuma gider.	Katılmıyorum	58	14.7
	Biraz Katılıyorum	56	14.2
	Orta Düzeyde Katılıyorum	98	24.9
	Çoğunlukla Katılıyorum	63	16
	Tamamen Katılıyorum	119	30.2
11-Tanıdığım, sevdiğim birisinin bağımlılık yapan bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem	Katılmıyorum	42	10.6
	Biraz Katılıyorum	44	11.1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	65	16.5
	Çoğunlukla Katılıyorum	61	15.4
	Tamamen Katılıyorum	183	46.3
12-Tütün ve alkolün bağımlılık yapan maddelerden olmadığını düşünüyorum.	Katılmıyorum	161	40.9
	Biraz Katılıyorum	69	17.5
	Orta Düzeyde Katılıyorum	68	17.3
	Çoğunlukla Katılıyorum	49	12.4
	Tamamen Katılıyorum	47	11.9
13-Fırsatım olsa bağımlılık yapan maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim.	Katılmıyorum	36	9.2
	Biraz Katılıyorum	47	12
	Orta Düzeyde Katılıyorum	119	30.4
	Çoğunlukla Katılıyorum	83	21.2
	Tamamen Katılıyorum	107	27.3
14-Bağımlılık yapan maddeleri kullananlara, onları özendirenlere ve satanlara en ağır cezanın verilmesi gerektiği düşüncesindeyim.	Katılmıyorum	35	9
	Biraz Katılıyorum	63	16.2
	Orta Düzeyde Katılıyorum	95	24.4
	Çoğunlukla Katılıyorum	66	17
	Tamamen Katılıyorum	130	33.4
15-Bağımlılık konusunda okulda-yurtlarda yapılan eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	81	21
	Biraz Katılıyorum	62	16.1
	Orta Düzeyde Katılıyorum	134	34.8
	Çoğunlukla Katılıyorum	71	18.4
	Tamamen Katılıyorum	37	9.6

Öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin tutumlarının frekans analizi şu şekildedir. Ankete katılan öğrencilerin %53,3'ü 'bağımlılık yapıcı maddelerin insanların hayatlarında başarısızlıklara neden olduğunu düşünüyorum' fikrine katılırken çok az öğrenci (%4,4'ü) bu düşünceye katılmadığını belirtmektedir.

Öğrencilerin %52,3'ü 'Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine, yakınlarına ve topluma zarar verdiği kanaatindeyim' bu fikre tamamen katılırken, %4,7'si bu düşünceye katılmamaktadır.

Öğrencilerin %51,1'i 'Bağımlılık yapıcı maddelerden birini kullandığımda arkadaşlarım arasında daha fazla ilgi çekeceğini düşünüyorum' fikrine katılmazken %6,7'si çoğunlukla katılıyorum cevabını vermiştir.

Öğrencilerin %57'si 'Fırsat bulursam bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam' düşüncesine katılmıyorum derken, %8,9'u denemek fikrine olumlu bakmaktadır.

Öğrencilerin %53,3'ü 'İnsanların özel günlerine bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması bence normaldir' düşüncesine katılmazken %9,4'ü çoğunlukla bu fikre katıldığını belirtmektedir.

Öğrencilerin %43,6'sı 'Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığı kanaatindeyim' düşüncesine katılmazken %11,5'i bu düşünceye tamamen katılmaktadır.

Öğrencilerin 37,5'i 'Uyuşturucu ile ilgili basında çıkan haberler sizi nasıl etkiliyor?' sorusuna etkilemiyor cevabı verirken, %22'si merakımı arttırıyor, %19,3'ü merakımı azaltıyor, %21,2'si umurumda değil cevabını vermişlerdir.

Öğrencilerin %42,7'si 'Eğer canım isterse bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kolayca bulup alabileceğimi düşünüyorum' fikrine katılmazken %9'u tamamen katılmaktadır.

Öğrencilerin %53,4'ü 'Bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum' düşüncesine sahipken %8,4'ü bu düşünceye biraz katılmıştır.

Öğrencilerin %30,2'si 'Madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda yapılacak bir eğitime katılmak hoşuma gider' düşüncesine sahipken %14,7'si bu düşüncede değildir.

Öğrencilerin %46,3'ü 'Tanıdığım, sevdiğim birisinin bağımlılık yapıcı bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem' iktidarına sahipken %10,6'sı bu iktidarı gösterememektedir.

Öğrencilerin %40,9'u 'Tütün ve alkolün bağımlılık yapıcı maddelerden olduğunu düşünmüyorum' fikrine katılmadığını belirtirken, %11,9'u tamamen katılmaktadır.

Öğrencilerin %30,4'ü 'Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim' düşüncesine orta düzeyde katılırken, %9,2'si katılmadığını belirtmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu 'Bağımlılık yapıcı maddeleri kullananlara, onları satanlara ve özendirenlere en ağır cezanın uygulanması gerektiği düşüncesindeyim' ortak kanaatindeyken, %9'u bu düşüncede değildir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu 'Bağımlılık konusunda okulda-yurtlarda yapılan eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum' fikrine katılmazken %9,6'sı yeterli olduğunu düşünmektedir.

Öğrencilerimizin bağımlılık yapıcı maddeler hakkında genel görüşleri onları kullanmamak ve satanlara cezalar verilmesi yönündedir. Yine öğrencilerimizin büyük çoğunluğu yapılan eğitimleri yetersiz bulmakta ve yapılacak eğitimlere katılmak istemektedirler, bu yönüyle bağımlılıkla mücadele açısından öğrencilerin bu tutumları umut vaat edicidir.

Cinsiyete Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Karşı Tutumlarının T-Testi Sonuçları

Cinsiyetlerine göre öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları **Tablo 39**'da yer almaktadır.

Tablo 39. Cinsiyete Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Karşı Tutumlarının T Testi Sonuçları

Öğrencinin bağımlılık yapıcı maddelere (sigara, alkol veya uyuşturucu) karşı tutumları	Grup	N	X	Ss	SD	t	P
1-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum.	Kız	231	4,0173	1,31539	407	0,588	0,278
	Erkek	178	3,9438	1,18232			
2-Bağımlılık yapıcı maddelerin İnsanların yaşamlarında Başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim.	Kız	231	4,0736	1,22607	407	-0,280	0,390
	Erkek	178	4,1067	1,13240			
3-İnsan zaman zaman kendini mutlu etmek için bağımlılık yapıcı bir madde alabilir.	Kız	231	1,9221	1,31645	407	-4,844	< 0,001*
	Erkek	178	2,5899	1,46342			
4-Fırsat bulursam bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam.	Kız	231	1,7273	1,23679	407	-4,904	< 0,001*
	Erkek	178	2,3933	1,45064			
5-Maddi imkânlarım ve çevrem uygun olsa bağımlılık yapıcı bir maddeyi kullanabilirim.	Kız	231	1,7013	1,21295	407	-5,362	< 0,001*
	Erkek	178	2,4213	1,44073			
6-İnsanların özel günlerinde bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması bence normaldir.	Kız	231	1,8095	1,26769	407	-5,134	< 0,001*
	Erkek	178	2,5225	1,48135			
7-Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum	Kız	227	2,0441	1,39144	403	-4,848	< 0,001*
	Erkek	178	2,7191	1,8995			
8-Bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum.	Kız	224	4,0670	1,40147	397	3,261	< 0,001*
	Erkek	175	3,6000	1,44238			
9-Madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda yapılacak bir bilgilendirme toplantısına katılmak hoşuma gider.	Kız	223	3,5157	1,37168	396	3,245	< 0,001*
	Erkek	175	3,0571	1,43324			

Tablo 39. (Devamı)

10-Tanıdığım, sevdiğim birinin bağımlılık yapıcı bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem.	Kız	224	3,9688	1,36710	396	3,457	< 0,001*
	Erkek	174	3,4828	1,42124			
11-Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanıldığı yerlerden ve ortamdan uzak dururum.	Kız	221	3,8416	1,35757	394	3,341	< 0,001*
	Erkek	175	3,3714	1,43210			
12-Tütün ve alkolün bağımlılık yapıcı maddelerden olmadığını düşünüyorum.	Kız	223	2,1121	1,35267	396	-4,173	< 0,001*
	Erkek	175	2,6971	1,43228			
13-Bağımlılık yapıcı maddelerden doğal olanların insana zarar vermeyeceğini düşünüyorum.	Kız	222	2,0450	1,29662	395	-3,739	< 0,001*
	Erkek	175	2,5486	1,37577			
14-Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim	Kız	221	3,5928	1,29571	394	2,550	0,06
	Erkek	175	3,2686	1,20434			
15-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullananlara onları özendirenlere ve satanlara en ağır cezanın verilmesi gerektiği düşüncesindeyim	Kız	220	3,6182	1,42054	391	2,253	0,014*
	Erkek	173	3,3179	1,21883			
16-Bağımlılık konusunda okulda-yurtlarda yapılan eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum	Kız	220	2,6091	1,32138	387	-3,493	< 0,001*
	Erkek	169	3,0355	1,08504			

*P < .05

Tablo 39'da cinsiyetler arasındaki fark incelendiğinde Tutum 1 yani "*Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum*" tutumunun p anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için cinsiyetler arasında fark yoktur, Tutum 2 "*Bağımlılık yapıcı maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim*" ve Tutum 14 "*Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim*" ifadelerinin p anlamlılık değerleri 0.05'ten büyük olduğu için cinsiyetler arasında fark yoktur. 7., 12., 13. tutumlar için "*öğrencinin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları*" konusunda cinsiyetler arasında fark vardır. Bu anlamlı fark erkekler lehinedir.

9., 10., 11., 15., tutumlar için "*öğrencinin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları*" konusunda cinsiyetler arasında fark vardır. Bu anlamlı fark kızlar lehinedir.

Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları

Tablo 40. Öğrencilerin, Kendilerini Geliştirmek İçin Kurslara Katılma Sıklığına Göre Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları

		N	x	Ss	F	P	Anlamlı Fark
1-Bağımlılık yapıcı maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim.	Hiç katılmam	150	4,0533	1,27856			
	Ayda 1-2 kez	139	4,1223	1,13865			
	Haftada en az 1 kez	91	4,0989	1,14557	0,086	0,968	
	Hemen her gün katılıyorum	29	4,0690	1,06674			
	Total	409	4,0880	1,18490			
2-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine, yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum.	Hiç katılmam	150	4,0667	1,29877			
	Ayda 1-2 kez	139	3,9281	1,20771			
	Haftada en az 1 kez	91	4,0549	1,25045	1,223	0,301	
	Hemen her gün katılıyorum	29	3,6207	1,20753			
	Total	409	3,9853	1,25236			
3-İnsan zaman zaman kendisini mutlu etmek için bağımlılık yapıcı bir madde alabilir.	Hiç katılmam	150	2,0333	1,29748			
	Ayda 1-2 kez	139	2,4317	1,43986			
	Haftada en az 1 kez	91	2,0440	1,45229	3,176	0,024*	Hiç katılmam Ayda 1-2 kez
	Hemen her gün katılıyorum	29	2,6207	1,65645			
	Total	409	2,2127	1,41983			
4-Fırsat bulursam bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam.	Hiç katılmam	150	1,8000	1,29532			
	Ayda 1-2 kez	139	2,2374	1,38094			
	Haftada en az 1 kez	91	1,9670	1,38605	2,778	0,040*	Hiç katılmam Ayda 1-2 kez
	Hemen her gün katılıyorum	29	2,2414	1,55046			
	Total	409	2,0171	1,37277			
5-Maddi imkânlarım ve çevrem uygun olsa bağımlılık yapıcı bir maddeyi kullanabilirim.	Hiç katılmam	150	1,8000	1,24782			
	Ayda 1-2 kez	139	2,3525	1,49329			
	Haftada en az 1 kez	91	1,8462	1,26424	4,676	0,003*	Hiç katılmam Ayda 1-2 kez, Ayda 1-2 kez Haftada en az 1 kez
	Hemen her gün katılıyorum	29	2,0345	1,32241			
	Total	409	2,0147	1,36295			
6-İnsanların özel günlerine bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması bence normaldir.	Hiç katılmam	150	1,9400	1,32721			
	Ayda 1-2 kez	139	2,3597	1,47936			
	Haftada en az 1 kez	91	1,9890	1,33745	2,63	0,05	
	Hemen her gün katılıyorum	29	2,3103	1,56076			
	Total	409	2,1198	1,40825			
7-Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum.	Hiç katılmam	149	2,0403	1,32990			
	Ayda 1-2 kez	138	2,6449	1,48374			
	Haftada en az 1 kez	91	2,2967	1,41809	4,715	0,003*	Hiç katılmam Ayda 1-2 kez
	Hemen her gün katılıyorum	27	2,5926	1,42125			
	Total	405	2,3407	1,42899			
8-Bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum.	Hiç katılmam	145	3,9793	1,49290			
	Ayda 1-2 kez	136	3,6912	1,48331			
	Haftada en az 1 kez	91	3,9231	1,32691	1,021	0,383	
	Hemen her gün katılıyorum	27	3,8889	1,21950			
	Total	399	3,8622	1,43662			
9-Madde bağımlılığımın tehlikeleri konusunda yapılacak bir bilgilendirme toplantısına katılmak hoşuma gider.	Hiç katılmam	144	3,1250	1,48595			
	Ayda 1-2 kez	137	3,4015	1,41660			
	Haftada en az 1 kez	90	3,4000	1,29649	1,494	0,216	
	Hemen her gün katılıyorum	27	3,5926	1,36605			
	Total	398	3,3141	1,41576			

Tablo 40. (Devamı)

10-Tanıdığım, sevdiğim birisinin bağımlılık yapıcı bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem.	Hiç katılmam	145	3,7724	1,50806		
	Ayda 1-2 kez	136	3,6029	1,42090		
	Haftada en az 1 kez	90	3,9222	1,33432	1,038	0,376
	Hemen her gün katılırim	27	3,8889	0,97402		
	Total	398	3,7563	1,41007		
11-Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanıldığı yerlerden ve ortamlardan uzak dururum.	Hiç katılmam	144	3,6736	1,41831		
	Ayda 1-2 kez	135	3,5556	1,39651		
	Haftada en az 1 kez	90	3,8222	1,40287	1,634	0,181
	Hemen her gün katılırim	27	3,1852	1,38778		
	Total	396	3,6338	1,40875		
12-Tütün ve alkolün bağımlılık yapıcı maddelerden olmadığını düşünüyorum.	Hiç katılmam	146	2,2123	1,39065		
	Ayda 1-2 kez	134	2,4328	1,36248		
	Haftada en az 1 kez	91	2,4066	1,49055	1,462	0,224
	Hemen her gün katılırim	27	2,7778	1,52753		
	Total	398	2,3693	1,41662		
13-Bağımlılık yapıcı maddelerden doğal olanların insana zarar vermeyeceğini düşünüyorum.	Hiç katılmam	144	2,1111	1,36955		
	Ayda 1-2 kez	134	2,4552	1,40148		
	Haftada en az 1 kez	91	2,1868	1,26414	1,749	0,156
	Hemen her gün katılırim	28	2,4286	1,25988		
	Total	397	2,2670	1,35372		
14-Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim.	Hiç katılmam	143	3,2238	1,37595		
	Ayda 1-2 kez	135	3,6000	1,26491		
	Haftada en az 1 kez	91	3,5604	1,09756	2,442	0,064
	Hemen her gün katılırim	27	3,5185	1,05139		
	Total	396	3,4495	1,26490		
15-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullananlara, onları özendirenlere ve satanlara en ağır cezanın verilmesi gerektiği düşüncesindeyim.	Hiç katılmam	141	3,5177	1,42229		
	Ayda 1-2 kez	134	3,4851	1,34743		
	Haftada en az 1 kez	91	3,4725	1,25025	0,095	0,963
	Hemen her gün katılırim	27	3,3704	1,24493		
	Total	393	3,4860	1,34219		

Tablo 40 incelendiğinde 3,4,5,7 Tutumlarının p anlamlılık değeri 0.05'ten küçük olduğu görülmektedir. Kurslara katılma sıklığının öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları üzerindeki etkisi saptandıktan sonra, (post-hoc) testleri yapılmış olup hiç katılmam diyenle ayda 1-2 kez katılırim diyenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 41. Aile Tutumlarının Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına Etkisine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

	Grup	N	x	Ss	F	P
1-Bağımlılık yapıcı maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim.	Otoriter	105	4,0857	1,29432	0,000*	
	Aşırı koruyucu	110	4,2818	1,00578		
	Demokratik	85	4,2235	0,98048		
	Mükemmeliyetçi	55	4,1273	1,10645		
	Total	409	4,0880	1,18490		
2-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine, yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum.	İlgisiz	54	3,2778	1,37932	5,852	0,000*
	Otoriter	105	3,9905	1,23643		
	Aşırı koruyucu	110	4,0636	1,27270		
	Demokratik	85	4,2706	1,07336		
	Mükemmeliyetçi	55	4,0727	1,15237		
3-İnsan zaman zaman kendisini mutlu etmek için bağımlılık yapıcı bir madde alabilir.	Total	409	3,9853	1,25236	4,25	0,002*
	İlgisiz	54	2,7407	1,49446		
	Otoriter	105	2,3429	1,39248		
	Aşırı koruyucu	110	2,0182	1,38128		
	Demokratik	85	1,8588	1,31975		
4-Fırsat bulursam bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam.	Mükemmeliyetçi	55	2,3818	1,45921	7,057	0,000*
	Total	409	2,2127	1,41983		
	İlgisiz	54	2,6852	1,51501		
	Otoriter	105	2,2476	1,45299		
	Aşırı koruyucu	110	1,8273	1,24044		
5-Maddi imkânlarım ve çevrem uygun olsa bağımlılık yapıcı bir maddeyi kullanabilirim.	Demokratik	85	1,5765	1,18900	5,774	0,000*
	Mükemmeliyetçi	55	1,9818	1,29802		
	Total	409	2,0171	1,37277		
	İlgisiz	54	2,6667	1,40081		
	Otoriter	105	2,0857	1,32371		
6-İnsanların özel günlerine bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması bence normaldir.	Aşırı koruyucu	110	1,8818	1,36625	4,763	0,001*
	Demokratik	85	1,6000	1,17716		
	Mükemmeliyetçi	55	2,1455	1,43266		
	Total	409	2,0147	1,36295		
	İlgisiz	54	2,6111	1,58313		
7-Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum.	Otoriter	105	2,3714	1,47581	1,694	0,15
	Aşırı koruyucu	110	1,9545	1,31600		
	Demokratik	85	1,7176	1,26878		
	Mükemmeliyetçi	55	2,1091	1,28629		
	Total	409	2,1198	1,40825		
8-Bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum.	İlgisiz	53	2,3019	1,32411	9,439	0,000*
	Otoriter	105	2,5714	1,48620		
	Aşırı koruyucu	108	2,0741	1,35138		
	Demokratik	84	2,3690	1,50325		
	Mükemmeliyetçi	55	2,4182	1,41016		
9-Madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda yapılacak bir bilgilendirme toplantısına katılmak hoşuma gider.	Total	405	2,3407	1,42899	2,764	0,027*
	İlgisiz	52	2,8462	1,56411		
	Otoriter	102	3,9706	1,30843		
	Aşırı koruyucu	107	3,8785	1,49660		
	Demokratik	84	4,3095	1,22205		
	Mükemmeliyetçi	54	3,9074	1,30700		
	Total	399	3,8622	1,43662		
	İlgisiz	53	2,7547	1,46636		
	Otoriter	103	3,2816	1,38916		
	Aşırı koruyucu	106	3,4434	1,38757		
	Demokratik	84	3,4048	1,40669		
	Mükemmeliyetçi	52	3,5385	1,39272		
	Total	398	3,3141	1,41576		

Tablo 41. (Devamı)

10-Tanıdığım, sevdiğim birisinin bağımlılık yapıcı bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem.	İlgisiz	52	2,9615	1,50765	6,134	0,000*
	Otoriter	103	3,7573	1,35376		
	Aşırı koruyucu	107	3,8972	1,41378		
	Demokratik	84	4,1190	1,26496		
	Mükemmeliyetçi	52	3,6731	1,36800		
	Total	398	3,7563	1,41007		
11-Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanıldığı yerlerden ve ortamlardan uzak durumum.	İlgisiz	52	2,9231	1,54471	4,376	0,002*
	Otoriter	101	3,7723	1,37754		
	Aşırı koruyucu	107	3,6822	1,39810		
	Demokratik	83	3,8795	1,26296		
	Mükemmeliyetçi	53	3,5849	1,39276		
	Total	396	3,6338	1,40875		
12-Tütün ve alkolün bağımlılık yapıcı maddelerden olmadığını düşünüyorum.	İlgisiz	53	2,5283	1,43586	1,41	0,23
	Otoriter	103	2,4660	1,44721		
	Aşırı koruyucu	106	2,3679	1,42979		
	Demokratik	83	2,0602	1,32839		
	Mükemmeliyetçi	53	2,5094	1,42266		
	Total	398	2,3693	1,41662		
13-Bağımlılık yapıcı maddelerden doğal olanların insana zarar vermeyeceğini düşünüyorum.	İlgisiz	53	2,2830	1,39197	1,902	0,109
	Otoriter	101	2,5248	1,45323		
	Aşırı koruyucu	107	2,0374	1,27328		
	Demokratik	83	2,1687	1,35087		
	Mükemmeliyetçi	53	2,3774	1,22829		
	Total	397	2,2670	1,35372		
14-Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim.	İlgisiz	53	3,0377	1,35820	1,823	0,124
	Otoriter	101	3,5545	1,22045		
	Aşırı koruyucu	107	3,4299	1,29667		
	Demokratik	82	3,5244	1,16773		
	Mükemmeliyetçi	53	3,5849	1,29249		
	Total	396	3,4495	1,26490		
15-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullananlara, onları özendirenlere ve satanlara en ağır cezanın verilmesi gerektiği düşüncesindeyim.	İlgisiz	53	3,0377	1,42724	3,254	0,012*
	Otoriter	100	3,2900	1,31268		
	Aşırı koruyucu	105	3,6476	1,34437		
	Demokratik	82	3,7317	1,26734		
	Mükemmeliyetçi	53	3,6038	1,30590		
	Total	393	3,4860	1,34219		

Tablo 41 incelendiğinde 7, 12, 13, 14 Tutumlarının p anlamlılık değeri 0.05’ten büyük olduğu için bu tutumlarda ailenin öğrenciye yaklaşımı ile ilgili anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 42. Öğrencilerin Aylık Gelirlerinin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına Etkisine İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları

	Grup	N	x	Ss	F	P	Anlamlı Fark
1-Bağımlılık yapıcı maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim.	0-250TL	112	4,0446	1,33145	1,083	0,364	
	251-500TL	47	3,9149	1,19473			
	501-750TL	103	4,2718	1,03084			
	751-1000TL	67	3,9701	1,25493			
	1001TL ve üzeri	80	4,1125	1,07907			
	Total	409	4,0880	1,18490			
2-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine, yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum.	0-250TL	112	3,8929	1,44170	1,613	0,17	
	251-500TL	47	3,8511	1,30182			
	501-750TL	103	4,0388	1,11075			
	751-1000TL	67	3,8209	1,32488			
	1001TL ve üzeri	80	4,2625	1,00308			
	Total	409	3,9853	1,25236			
3-İnsan zaman zaman kendisini mutlu etmek için bağımlılık yapıcı bir madde alabilir.	0-250TL	112	2,0625	1,37730	0,632	0,64	
	251-500TL	47	2,3617	1,48068			
	501-750TL	103	2,3301	1,47122			
	751-1000TL	67	2,2239	1,50576			
	1001TL ve üzeri	80	2,1750	1,30989			
	Total	409	2,2127	1,41983			
4-Fırsat bulursam bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam.	0-250TL	112	1,8482	1,35706	1,424	0,225	
	251-500TL	47	2,2979	1,48785			
	501-750TL	103	2,1845	1,43996			
	751-1000TL	67	1,9403	1,35826			
	1001TL ve üzeri	80	1,9375	1,22571			
	Total	409	2,0171	1,37277			
5-Maddi imkânlarım ve çevrem uygun olsa bağımlılık yapıcı bir maddeyi kullanabilirim.	0-250TL	112	1,8750	1,32288	1,706	0,148	
	251-500TL	47	2,3830	1,56807			
	501-750TL	103	2,1359	1,40062			
	751-1000TL	67	2,0149	1,37612			
	1001TL ve üzeri	80	1,8375	1,19539			
	Total	409	2,0147	1,36295			
6-İnsanların özel günlerine bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması bence normaldir.	0-250TL	112	1,9911	1,39817	0,796	0,529	
	251-500TL	47	2,3191	1,47599			
	501-750TL	103	2,2330	1,40868			
	751-1000TL	67	2,1642	1,52352			
	1001TL ve üzeri	80	2,0000	1,28280			
	Total	409	2,1198	1,40825			
7-Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum.	0-250TL	111	2,0270	1,39127	2,026	0,09	
	251-500TL	47	2,5319	1,47222			
	501-750TL	101	2,5149	1,45337			
	751-1000TL	66	2,4394	1,48975			
	1001TL ve üzeri	80	2,3625	1,33354			
	Total	405	2,3407	1,42899			
8-Bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum.	0-250TL	109	3,7339	1,61384	0,876	0,478	
	251-500TL	47	3,8298	1,38814			
	501-750TL	100	3,8700	1,40457			
	751-1000TL	65	3,7846	1,50512			
	1001TL ve üzeri	78	4,1154	1,16196			
	Total	399	3,8622	1,43662			
9-Madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda yapılacak bir bilgilendirme toplantısına katılmak hoşuma gider.	0-250TL	106	3,0472	1,48248	1,732	0,142	
	251-500TL	47	3,6383	1,42074			
	501-750TL	101	3,3861	1,38543			
	751-1000TL	66	3,2879	1,42251			
	1001TL ve üzeri	78	3,4103	1,32347			
	Total	398	3,3141	1,41576			

Tablo 42. (Devamı)

10-Tanıdığım, sevdiğim birisinin bağımlılık yapıcı bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem.	0-250TL	106	3,7075	1,61521	1,502	0,201	
	251-500TL	47	3,7447	1,30996			
	501-750TL	101	3,8911	1,37041			
	751-1000TL	66	3,4242	1,42570			
	1001TL ve üzeri	78	3,9359	1,16596			
	Total	398	3,7563	1,41007			
11-Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanıldığı yerlerden ve ortamlardan uzak dururum.	0-250TL	106	3,5755	1,53032	0,435	0,783	
	251-500TL	47	3,7021	1,50239			
	501-750TL	101	3,7525	1,38857			
	751-1000TL	66	3,4848	1,32714			
	1001TL ve üzeri	76	3,6447	1,28275			
	Total	396	3,6338	1,40875			
12-Tütün ve alkolün bağımlılık yapıcı maddelerden olmadığını düşünüyorum.	0-250TL	107	1,9813	1,31738	3,41	0,009*	0-250TL-501-750TL, 0-250TL-751-1000TL, 0-250TL-1001TL ve üzeri
	251-500TL	47	2,2340	1,35475			
	501-750TL	100	2,5200	1,50742			
	751-1000TL	66	2,5909	1,48818			
	1001TL ve üzeri	78	2,6026	1,31267			
	Total	398	2,3693	1,41662			
13-Bağımlılık yapıcı maddelerden doğal olanların insana zarar vermeyeceğini düşünüyorum.	0-250TL	107	1,9065	1,29245	3,342	0,010*	0-250TL-1001 TL ve üzeri
	251-500TL	47	2,4468	1,48629			
	501-750TL	101	2,2277	1,34819			
	751-1000TL	66	2,4697	1,37247			
	1001TL ve üzeri	76	2,5395	1,25900			
	Total	397	2,2670	1,35372			
14-Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim.	0-250TL	107	3,3925	1,52808	2,771	0,027*	251-500TL-751-1000 TL
	251-500TL	47	3,7872	1,15976			
	501-750TL	101	3,6634	1,09797			
	751-1000TL	66	3,1970	1,11244			
	1001TL ve üzeri	75	3,2533	1,18656			
	Total	396	3,4495	1,26490			
15-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullananlara, onları özendirenlere ve satanlara en ağır cezanın verilmesi gerektiği düşüncesindeyim.	0-250TL	107	3,4860	1,41664	0,382	0,822	
	251-500TL	46	3,4783	1,39426			
	501-750TL	100	3,6100	1,32494			
	751-1000TL	66	3,4394	1,30241			
	1001TL ve üzeri	74	3,3649	1,27757			
	Total	393	3,4860	1,34219			

Tablo 42 incelendiğinde 12,13,14 Tutumlarının p anlamlılık değeri 0.05'ten küçük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aylık gelirlerinin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları üzerindeki etkisi bulunduğundan sonra (post-hoc) testleri yapıldığında 12.Tutumda 0-250TL ile 501-750TL,751-1000TL,1001TL ve üzeri geliri olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.13.Tutumda 0-250TL ile 1001 TL ve üzeri geliri olan öğrenciler arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ve 14.Tutumda 251-500TL ile 751-1000TL geliri olan öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 43. Öğrencilerin Mezun Oldukları Liselerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına Etkisine İlişkin Görüşlerinin Varyans Analiz Sonuçları

	Grup	N	x	Ss	F	P	Anlamlı Fark
1-Bağımlılık yapıcı maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim.	Anadolu Lisesi	149	4,0201	1,30731	1,216	0,303	
	Meslek Lisesi	91	4,1868	1,08435			
	Özel Lise	68	4,0441	1,15169			
	Genel Lise	64	4,2969	1,00285			
	Fen Lisesi	37	3,8378	1,23634			
	Total	409	4,0880	1,18490			
2-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine, yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum.	Anadolu Lisesi	149	4,0537	1,30376	2,022	0,091	
	Meslek Lisesi	91	4,0110	1,26925			
	Özel Lise	68	3,6471	1,30172			
	Genel Lise	64	4,2188	1,13346			
	Fen Lisesi	37	3,8649	1,00449			
	Total	409	3,9853	1,25236			
3-İnsan zaman zaman kendisini mutlu etmek için bağımlılık yapıcı bir madde alabilir.	Anadolu Lisesi	149	1,9262	1,27922	3,295	0,011*	Anadolu Lisesi-Özel Lise
	Meslek Lisesi	91	2,3846	1,54754			
	Özel Lise	68	2,6029	1,42619			
	Genel Lise	64	2,2813	1,52720			
	Fen Lisesi	37	2,1081	1,24239			
	Total	409	2,2127	1,41983			
4-Fırsat bulursam bağımlılık yapıcı maddelerden herhangi birini denemekten kaçınmam.	Anadolu Lisesi	149	1,7114	1,27499	4,314	0,002*	Anadolu Lisesi-Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi-Özel Lise
	Meslek Lisesi	91	2,2747	1,53526			
	Özel Lise	68	2,4118	1,27239			
	Genel Lise	64	1,9063	1,34186			
	Fen Lisesi	37	2,0811	1,32032			
	Total	409	2,0171	1,37277			
5-Maddi imkânlarım ve çevrem uygun olsa bağımlılık yapıcı bir maddeyi kullanabilirim.	Anadolu Lisesi	149	1,6644	1,17180	7,989	0,000*	Anadolu Lisesi-Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi-Özel Lise,Özel Lise-Genel Lise,Özel Lise-Fen Lisesi
	Meslek Lisesi	91	2,2308	1,47631			
	Özel Lise	68	2,6912	1,46865			
	Genel Lise	64	1,9063	1,31799			
	Fen Lisesi	37	1,8378	1,16699			
	Total	409	2,0147	1,36295			
6-İnsanların özel günlerine bağımlılık yapıcı maddelerin kullanılması bence normaldir.	Anadolu Lisesi	149	1,7919	1,24268	5,473	0,000*	Anadolu Lisesi-Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi-Özel Lise,Özel Lise-Fen Lisesi,Meslek Lisesi-Anadolu Lisesi
	Meslek Lisesi	91	2,3407	1,51452			
	Özel Lise	68	2,6618	1,37797			
	Genel Lise	64	2,0938	1,48771			
	Fen Lisesi	37	1,9459	1,35290			
	Total	409	2,1198	1,40825			
7-Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin getirilen bazı yasakların insanların özgürlüğünü kısıtladığını düşünüyorum.	Anadolu Lisesi	145	2,0759	1,35443	4,575	0,001*	Anadolu Lisesi-Özel Lise,Meslek Lisesi-Özel Lise
	Meslek Lisesi	91	2,1538	1,42924			
	Özel Lise	68	2,8382	1,35614			
	Genel Lise	64	2,6406	1,53651			
	Fen Lisesi	37	2,4054	1,38362			
	Total	405	2,3407	1,42899			
8-Bağımlılık yapıcı maddelerden her hangi birini kullanmamın anne, babamı çok üzeceğini biliyorum.	Anadolu Lisesi	144	4,0694	1,43704	5,515	0,000*	Anadolu Lisesi-Özel Lise,Özel Lise-Genel Lise
	Meslek Lisesi	89	3,6742	1,56507			
	Özel Lise	66	3,2424	1,38187			
	Genel Lise	63	4,2222	1,15625			
	Fen Lisesi	37	4,0000	1,29099			
	Total	399	3,8622	1,43662			

Tablo 43. (Devamı)

9-Madde bağımlılığının tehlikeleri konusunda yapılacak bir bilgilendirme toplantısına katılmak hoşuma gider.	Anadolu Lisesi	144	3,2569	1,44235	2,056	0,086	
	Meslek Lisesi	89	3,1798	1,52674			
	Özel Lise	68	3,2794	1,32536			
	Genel Lise	62	3,7742	1,29841			
	Fen Lisesi	35	3,1429	1,28665			
	Total	398	3,3141	1,41576			
10-Tanıdığım, sevdiğim birisinin bağımlılık yapıcı bir maddeyi ikram etmesi halinde onu kırma pahasına da olsa kabul etmem.	Anadolu Lisesi	142	3,9366	1,40018	4,104	0,003*	Meslek Lisesi-Genel Lise, Özel Lise-Genel Lise
	Meslek Lisesi	90	3,4444	1,60134			
	Özel Lise	68	3,4706	1,28679			
	Genel Lise	63	4,1905	1,07549			
	Fen Lisesi	35	3,6000	1,43895			
	Total	398	3,7563	1,41007			
11-Bağımlılık yapıcı maddelerin kullanıldığı yerlerden ve ortamlardan uzak dururum.	Anadolu Lisesi	142	3,8310	1,36819	3,369	0,010*	
	Meslek Lisesi	90	3,3333	1,60056			
	Özel Lise	68	3,3088	1,32999			
	Genel Lise	60	3,9167	1,25268			
	Fen Lisesi	36	3,7500	1,25071			
	Total	396	3,6338	1,40875			
12-Tütün ve alkolün bağımlılık yapıcı maddelerden olmadığını düşünüyorum.	Anadolu Lisesi	143	1,9860	1,24463	6,762	0,000*	Anadolu Lisesi-Özel Lise, Anadolu Lisesi - Genel Lise, Meslek Lisesi-Özel Lise, Fen Lisesi-Anadolu Lisesi
	Meslek Lisesi	89	2,2247	1,42823			
	Özel Lise	68	2,8529	1,33007			
	Genel Lise	62	2,6935	1,61538			
	Fen Lisesi	36	2,7778	1,39614			
	Total	398	2,3693	1,41662			
13-Bağımlılık yapıcı maddelerden doğal olanların insana zarar vermeyeceğini düşünüyorum.	Anadolu Lisesi	143	1,9650	1,22424	8,14	0,000*	Anadolu Lisesi-Özel Lise, Anadolu Lisesi - Genel Lise, Meslek Lisesi-Özel Lise, Genel Lise-Meslek Lisesi
	Meslek Lisesi	90	2,0000	1,25421			
	Özel Lise	68	2,8382	1,32271			
	Genel Lise	60	2,7500	1,52521			
	Fen Lisesi	36	2,2500	1,33898			
	Total	397	2,2670	1,35372			
14-Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim.	Anadolu Lisesi	143	3,2937	1,34181	1,897	0,11	
	Meslek Lisesi	90	3,4667	1,35911			
	Özel Lise	68	3,3824	1,05136			
	Genel Lise	59	3,8136	1,22439			
	Fen Lisesi	36	3,5556	1,05409			
	Total	396	3,4495	1,26490			
15-Bağımlılık yapıcı maddeleri kullananlara, onları özendirenlere ve satanlara en ağır cezanın verilmesi gerektiği düşüncesindeyim.	Anadolu Lisesi	142	3,6197	1,38755	3,884	0,004*	Meslek Lisesi-Genel Lise, Özel Lise-Genel Lise
	Meslek Lisesi	90	3,2556	1,43442			
	Özel Lise	67	3,1045	1,12995			
	Genel Lise	58	3,8966	1,26615			
	Fen Lisesi	36	3,5833	1,18019			
	Total	393	3,4860	1,34219			

Tablo 43 incelendiğinde 1, 2, 9, 14 Tutumlarının p anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için bu tutumlarda öğrencinin mezun olduğu lise ile ilgili anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuçlar

Araştırmamızda, Erzurum'da devlete bağlı yurtlarda barınan 2021-2022 Eğitim-Öğretim dönemindeki üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanım alışkanlığı ve bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda tesadüfi örneklem olarak seçilen 409 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında Erzurum Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne bağlı merkezde 6 kız, 7 erkek, ilçelerde 7 karma olmak üzere 20 adet Yurt Müdürlüğünde barınan toplamda 7757 erkek öğrenci, 14195 kız olmak üzere toplamda 21952 öğrenciden oluşturmaktadır.

Araştırmamızın örneklemini ise %56,5'i (231) kız, %43,5'i (178) erkek olmak üzere toplam 409 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırma sonuçlarımız aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada yer alan öğrencilerin cinsiyet dağılımları; %56,5'i kız ve %43,5'si erkektir. Katılımcı oranlarına bakıldığında kızların daha fazla temsil edildiği görülmektedir. Öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre dağılımında ise %36,4 ile Anadolu lisesi öğrencilerinin en yüksek orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %55,7'si ara sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %60,9'u (249) il merkezinde, %27,9'u (114) ilçe merkezinde, %11,2'si (46) köyde ikamet etmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu %64,8'i (265) anne, babası ile birlikte yaşamaktadır. Grubun %61,2'si 500 TL'den fazla aylık gelire sahiptir. Öğrencilerin %91,2'sinin babası ve %84,8'inin annesi okur-yazardır. Öğrencilerin ailelerinin %76,8'inin aylık gelirleri asgari ücret ve üzeridir. Ankete katılan öğrencilerin %78,2'sinin babası çalışmakta, %72,9'unun annesi çalışmamaktadır. Ailelerin öğrenciye yaklaşım şekli %26,9 aşırı koruyucu ve %25,7'si otoriterdir.

Öğrencilerin Sosyal Etkinlik Yapma Sıklığına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin %29,8'inin hiç spor yapmadığı, %34,5'inin ayda 1-2 kez spor yaptığı, %25,7'sinin haftada en az bir kez spor yaptığı %10'unun ise hemen her gün spor yapmak için vakit ayırdığı saptanmıştır.

Akşamları dışarı çıkma sıklıkları ise; %18,8 'i hiç çıkmam derken, %31,1'i ayda 1-2 kez çıktığını, %36,2'si haftada en az 1 kez çıktığını ve % 13,9'u hemen her gün çıktığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerimizin kendilerini geliştirmek için kurslara katılma sıklığı; %36,7'si hiç katılmazken, %34,0'ı ayda 1-2 kez, %22,2 'si haftada en az 1 kez ve %7,1'i hemen her gün bir kursa gittiklerinin tespiti elde edilmiştir.

Yapılan çalışma yurtlarda barınan öğrencilere yönelik olduğundan öğrencilerimizin verdiği cevaplar doğrultusunda kurslara katılım oranlarının çok az olduğu söylenebilir.

Özellikle yurtlarda öğrenciler sadece barınma ihtiyaçlarını karşılamıyorlar, orada sosyalleşiyorlar, farklı kültürden insanlarla tanışıyorlar, belki tanıştığı bir kişi bile onun hayatını tamamen değiştirip güzel yönde geliştirebileceği gibi ciddi anlamda zarar görmesine de neden olabilir, öğrencilerimizin boş vakitlerinin fazla olması ve onları doğru anlamda yönlendirebilmek için spordan sanata el işinden bilgisayar programlamaya kadar nerdeyse her öğrencinin ilgisini çekebilecek kurslar ve aktiviteler düzenleniyor. Araştırmamızda biz de gördük ki her gün kursa katılan öğrenci sigara içmiyor. Sigara içmek aynı zamanda diğer bağımlılık yapıcı maddelere başlamada bir alt zemin bir merdiven görevi yaptığı için de son derece önemli.

Bağımlılık Yapıcı Madde Alışkanlığı ve Yaygınlığına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada yer alan öğrencilerin %56'sı bu zamana kadar bir kez dahi olsa sigara denememiştir. Örneklem grubun %44'ü belli aralıklarla sigara kullanmaya devam etmektedir. Öğrencilerin sigarayı deneme istemelerindeki en önemli sebepleri ise; %9,4'ünün merak, %30'unun arkadaş etkisi, %11,1'inin stres ve sıkıntı nedeniyle, %18,9'unun farklı nedenlerdir. Arkadaş etkisi, merak ve stresle başa çıkamama, öğrencilerin çoğunun Erzurum' da ilk yılları olduğu da düşünüldüğünde aile ortamından uzaklaşma, özlem, farklı mutluluk arayışı gibi nedenlerdir. Sigara denememiş olan öğrencilerin ise; %38,7'si sağlığa zararlı olduğu için, %15,6'sı kokusu ve dumanından rahatsız olduğu için, %20,4'ü sevmediği için, %11,6'sı içenlere verdiği zararı gördüğü için, %3,5'i çevresinde hoş karşılanmadığı için, %3,1'i pahalı olduğu için ve %5,8'i diğer sebeplerden içmedikleri belirlenmiştir. Farklı illerde ve zamanda yapılan çalışmalarda da elde edilen veriler şu şekildedir.

Ögel ve arkadaşlarının 'Gençler Arasında Sigara,Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı ile Özelliklerinin Değerlendirilmesi-SAMAY98' isimli araştırmasında örneklem grubundaki öğrencilerin %22 'sinin günde en az bir kez sigara içtiği saptanmıştır (Ögel ve diğ., 1998).

Ögel (2000), yılında benzer bir araştırmasında öğrencilerin her gün en az bir adet sigara içme sıklığını %22,5 olarak saptamıştır.

Orak ve arkadaşları 2004 yılında Burdur ilindeki lise öğrencilerinin sigara içme yaygınlığını %11,6 olarak tespit etmiştir (Orak ve diğ., 2004).

Kurupınar (2012), ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, araştırmada yer alan öğrencilerin %60,7 'sinin şimdiye kadar bir kez dahi olsa sigara içtiğini, %27,3'ünün (149 öğrenci) ise belli aralıklarla sigaraya devam ettiğini tespit etmiştir. Öğrencilerin sigaraya başlamalarındaki en önemli gerekçeleri ise; %55,7 ile merak, %44,3 ile arkadaş etkisi, %25,5 ile yalnızlık, %22,8 ile özentisi ve %20,8 ile aile sorunları takip etmiştir.

Karaca (2010) Elazığ ili merkez ilçede bulunan 37 ortaöğretim okulunda 2008-2009 öğretim döneminde 24.487 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmada bağımlılığa neden olarak ilk sırada merak, kaygı, heves gibi bireysel nedenleri, ikinci sırada arkadaş çevresi, sosyal aktivitelerin azlığı gibi sosyal nedenleri, üçüncü sırada ise aile içi iletişimin azlığı, ilgisizlik, ailede bağımlılık öyküsü gibi ailevi nedenlerin varlığını tespit etmiştir.

Gurubun yakın arkadaşlarının sigara içme durumu şu şekildedir. %20,5'inin hiç bir arkadaşı sigara içmezken, %33,5'inin çok az arkadaşı içer, %22,2'sinin yarısı içer, %16,9'unun çoğu arkadaşı içer ve %6,1'inin ise arkadaşlarının hepsi sigara içmektedir. Sigara içen öğrencilerin %60,6'sının ailesi çocuklarının sigara içtiğini bilirken %39,4'ünün bu durumdan haberdar olmadığı görülmektedir.

Kurupınar 2012 de Madde Bağımlılığı ve Yaygınlığına İlişkin Sonuçları araştırdığı çalışmada örneklem grubunun %20,7'sinin babasının %21,5'inin arkadaşlarının sigara içmekte olduğunu saptamıştır. Sigara içen öğrencilerin %65,8'inin ailesi, çocuklarının sigara içtiğini bilmemektedir. Sigara içen öğrencilerin %55,7'sinin sigara ile ilk kez sokakta tanıştığını belirlemiştir (Kurupınar, 2012).

Öğrencilerin %66'sı hiç alkol kullanmamıştır. Alkol deneyenlerin de %61,1'inin de belli zamanlarda alkol alımına devam ettiği görülmektedir. Öğrencilerin %38,2'sinin merak ettiği için, %20,6'sı arkadaş etkisi ile %16,7'si stres/sıkıntı gidermek için, %8,4'ü büyüdüğünü düşündüğü için, %4,6'sı cesaretini arttırdığını düşündüğü için ve %11,5'i diğer gerekçelerle alkol aldıklarını belirtmişlerdir. Alkol denemeyenler; %40'ı dini inançları gereği içmediğini, % 25,7'si sağlığa zararı olduğunu bildiğinden,%11,2'si içenlere verdiği zararı gördüğünden,

%5,9 'u çevresinde hoş karşılanmadığında, %5,6'sı masraflı olduğundan, %10,1'i diğer nedenlerden alkol almadıklarını belirtmişlerdir.

Ersoy (2015), yılında Maraş ilinde lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin sigaraya başlama nedeni olarak %31,7'si meraktan,%31,7'si üzüntüden,%16,8'i arkadaş ısrarı yüzünden,%12,6'sı özentiden %7'si eğlenmek amacıyla başladığını gerekçe göstermişlerdir. Erci (1999), yılında 'Lise Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörler' başlıklı çalışmasında örneklem grubundaki öğrencilerin %7,71 'inin alkol kullandığını tespit etmiştir.

Orak ve arkadaşları Burdur ilindeki araştırmasında öğrencilerin %10 'unun alkol kullandığını saptamıştır (Orak ve diğ., 2004).

Sağar 2014 yılında Erzurum'da lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında her gün sigara kullananların oranını %23,9 her gün alkol kullananların oranını %1,9 her gün uyuşturucu madde kullananların oranını ise %1,9 olarak tespit etmiştir (Sağar, 2014)

Kurupınar'ın 2012'de ortaöğretim öğrencileri üzerindeki yaptığı çalışmada öğrencilerin %35,2'si bir kez bile olsa alkol kullanmamışken %24,4'ü (133 öğrenci) ise belli aralıklarla alkol kullanmaya devam etmektedir (Kurupınar, 2012).

Ersoy çalışmasında öğrencilere hayatları boyunca alkollü içki deneme durumlarını sorduğunda %32,3'ü denediğini,%67,7'si ise hiç denemediğini söylemiştir.%19,3'lük bir oran ise sn bir yılda en az bir kez kullanmıştır. Araştırmacı öğrencilere neden alkole başladıklarını sorduğunda aldığı cevaplar şu şekildedir. %38,9'u meraktan, %33,1'i üzüntüden, %14,4'ü arkadaş ısrarından %8,5'i eğlence amaçlı,%4,4'ü özentiden şeklinde olup erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha sık alkol almaktadır. Ayrıca aile içinde alkol kullanan bir bireyin olması ve yakın arkadaşlardan birinin alkol kullanıyor olması alkol kullanım riskini artırıyor (Ersoy, 2015).

Bağımlılık yapıcı maddeleri ankete katılan öğrencilerin %24,2'sinin arkadaşı, %18,1'inin babası, %10,3'ünün annesi %8,3'ünün kardeşi kullanmaktadır. Öğrencilerin yakın çevresinde daha çok babalarının ve arkadaşlarının bağımlılık yapıcı bir madde kullandığı görülmektedir. Öğrencilerin %21,6'sı sokakta, %19,8'i evde, %18'i okul çevresinde, %14,1'i eğlence yerlerinde %26,5'i diğer yerlerde bağımlılık yapıcı bir madde aldıklarını belirtmişlerdir.

Tüm bu veriler gösteriyor ki en temel eğitim aile içinde başlıyor aile içinde önemli rol üstlenen ebeveynlerin bağımlılık yapıcı madde kullanıyor olması çocuklar için normal bir davranış gibi algılanmakta, çocuk ileride bu davranışı sürdürebilmektedir. Bağımlılık edici

madde kullanımına bir diğer gerekçe ise arkadaş çevresidir. Arkadaşlarının tamamı sigara içen bireylerde bir bağımlılık gelişim oranı oldukça yükselmektedir. Bu da bize aslında tütün bağımlılığının diğer bağımlılıklarla olan ilişkisini göstermektedir. Nitekim yasal olan bağımlılık yapıcı maddeler yasal olmayanlara bir merdiven bir alt zemin oluşturmaktadır.

Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddelere İlişkin Tutumlarına Dair Sonuçlar

Öğrencilerin %35,2'si bağımlılık yapıcı maddeler ile ilgili bilgileri yaşanan örneklerden elde etmektedir. Öğrencilerin %71,8'i uyuşturucu madde ve türevlerinin daha tehlikeli olduğunu düşünmektedir. Tütün ve türevlerinin diğer bağımlılıklar için kapı aralayan bir faktör olması onun tehlikeli bir bağımlılık türü olmasına neden olurken, uyuşturucu madde etkisi ile işlenen bir takım suçların sonuçları örneğin aile içi cinsel istismar gibi aile birlikteliğini ve toplum huzurunu bozan bir takım sonuçları yüzünden uyuşturucu madde ve türevlerine olan bağımlılık daha ağır sonuçlar doğurmaktadır.

Gurubun %22,2'si uyuşturucu madde kullanan insanları psikopat, %48,8'i yardıma muhtaç, %19,0'ı suçlu, %6,4'ü özgür, %3,7'si mutlu olarak tanımlamaktadırlar. Grubun yaklaşık %70'lik bir kısmı uyuşturucu madde kullanımını hoş karşılamamaktadır. Öğrencilerin %19,6'sı bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşlarına karşı umursamaz tavır sergilerken, %19,9'u hoşgörülü, %15,1'i ilgili ama karışmak istemez tutum sergilemektedir. %45,4'ü eleştirel yaklaşım sergilemektedir.

Kurupınar yaptığı çalışmada öğrencinin madde bağımlısı arkadaşına yönelik tepkilerine ilişkin sonuçları şu şekilde belirlemiştir. %41,9'u arkadaşının madde kullandığını fark ettiğinde arkadaşıyla konuşmayacağını %28,1'inin arkadaşının bu sırrını saklayacağını. Bağımlılık yapıcı madde kullanan arkadaşlarına karşı %29,7'si önleyici, %21,5'i eleştirel bir tavır sergileyeceğini %31,7'si ise umursamayacağını söylemiştir. Arkadaşı zararlı bir madde kullanmayı teklif ettiği takdirde öğrencilerin %34,1'i arkadaşıyla ilişkisini keseceğini öğrencilerin %31,5'i ise maddeyi merak edeceğini ancak denemeyeceğini söylemişlerdir (Kurupınar, 2012).

Öğrenciler bağımlılığı %28,7'si sağlık sorunu olarak görürken, %14,7'si ahlaki sorun olarak, %16,0'ı eğitim sorunu, %32,5'i toplumsal sorun olarak görmektedir. Öğrencilerin %49,2'si Türkiye'de madde bağımlılığını üzerinde durulması gereken ciddi bir sorun olarak görürken, %25,0'ı henüz ciddi bir sorun olarak görmeyip önlem alınmadığı takdirde büyük sorun olacağı kanısındadır.

Öğrencilerimizin büyük bir kısmının aslında bağımlılığı bir sorun olarak düşünmesi ve tepki göstermesi umut vaat edici bir durumdur.

Öğrencilerin Madde Bağımlılığının Önlenmesine Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Öğrenciler, gençlerin bağımlılık yapıcı maddelere ilgi duymalarının nedenini %28,1'i sosyal çevre/arkadaş çevresinden kaynaklandığını, %14,5'i meraktan ilgi uyduğunu, %8,6'sı medyanın özendirici yayınlarından kaynaklandığını, %12,2'si öz güven arayışı, kendini kanıtlama çabası yüzünden olduğunu %15,6'sı bir gruba/zümreye ait olma çabası olduğunu ve %21,0'i özentiden kaynaklandığını düşünmektedirler.

Kurupınar çalışmasında öğrencilerin zararlı maddeye başlamalarında en önemli neden olarak, %52,3 ile arkadaş çevresi %36,9 ile bu maddelere duyulan merak olduğunu belirlemiştir. Öğrencilerin %84,4'ü ise medyada gördükleri bağımlılık yapıcı madde kullanımlarından etkilenmediklerini belirtmişlerdir (Kurupınar, 2012).

Öğrencilerin, gençlerin madde kullanımından korunabilmesi için alınabilecek önlemleri %24,8'i anne-baba-çocuk üçlüsü arasında iyi bir iletişim kurulması gerektiğine, %26,1'i gençlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri sosyal alanlar olması gerektiğine, %7,7'si organize edilmiş okul faaliyetlerine katılımın arttırılması gerektiğine, %14,1'i anne ve babanın genci duygusal yönden desteklemesi gerektiğine, %18,9'u aile ve çevrenin bağımlılık hakkında bilinçli duyarlılık göstermesi gerektiğine, % 6,6'sı yasakların ve cezaların arttırılması gerektiğine bağlamışlardır.

Ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada öğrenciler bağımlılık yapıcı maddelerin sağlığa zararları konusunda bilgileri %58,5'i okuldan, %58,2'si medyadan (televizyon, radyo, gazete, dergi vb.) %49,5'inin ise ailelerinden aldıklarını saptamıştır. Öğrencilerin %54,7'sine göre ise gençleri madde kullanımından korumak için alınabilecek en iyi önlem olarak anne, baba ve çocuk arasında kurulacak iyi bir iletişim olduğunu düşünmektedir (Kurupınar, 2012).

Özdemir'in 2011 'de Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci sınıf 2035 öğrenci üzerinde yaptığı bir çalışmada öğrencilerin madde bağımlılığından korunma yolları hakkında görüşlerine ilişkin elde ettiği sonuçlar şu şekildedir. % 14,35'i bağımlılık yapıcı madde kullanımına karşı bireylerin ve toplumun bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünürken % 11,90'ı bu maddeleri kullanan kişilerin cezalandırılması gerektiğini, % 8,94'ü madde bağımlılığı ile ilişkili kurumlar arası işbirliğinin güçlü hale getirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Özdemir, 2011).

Öğrencilerin büyük oranının uyuşturucu ile alakalı TCK da yer alan yaptırımlardan bilgileri yoktur ve yaklaşık %50'lik kesim de cezaları yeterli bulmamaktadır. Çalışmaya

katılan örneklem grubunun %57,6'sı bağımlılık yapıcı maddelerin zararları ile ilgili kamu spotlarını yeterli bulmamaktadır. Çalışmaya katılan örneklem grubunun %49,6'sı bağımlılıkla mücadele eden (AMATEM, YEŞİLAY, vb.) kurumların çalışmalarını yeterli bulmamaktadır.

Öğrencilerin %31,6'sı ALO 184 hattını hiç duymamıştır. %43,7'si ALO 191 hattını hiç duymamıştır. %34,1'i ALO 171 hattını hiç duymamıştır. Bağımlılıkla mücadelede kullanılan bu numaraların tanıtımının daha sık yapılması gerekmektedir.

Öğrencilerin %44,5'i ATM kurumunu hiç duymamıştır. %42,8'i AMATEM kurumunu hiç duymamıştır. %52,8'i ÇEMATEM kurumunu hiç duymamıştır. %55,3'ü YEŞİLAY kurumunu çok iyi bilmektedir. %51,1'i YEDAM kurumunu hiç duymamıştır. Yeşilay gibi bu kurumların da tanıtımının yapılması onların da sahaya inerek öğrencilerle ve aileleriyle aktif görüşmeler yapması bilinirliklerini arttıracaktır kanaatindeyiz.

Bu veriler ışığında bağımlılıkla mücadele kapsamında görevli ve yardımcı kuruluşların tanınırlığının artırılması gerektiğini bunun için de afişler, spotlar vb. reklam araçlarının kullanılması gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca öğrencilerimizin büyük bir oranının TCK ve mevzuatlarımızdan bihaber olduğunu saptadık. Bunun içinde şöyle bir önerimiz var en azından fakülte seçmeli ders olarak hukuk fakültesinden öğrencileri bilinçlendirebilecek bir ders seçmeli olarak verilebilir.

Öğrencilerin Bazı Uyuşturucu Maddelere Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin %53,8'inin amfetamin hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %55,6'sının halüsinojenler hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %56,5'inin inhalanlar hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %30,4'ünün nikotin hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %56,3'ünün fensiklidin hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %30,6'sının bonzai hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %30,1'inin esrar hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %55,6'sının LSD hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %55,6'sının benzodiazepinler hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %57,3'ünün opiyatlar hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %57,3'ünün sedatifler hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %29,4'ünün eroin hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %58,3'ünün kannobis hakkında hiç bir bilgisi yoktur. %30,1'inin kokain hakkında hiç bir bilgisi yoktur. Genel anlamda bazı uyuşturucu madde isimleri sorarak, öğrencilerin geriye dönük bilgileri sorgulandığında büyük bir oranın yaklaşık %50'den fazlasının hiç bir bilgisi yoktur.

Öğrencilerimize aslında farklı adlarla aynı uyuşturucu maddeleri sorduk. Genelde aldığımız cevap bilmedikleri oldu, bu da gösteriyor ki öğrencilerimiz uyuşturucu maddeler hakkında çok şey bilmiyorlar ve aldatılmaya müsaitler.

Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasının Sonuçları

Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Sigara Deneme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

1. Cinsiyet ile öğrencilerin sigara deneme durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
2. Öğrencilerin mezun oldukları liseyle sigara deneme durumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmış olup en fazla sigara içme oranı meslek liselerindedir.
3. Sigara içme durumlarıyla üniversitede ilk yıl-ara sınıf olması arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
4. Yaş ile öğrencilerin sigara deneme durumları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
5. Öğrencilerin yaşadıkları yer ile sigara içmeyi denemeleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. En az sigara içme oranı köyde yaşayanlarda saptanmıştır.
6. Öğrencilerin sigara içmeye devam etme ya da en az bir kez denemesi ile yaşadıkları bölgeler arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.
7. Öğrencilerin eğitim gördükleri alan ile sigarayı denemeleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenememiştir.
8. Öğrencilerin aylık gelirleri ile sigarayı denemeleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.
9. Öğrencilerin aktif spor yapma sıklığı ile sigara içme durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.
10. Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının kurslara katılma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. En az sigara içme oranı her gün kurslara katılanlar arasında saptanmıştır.
11. Öğrencilerin akşam dışarı çıkma sıklığı ile sigarayı denemeleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.
12. Öğrencilerin sigara içme ya da deneme durumlarının yakın arkadaşlarının sigara kullanmaları ile anlamlı bir farklılık saptanmıştır. En az sigara içme oranı 'hiç biri içmez' cevabını veren öğrenciler arasında saptanmıştır.
13. Öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarıyla sigara denemeleri arasında bir farklılık tespit edilememiştir.
14. Öğrencilerin annelerinin çalışmasıyla sigara deneme durumları arasında bir farklılık tespit edilememiştir. Sağar (2014), yaptığı çalışmada annenin mesleği ile öğrencilerin bağımlılığa ilişkin tutumları arasındaki farkı anlamsız bulmuştur.

Dolayısıyla annenin çalışmıyor olması veya çalışıp farklı bir meslekte olması öğrencilerin sigara bağımlılığına ilişkin tutumlarını etkileyen bir faktör değildir.

15. Öğrencilerin babalarının çalışması ile sigara deneme durumları arasında bir farklılık tespit edilememiştir.
16. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarıyla sigarayı denemeleri arasında bir farklılık tespit edilememiştir.

Kurupınar çalışmasında, öğrencilerin sigara içme davranışının annelerinin eğitim düzeyine göre değiştiğini sigara içme oranının babalarının eğitim durumlarına göre fark etmediğini, sigara içenlerin oranının ise bağımlı arkadaşları olanlarda %37.6 ile bağımlı arkadaşları olmayanlara göre daha yüksek olduğu saptamıştır (Kurupınar, 2012).

17. Öğrencilerin babalarının eğitimiyle öğrencinin sigarayı deneme durumlarının arasında bir farklılık tespit edilememiştir.
18. Öğrencilerin ailelerinin onlara yaklaşımı ile öğrencinin sigara deneme durumları arasında bir farklılık saptanmıştır. En fazla sigara içme oranı ilgisiz ailenin çocukları arasında saptanmıştır.
19. Öğrencilerin birlikte yaşadığı kişiler ile öğrencinin sigarayı denemeleri arasında bir farklılık tespit edilememiştir.
20. Öğrencilerin yakın çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullananların varlığı ile sigara denemeleri arasında bir farklılık saptanmıştır. En fazla sigara içme oranı arkadaşları içenler arasında saptanmıştır.

Öğrencilerin Sosyo-demografik Durumları İle Alkollü İçki Deneme Durumları Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

1. Cinsiyet ile öğrencilerin alkol kullanmayı denemeleri arasında bir farklılık bulunamamıştır.
2. Öğrencilerin alkol kullanma durumları ile mezun oldukları lise arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
3. Öğrencilerin üniversitede geçirdiği yıllara göre ile alkol deneme durumları arasında bir farklılık bulunamamıştır.
4. Öğrencilerin yaşına göre alkol denemeleri arasında bir farklılık bulunamamıştır.
5. Öğrencilerin yaşadığı yer ile alkol deneme durumları arasında .034 seviyesinde farklılık vardır. Buna göre köyde yaşayan öğrencilerin alkol kullanma oranının il ve ilçede yaşayanlardan daha az olduğu anlaşılmaktadır.
6. Öğrencilerin yaşadığı bölgeye göre alkol denemeleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

7. Öğrencilerin eğitim gördüğü alana göre alkol deneme durumları arasında bir farklılık saptanamamıştır.
8. Öğrencilerin aylık gelirine göre alkol deneme durumları arasında bir farklılık saptanamamıştır.
9. Öğrencilerin spor yapma sıklığıyla alkol denemeleri arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır
10. Öğrencilerin kurslara katılma sıklığı ile alkol denemeleri arasında bir farklılık saptanamamıştır
11. Öğrencilerin akşam dışarı çıkma sıklığıyla alkol denemeleri arasında bir farklılık saptanamamıştır.
12. Öğrencilerin yakın arkadaşlarının sigara içmesiyle öğrencilerin alkol denemeleri arasında $p<.001$ seviyesinde bir farklılık vardır. Buna göre 'hepsi içer' diyen öğrencilerin alkol kullanma oranının daha fazla olduğu saptanmıştır.
13. Ailenin gelir durumuyla öğrencilerin alkol denemeleri arasında bir farklılık saptanamamıştır.
14. Annenin çalışması ile öğrencilerin alkol denemeleri arasında bir farklılık saptanamamıştır.
15. Babanın çalışması ile öğrencilerin alkol denemeleri arasında bir farklılık saptanamamıştır.
16. Annenin eğitimiyle öğrencilerin alkol denemeleri arasında bir farklılık saptanmıştır.
17. Öğrencilerin babalarının eğitimiyle öğrencilerin alkol denemeleri arasında .001 seviyesinde bir farklılık vardır. Buna göre babaları okur-yazar olmayan öğrencilerin alkolü en az bir kez deneme oranının eğitim alan babalara göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.
18. Öğrencilerin ailelerinin yaklaşımları ile öğrencilerin alkolü denemeleri arasında .002 seviyesinde anlamlı bir farklılık vardır. Buna göre ilgisiz ailede yetişen öğrencilerin alkolü deneme oranının diğer tutumları sergileyen aile çocuklarından daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.
19. Öğrencilerin birlikte yaşadığı kişiler ile alkolü denemeleri arasında .004 seviyesinde farklılık vardır. Buna göre anne ve babası ile birlikte yaşayan öğrencilerin alkol kullanma oranının daha az olduğu anlaşılmaktadır.
20. Öğrencilerin yakın çevrelerinde bağımlılık yapıcı madde kullanan kimselerin varlığı ile öğrencilerin alkolü denemeleri arasında .001 seviyesinde anlamlı

farklılık vardır. Buna göre çevresinde bağımlılık yapıcı madde kullanmayan öğrencilerin alkol kullanma oranının daha az olduğu saptanmıştır.

Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Bağımlılık Yapıcı Maddeler Hakkında Tutumlarına İlişkin Görüşlerinin Analiz Sonuçları

1.cinsiyetler arasındaki fark incelendiğinde Tutum 1 yani "*Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan insanların kendilerine yakınlarına ve topluma zarar verdiğini düşünüyorum*" tutumunun p anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için cinsiyetler arasında fark yoktur, Tutum 2 "*Bağımlılık yapıcı maddelerin insanların yaşamlarında başarısızlıklara neden olduğu kanaatindeyim*" ve Tutum 14 "*Fırsatım olsa bağımlılık yapıcı maddelere karşı mücadele eden dernek, vakıf vb. gönüllü kuruluşlarda görev almak isterim*" ifadelerinin p anlamlılık değerleri 0.05'ten büyük olduğu için cinsiyetler arasında fark yoktur. 7., 12., 13. tutumlar için "*öğrencinin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları*" konusunda cinsiyetler arasında fark vardır. Bu anlamlı fark erkekler lehinedir.

9., 10., 11., 15., tutumlar için "*öğrencinin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları*" konusunda cinsiyetler arasında fark vardır. Bu anlamlı fark kızlar lehinedir.

Sağar (2014), Erzurum'da lise öğrencileriyle yaptığı bir çalışmada cinsiyet değişkeni ile öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır, yani kız ya da erkek olmak tutumlarını etkileyen bir faktör olarak karşılırlarına çıkmamıştır. Aksoy (2006), Malatya İli örneğinde lise öğrencilerine yönelik araştırmasında lise öğrencilerini bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumlarında cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar tespit etmiştir .

2. Kurslara katılma sıklığının öğrencilerin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları üzerindeki etkisi saptandıktan sonra, (post-hoc) testleri yapılmış olup hiç katılmam diyenle ayda 1-2 kez katılırim diyenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

3. 7, 12, 13, 14 Tutumlarının p anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için bu tutumlarda ailenin öğrenciye yaklaşımı ile ilgili anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

4. Öğrencilerin aylık gelirlerinin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumları üzerindeki etkisi bulunduğundan sonra (post-hoc) testleri yapıldığında 12.Tutumda 0-250TL ile 501-750TL,751-1000TL,1001TL ve üzeri geliri olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.13.Tutumda 0-250TL ile 1001 TL ve üzeri geliri olan öğrenciler arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ve 14.Tutumda 251-500TL ile 751-1000TL geliri olan öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmuştur.

5. 1, 2, 9, 14 Tutumlarının p anlamlılık değeri 0.05'ten büyük olduğu için bu tutumlarda öğrencinin mezun olduğu lise ile ilgili anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Öneriler

1. Yaptığımız çalışmada öğrencilerin %56'sının sigara, %34'ünün alkol kullanmakta olduğunu tespit ettik. Bu konuda üniversitede ve yurtlarda bağımlılıkla mücadele konusunda uzman kişilerce yapılabilecek seminerler, eğitimler arttırılabilir ve belirli aralıklarla yinelenabilir.
2. Öğrencilerin bağımlılık yapıcı zararlı maddelere başlamalarındaki en önemli etkenler arasında merak ve arkadaş çevresi etkili olduğu için arkadaş seçimi ile madde bağımlılığı konusunda eğitimler daha küçük yaşlarda vermeye başlanmalıdır.
3. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendilerini geliştirmek için hali hazırda açılan kurslara katılmadıkları görülmektedir. Öğrencileri, kurslara katılım konusunda teşvik etmek için bu yönde yapılacak faaliyetlere önem verilmelidir.
4. Özellikle üniversite eğitimi için şehir değiştiren öğrencilere, ilk kez ailelerinden uzak kaldıkları için hissedebileceği yalnızlık duygusu, üzüntü, stres gibi olası psikolojik sorunlar için hali hazırda destek verebilecek hizmetler geliştirilmelidir.
5. Yaptığımız çalışmada madde kullanım oranlarına baktığımızda başı ilgisiz ailelerin çocukları çekmektedir. Küresel boyutta ekonomik sorunlar yaşanması, geçim sıkıntıları annelerin çalışma hayatına katılmak zorunda kalmaları gibi nedenler çocuklarla ilgilenmelerine engel olmakta ya da verebilecekleri ilgi ve şefkati azaltmaktadır. Sonuçta çocuk ilgiyi internet ortamlarında mutluluğu tabletlerde aramaktadır. Daha sonra da arkadaşlara sığınmakta geçici mutluluk sağlayan maddelerle tanışmakta-tanıştırılmaktadır. Anne ve babanın her ne olursa olsun her gün çocuklarıyla bir kaç saat kaliteli birliktelik geçirmesi gerekmekte, çocuklarından ilgi ve şefkatlerini esirgememeleri gerekmektedir, bu konuda nasıl bir yol izlenebileceği konusunda yardım alabilirler.
6. Bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin bilgiler daha çok medyadan ve yakın çevreden öğrenildiği için medyada yapılan yayınlar sürekli denetlenmeli özendirici ve teşvik edici yayınlar yasaklanmalı, bağımlılıkla mücadele eden kurumların yayınlarına daha çok yer ayrılmalıdır ve yayınları genel izleyicinin izlediği saatlerde yapılmalıdır.

7. Üniversitelerde seçmeli ders olarak ya da zorunlu ders olarak Türk hukuk sistemi anlatılmalı, Türk Ceza Kanunumuzda yer alan yaptırımlar öğrencilere öğretilmelidir.
8. Sentetik kannabinoidinlerin, uyuşturucu özellikteki maddelerin albenisini arttıracak ambalajlarda piyasaya sürülmesini önleyecek mevzuat hazırlanmalıdır ve sürekli güncellenmelidir.
9. Çocukları ve gençleri uyuşturucu maddelere özendirerek şekil ve suretlerde çikolata, şekerleme tarzı gıdaların üretilmemesi gerektiği şeklinde Türk Gıda Kodeksine bir madde eklenmelidir.

Araştırmacılara Öneriler

Öğrencilerimizin bağımlılık yapıcı maddelere karşı tutumlarını hazırladığımız anket soruları ile iki aylık bir zaman diliminde tespit etmeye çalıştık. Benzer bir araştırma da farklı illerde, özel yurtlarda kalan ya da evde arkadaşlarıyla kalan öğrenciler üzerinde farklı sorularla, farklı yıllarda, daha geniş bir zaman aralığına yayılarak, daha fazla katılımcıyla yapılabilir. Böylece öğrencilerimizin tutumları yıllara göre takip edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akvardar Y., Aslan B, Ekici B., Ögün E., Simsek T. (2001). “Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem II Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımı”, Bağımlılık Dergisi, 2:49-52.
- Anonim, (2022a). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Esrar> adresinden 01.02.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022b). <https://bayder.com.tr/bagimlilik-turleri-nelerdir> adresinden 05.02.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022c). <https://alo191uyusturucu.saglik.gov.tr/> adresinden 01.02.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022d). <https://npistanbul.com/amatem/bagimlilik-turleri> adresinden 02.02.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022e). <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/alo184.html> adresinden 01.01.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022f). <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/alo171/alo-171/alo-171-sigara-birakma-danisma-hatti-2.html> adresinden 01.01.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022g). <https://www.yesilay.org.tr/tr> adresinden 10.02.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022h). <http://bayder.com.tr/> adresinden 11.02.2022 tarihinde alınmıştır.
- Anonim, (2022ı). <https://www.denizakinci.com/cocuk-ve-genclerde-madde-bagimliliği-tedavisi/> adresinden 07.07.2022 tarihinde alınmıştır.
- Aras,G., (2015). Erkek Alkol Madde Bağımlılarının Kaygı Depresyon ve Hastalık Algısı Yönünden Karşılaştırılması.Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi.Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan, H. (2016). Ankara İli Polatlı İlçesinde Ailelerin Sosyoekonomik Düzeyleri ve Aile İçi İlişkiler Temelinde 13-18 Yaş Gençlerde Madde Bağımlılığı. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Atak,H. ve Çok,F. (2010) Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 17 (1) 39-50.
- Atlam, D. H. ve Yüncü, Z. (2017). Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Bozukluğu ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. Klinik Psikiyatri Dergisi. 20. 161-170.
- Babuna, C. ve Bayhan, N. (2009). Uyuşturucu-Bağımlılık Afeti ve Sorunları, Karakutu Yayınları, İstanbul.
- Baykan, N. (2014). Anne -baba Tutumları ile İnternet Bağımlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sultanbeyli İlçesi Örneği). Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çakan, G. (2021). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu (2014). 'Madde ve Diğer Bağımlılıklar ile Mücadele Kapasitesinin ve Bu Bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin Değerlendirilmesi' Araştırma ve İnceleme Raporu.
- Çetinoğlu, Caner ve diğerleri (2013). Bağımlı mıyız. Başkent Üniversitesi 16. Öğrenci Sempozyumu Bildirisi.
- Doğan O. (2001). "Sivas İlindeki Lise Öğrencilerinde Madde Kullanımı Yaygınlığı, Bağımlılık Dergisi 2:53-56.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (2014). Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele 2014 Raporu.
- Erci, B., (1999). Lise öğrencilerinde madde bağımlılığı ve etkileyen ailesel faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi. 2 (1).
- Ermağan, E. (2010). İlköğretim Okullarında Uygulanan Madde Kullanımını Önleme Programlarının Bilgi ve Beceri Düzeylerine Etkisinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adli Tıp Enstitüsü.
- Ersoy, Ö. (2015). Kahramanmaraş İl Merkezindeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörler. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ersöğütçü, F. (2015). *Madde Bağımlılığı Tanısı Almış Bireylerde Sosyal İşlevsellik ve Benlik Saygısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gazeloğlu, C. (2000), İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Gelişimine Ana Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Geçtan, E. (1992), Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, 8. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Güner, B. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Uyuşturucu Madde Kullanım Alışkanlıkları Ve Yaygınlığı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Örneği. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6(2). 81-95
- İşıklı S, Irak M. (2002). "Türkiye’de Madde Kullanımı ve Bağımlılığı Profili Araştırması, 2002 Yılı Madde Kullanımı Geniş Alan Araştırması, Nihai Rapor. Türk Psikologlar Derneği, Aralık, s. 55-65.
- Kara, HV. (2020). COVID- 19 ve Tütün, UNION Aylık Özet Bülteni, 2020, 8. Sayı
- Karaca, İ. (2010). Aile İçi İletişimin Ortaöğretim Öğrencilerinden Madde Bağımlılığına Etkisi (Elazığ İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N.. 2014. Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, Teknikler ve İlkeler, Ankara: Nobel Yayınevi, 305s.
- Kaya,E. (2014). 'Madde Kullanım Bozuklukları', Okmeydanı Tıp Dergisi 30 (Ek sayı 2): 79-83
- Kılıç, F. (2016). "Bağımlılık ve Uyarıcı Maddeler", Osmangazi Tıp Dergisi, 38(1), 55-60.
- Koçum, H. (2012). Bağımlılık yapan Maddeler ve Etkileri. Bitirme Ödevi. Erciyes Üniversitesi. Eczacılık Fakültesi.

- Kurupınar, A. (2012). Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Madde Bağımlılığı Alışkanlığı ve Yaygınlığı (Bartın İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- OECD (2015). Tackling Harmful Alcohol Use, Economic and Public Health Policy, OECD Publishing. Erişim Linki https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migrationhealth/tackling-harmful-alcohol-use_9789264181069-en#page4
- Orak, S., Yavuz, D., Kılınç, S., Özcan, M., Altın, S. (2004). Burdur şehri'ndeki lise öğrencilerinin sigara, alkol vb. alışkanlıkları yönünden araştırılması. I. Burdur Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Ögel, K., Tamar, D., Çakmak, D. ve Evren, C. (2000). İstanbul'da lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. Klinik Psikiyatri, 2000;3:242-245.
- Özdemir G. (2011). Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı İle İlgili Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özer Ö. (1991). Orta Öğretimde Öğrencilerin Psikoaktif Madde Kullanımına Yaklaşımı ve Demografik Özellikler, Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul,
- Özer, İ. (2016). Madde Bağımlılarının Maddeye Başlama Sebeplerinin Tespiti ve Önleyici Hizmetlerin Geliştirilmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Özputat, F., Erdem Y. (2019). Üniversite öğrencilerinin riskli sağlık davranışları ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. (1), 110-126
- Sağar, M. (2014). Lise Öğrencilerinin Madde Bağımlılığına Yönelik Tutumları İle Yaşam Doyumu Arasındaki ilişkinin İncelenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sağar, M. E. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Sigara Bağımlılığına İlişkin Tutumlarının Sigara İçme Sıklıklarına Göre İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 3. 41-49.
- Soykut, B. (2008). Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Etkilerinin Toksikolojik Yönden Araştırılması. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Steinberg, L. (2007). Ergenlik. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Sutherland, I. ve Shepherd, J.P. (2001). Social dimensions of adolescent substance use. Addiction. 96: 445-458.
- Şimşek, N. (2010). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Birey ve Ailesinin Hemşirelik Bakımı. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 1(2): 96-99
- T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu 2014. Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Maddeler İnceleme Raporu 2014.
- T.C Resmi Gazete (1927). 'Ecza Ticarethaneleriyle Sanat ve Ziraat İşlerinde Kullanılan Zehirli ve Müessir Kimyevi Maddelerin Satıldığı Dükkanlara Mahsus Kanun', Ankara:575
- T.C Resmi Gazete (1930). 'Umumi Hıfzıssıhha Kanunu', Ankara: 1489

- T.C Resmi Gazete (1933). 'Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun ',Ankara: 2435
- T.C Resmi Gazete (1934). ' Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu', Ankara:2751
- T.C Resmi Gazete (1986). 'Uyuşturucu Maddelere İlgili Kanun', Ankara: 19139
- T.C Resmi Gazete (2006). 'Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun', Ankara: 26323
- T.C Resmi Gazete (2007). 'Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu', Ankara: 26479
- T.C Resmi Gazete (2017). 'Türk Gıda Kodeksi Distile Alkollü İçkiler Tebliği', Ankara: 30014
- Taner S. (2005). Boğaziçi Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı, Uzmanlık Tezi, Bogaziçi Üniversitesi, İstanbul,
- Tomanbay, İ. (2016). Madde Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Sosyal Hizmetler Lisans Tamamlama Programı Ders Kitabı, İstanbul.
- TUBİM.(2019). Türkiye Uyuşturucu Raporu. Ankara: *KOM Daire Başkanlığı*
- Turhan, E., İnandı, T., ve diğerleri (2011). “Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler”, Türkiye Halk Sağlığı Dergisi 9 (1)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). Türkiye Sağlık Araştırması 2010, 2012, 2014, 2016. <http://www.tuik.gov.tr>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). İstatistiklerle Gençlik 2021. <http://www.tuik.gov.tr>
- Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (2021). Dünya Tütünsüz Günü 31 Mayıs 2021.
- Tüzemen, M. (2017). Madde Bağımlılığı İle İlgili Kamu Spotları:Bonzai Üzerine Demarketing (Pazarlama) Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- UNODC, (2021). <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2022.html>
- Uzbay, İ. T. (2009). Bağımlılık Yapan Maddeler Ve Özellikleri, Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi, 21-22, s.16-33.
- Vatandaş, C., Can, B., Mahitapoğlu, H., Yaman, V., Kırbasoğlu, Z., (2016). Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Madde Sorunu. İstanbul:SEKAM.
- WHO globalreport on trends in prevalence of tobaccouse 2000–2025, thirdedition. Geneva: World Health Organization; 2019
- Yaman, Ö. (2021). Türkiye’de Gençlik ve Bağımlılık: Bibliyometrik ve Tematik Bir Araştırma (1910-2020) (1.Baskı). İstanbul: DEM Yayıncılık.
- Yazman Ü. (1995). Lise Gençliğinin Psikoaktif Maddelere Bakışı ve Kullanım Oranlarının Türkiye- İstanbul Örneği İle İncelenmesi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Uzmanlık Tezi, İstanbul,
- YEDAM. (2018). 71.Dönem Raporu 2015-2018.
- Yetiz, P. (2019) Madde Bağımlısı Bireylerin Madde Kullanımını Sonlandırmaya Yönelik Çalışmalar; Batman Örneği. Yayımlanmış Doktora Tezi. Dicle Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, E. (2019). 2012-2017 Döneminde Madde Bağımlılığı İle Mücadele Politikalarının Süreç Analizi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	: Münevver MÜNİROĞLU
Doğum tarihi	:
Doğum Yeri	:
Uyruğu	:
Adres	:
Tel	:
E-mail	:
Eğitim	
Lise	: İLKER-EREN ÇEVİK ANADOLU LİSESİ (MERSİN - SİLİFKE)
Lisans	: Atatürk Üniversitesi Kimya Mühendisliği
Yüksek lisans	:
Doktora	:
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce	: İyi
Almanca	:
Rusça	:
Diğer	:
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Tezden Üretilmiş Yayınlar	